

UUTISDRAAMAA RADIOMÄELTÄ

Voittaja-veistoshanke Etelä-Suomen Sanomissa. Uutiskertomuksen draamallinen tulkinta.

Pro gradu -tutkielma
Taidekasvatus
Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2005

Tuija Veirto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä – Author Veirto, Tuija	
Työn nimi – Title Uutisdraamaa Radiomäeltä. Voittaja-veistoshanke Etelä-Suomen Sanomissa. Uutiskertomuksen draamallinen tulkinta.	
Oppiaine – Subject Taidekasvatus	Työn laji – Level Pro gradu
Aika – Month and year 19.10.2005	Sivumäärä – Number of pages 79
Tiivistelmä – Abstract Työssä tutkittiin median roolia julkisen taiteen keskusteluissa. Tutkimuksen viitekehys on narratiivinen. Tästä näkökulmasta kertomusta pidetään yhtenä tapana selittää ja jäsentää todellisuutta. Uutiset nähdään yhtenä kertomuksen lajina ja omalajisena genrenään. Lähtökohtana on ajatus mediakohuista tietynlaista kaavaa toistavina yhteisöllisinä kertomuksina. Esimerkkiaineistoa, Etelä-Suomen Sanomien uutiskertomusta Voittaja-veistoshankkeesta tutkimus lähestyi perinteisen, aristoteelisen draaman mallin avulla. Aristoteeliset draaman rakenteet vertautuivat vakiintuneisiin journalistisiin tulkintarakenteisiin, skeemoihin. Tutkimus päättyi tulkintaan, että aristoteelisen draaman ja uutisten rakenteissa on yhteneväisyyksiä, jotka korostuvat erityisesti uutiskohujen yhteydessä ja konfliktitilanteissa. Molemmissa on kyse samaa laatua olevista, vakiintuneista tavoista tulkita todellisuutta. Todellisuus on hallittavissa, asioilla on tietty järjestys ja logiikka; alku, keskikohta ja loppu. Tämä noudattelee myös perinteistä uutisseurannan ja demokraattisen päätöksenteon mallia.	
Asiasanat – Keywords media, julkinen taide, narratiivi, uutiskertomus, genre, dramaturgia, aristoteelinen draaman malli	
Säilytyspaikka – Depository	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	2
2 TEORIATAUSTAA JA TUTKIMUSOTTEEN ASEMOINTIA.....	4
2.1 Narratiivisuus käsitteenä ja tulkinnan työkaluna.....	4
2.2 Konstruktivistinen tutkimusote, relationaalinen näkemys.....	7
3 UUTISET NARRATIIVISESSA VIITEKEHYKSESSÄ.....	9
3.1 Uutisgenre.....	9
3.2 Uutinen muutosten paineessa	10
3.3 Uutinen ja draama.....	13
3.4 Uutiset kulttuurisina kertomuksina.....	15
4 JULKISEN TAITEEN HANKKEET JA MEDIAKOHUT.....	19
4.1 Tutkimuskysymys.....	19
4.2 Julkisen taiteen kieli ja yhteisön mieli	20
5 VOITTAJA-VEISTOSHANKE ETELÄ-SUOMEN SANOMISSA.....	23
5.1 Aineisto ja tutkimuksen taustaa.....	23
5.2 Uutisoinnin kontekstit.....	25
5.3 Yleisönosastokirjoitukset.....	27
6 ETELÄ-SUOMEN SANOMIEN UUTISET VOITTAJA-VEISTOSHANKKEESTA NARRATIIVISESSA VIITEKEHYKSESSÄ.....	33
6.1 Aristoteelisen draaman rakenne ja malli.....	34
6.2 Uutiskertomuksen dramaturgia	38
6.3 Uutiskertomuksen tulkinta.....	48
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	52
LÄHTEET.....	55
Liite 1. Taide- ja kulttuurijärjestöjen kirje	77
Liite 2. Aristoteelisen draaman malli. Kaksi esimerkkiä.....	79

1 JOHDANTO

Kansa ei välttämättä aina toivota uusia taideteoksia tervetulleiksi. Julkisten teosten paljastamiseen liittyy usein vihamielisyyttä, syytteitä silmäkääntötempuista ja yhteiskunnan varojen väärinkäytöstä. Joitakin teoksia on jouduttu poistamaan kansalaisten valitusten johdosta.

Yllä oleva lainaus on yliaktuaari Sari Karttusen (2000, 48) artikkelista Hyvinvointikatsaus -lehdessä. Se sopii hyvin myös graduni esimerkkitapaukseen – poikkeuksena tosin, että vireillä ollut lahtelaishanke ei edennyt suunnitelmaa pidemmälle. Se, että julkisen taiteen hankkeet herättävät kohua ja vastustusta on ollut viime vuosikymmeninä enemmänkin sääntö kuin poikkeus.

Kiinnostukseni tutkimusaiheeseen heräsi alkuvuonna 2004 lahtelaisen Voittaja-veistoshankkeen nostattaman mediakohun yhteydessä. Siinä oli jotakin tuttua. Koin seuraavani ja olevani osa jännitysnäytelmää. Asetelma oli kuin Tähtien sota -elokuvasta: yhteisöön kohdistuva uhka pyritään kaikin keinoin torjumaan.

Ensimmäinen uutinen Lahden Radiomäelle vireillä olleesta robottiveistoshankkeesta julkaistiin maakuntalehti Etelä-Suomen Sanomissa 3.1.2004. Uutista seurasi kiivas keskustelu lehden yleisönosastolla ja verkkoliitteessä. Pääosin yleisöosaston kirjoitukset ja verkkoliitteen kommentit olivat hanketta vastaan. Lahden satavuotisjuhlaan vuonna 2005 kaavaillun Voittaja-veistoksen valmistelu lopetettiin Radio- ja tv-museosäätiön hallituksessa kolmisen kuukautta julkisuudessa kestäneen kuohunnan jälkeen.

Maakuntalehden uutinen ja yleisön reaktiot herättivät huomiota myös muissa tiedotusvälineissä. Olen itse toimittaja ja tehnyt Voittaja-veistoshankkeen ympärillä käyneestä kuohunnasta jutun Hämeen aluetelevisioon ja sähköisiä Lahden Radion maakunnallisiin uutislähetysiin. Hankeen etenemistä seurasivat ja siitä uutisoivat niin paikalliset kuin valtakunnallisetkin tiedotusvälineet.

Pohdin tutkimuksessani joukkotiedotusvälineiden roolia julkisen taiteen keskusteluissa. Käsitteitä media ja joukkotiedotusvälineet käytän toistensa synonyymeinä, vaikka niihin sisältyy joitakin merkityseroja. Haen esimerkkiaineistoni avulla vastausta siihen, miksi julkisen taiteen hankkeet lähes poikkeuksetta tuntuvat nostattavan kohua.

Rajaan tutkimusaineiston ensisijaisesti Etelä-Suomen Sanomien uutisiin ja artikkeleihin Voittaja-veistoshankkeesta tammi-huhtikuussa 2004. Maakuntalehti toi aiheen julkisuuteen ja sen kirjoituksilla oli keskeinen rooli keskustelun alullepanijana ja ylläpitäjänä. Lehti myös tarjosi foorumin kansalaiskeskustelulle. Yleisön mielipiteen keskeiseksi mittariksi nousivat lehden perinteisen mielipidepalstan ohella verkkolehden kommentit, joita pidän suuresta määrästä huolimatta - ja myös sen vuoksi - ongelmallisina. Mielipidepalstoihin luon katsauksen. Sanomalehtikuvat ja pilapiirroukset jätän maininnalle.

Tutkimukseni viitekehys on narratiivinen. Sen myötä määrittelen uutiset yhdeksi kertomuksen lajiksi ja genreksi, jolla on oma, tunnistettava muotonsa. Uutisissa tapahtuneet muutokset kytken yhteiskunnassa ja kulttuurissa tapahtuneisiin muutoksiin ja liitän ne tutkimuksellisesti narratiivisuuden nousuun tieteen eri aloilla.

Postmodernissa yhteiskunnassa käsitys tiedotusvälineistä ulkopuolisina tarkkailijoina ja tiedonvälittäjinä on murtunut, samoin on muuttunut yleisön - tai yleisöjen - rooli passiivisesta vastaanottajasta aktiiviseksi vaikuttajaksi. Sähköisen viestinnän ja verkkolinkkien aikakaudella yleisön palaute on suoraa ja nopeaa.

Esittelen aluksi tutkimukseni teoreettisen viitekehysten ja perustelen näkemykseni uutisista kertomuksina. Tutkimusasenteeni perustuu käsitykseen todellisuuden hahmottamisen relationaalisesta luonteesta. Tässä tukeudun Erkki Karvosen (1997, 1999) ajatuksiin.

Tutkimuskysymykseni liittyy julkisen taiteen kiistoihin ja mediakohuihin yleisesti. Esittelen Jarmo Malkavaaran (1989) ja Tuuli Lähdesmäen (2004) käsityksiä ongelmakohtista ja taiteen tulkintoihin liittyvistä ristiriidoista.

Etelä-Suomen Sanomien uutisaineistoa lahtelaisesta julkisen taiteen kohusta tutkin esimerkkiaineistona tekstilähtöisesti dramaturgisen menetelmän avulla. Metodivalintani liittyy näkemykseen uutisteksteistä narratiiveina. Hahmotan, miten uutisista rakentuu yhtenäinen, draamallinen kertomus ja teen siitä päätelmiä.

Draaman piirteitä uutisissa on tutkittu erityisesti sähköisen median puolella. Myös sanoma- ja aikakauslehtitutkimuksen puolella kiinnostus on ollut nousussa. Ari Hiltunen (1999) löytää dramaturgisten keinojen käytölle sovelluksia laajasti. Hän pitää aristoteelisen suljetun draaman

rakenteessa keskeisenä ”hyvän juonen” ideaa ja näkee siinä syyn mm. Hollywoodin menestyselokuvien suosiolle. Tältä pohjalta sanomalehtien uutistarinoista on tehty draama-analyysiä aiemmin ainakin gradutasolla, esimerkkinä Riikka Luomanpään (2004) työ. Erkki Mattinen (2004 ja 2005) on tutkinut journalismin viihteellistymistä ja osoittanut, että suomalaisista poliitikoista kertovissa sanomalehtikirjoituksissa on hyödynnetty elokuvista ja kirjallisuudesta tuttuja draamakerronnan muotoja. Aiheesta on tekeillä väitöskirja. Dramaturgista analyysiä joukkoviestinnän ja mediatekstien tutkimiseen on käyttänyt myös Anu Kantola (1996, 2003).

Julkisen taiteen kiistoja käsittelevissä taiteen tutkimuksissa mediaa on usein käytetty lähdeaineistona tapaustutkimuksille, eräänlaisena neutraalina tilana. Omassa tutkimuksessani haluan nähdä myös tämän tilan sisään ja rakenteisiin - ja tuoda ehkä siten yhden tulkinnan keskusteluun lisää.

2 TEORIATAUSTAA JA TUTKIMUSOTTEEN ASEMOINTIA

2.1 Narratiivisuus käsitteenä ja tulkinnan työkaluna

Narratiivisuuden nousu ja laajentuminen eri tieteenaloilla yhdistyy tiedon- ja tiedekäsityksen muutoksiin. Käsitteeseen tuntuu sisältyvän tutkijoille monta tarkoitusta ja päämäärää. Tämä tutkimus tukeutuu käsitykseen, joka pitää narratiivisuutta perustavaa laatua olevana ymmärtämisen muotona ja juonellisuutta korostavana lähestymistapana laadulliseen aineistoon. (Ks. esim. Eskola ja Suoranta 1999, 23-24.)

Narratiivisuus yhdistetään tarinoihin ja kertomuksiin. Arkikielessä tarinaa ja kertomusta käytetään joskus toistensa synonyymeinä, mutta esimerkiksi kirjallisuustieteessä niillä on erilainen merkitys. Alkuaan narratologia on kirjallisuustieteen suuntaus, joka pohjaa strukturalismiin ja tutkii kertomuksen rakenteita. Narratologit erottavat toisistaan tarinan eli tapahtuma-aineksen ja diskurssin eli kertomuksen muodon. Strukturalismiin pohjautuvan narratologian tutkimuskohteena ovat kertomuksen olemus, rakenteet ja tasot. Mervi Kantokorven mukaan kertomus edellyttää kommunikaation prosessia ja sen toiminnan ehtoja ovat lähettäjä, viesti ja vastaanottaja. (Kantokorpi 1990, 110.)

Folkloristikko Satu Apo (1992, 62-80) määrittelee kertomuksen työmenetelmänä formaalisen kertomusskeeman mukaisesti jäsenyneeiksi kuvaukseksi tapahtumasta tai tapahtumasarjasta. Kertomusten sisältöjä eli kertomusten maailmaa tarkastellaan erilaisten komponenttikategorioiden avulla, joista tärkein on tapahtumarakenne eli ”juoni”. Kun useille kertomuksille ominaiset perustapahtumat on kuvattu ja niiden yhdistelmät määritelty, päästään käsiksi näiden kertomusten juonikaavaan tai -kaavoihin. Jatkokäsittely edellyttää tulkintaa, jota Apon mukaan tapahtuu jo tutkijan perehtyessä aineistoon.

Hannu L.T. Heikkinen (2000, 47-49) pitää narratiivisuutta enemmänkin hajanaisena muodostelmana kertomuksiin liittyviä tutkimuksia kuin metodina tai koulukuntana. Kiinnostus kertomuksiin ja tarinoinhin nousi 1900-luvun lopulla räjähdysmäisesti. Heikkinen kutsuu narratiivisuuden ilmestymistä ”lähes tyhjästä” suomalaisen keskusteluun ”hätkähdyttäväksi”. Laadullisen tutkimuksen yhteydessä narratiivisuus liitetään usein konstruktivistiseen, joskus myös postmoderniin tiedonkäsitykseen. Keskeistä narratiivisen viitekehäksessä on Heikkisen mukaan huomion kohdistuminen kertomuksiin todellisuuden tuottajana ja välittäjänä. Tutkimus käyttää toisaalta materiaalinaan kertomuksia sanan laajassa merkityksessä, toisaalta tutkimus sinänsä voidaan ymmärtää (järkiperäisen) kertomuksen tuottamiseksi maailmasta.

Heikkinen (emt., 49-55) on löytänyt ainakin neljä tapaa käyttää narratiivisuuden käsitettä tieteellisessä keskustelussa:

1. Narratiivisuus voidaan nähdä konstruktivistisena tutkimusotteena. Postmodernin tiedonkäsityksen mukaisesti ajattelu ja tietäminen on relativistista ja kontekstuaalista. Tietäminen on sidoksissa aikaan, paikkaan ja sosiaaliseen kenttään. Tutkimusraportti on pikemminkin tuote (product) kuin tallenne (record).

2. Narratiivisuutta käytetään myös kuvailemaan tutkimuksen materiaalia ja aineiston laatua. Yleisellä tasolla narratiivisuus viittaa silloin kerrontaan tekstilajina. Aineisto on proosamuotoista tekstiä, jota ei välttämättä ole tuotettu alun perin tutkimustarkoitukseen (haastattelut, vapaat kirjalliset vastaukset, päiväkirjat, elämäkerrat, dokumentit). Laajassa mielessä narratiiviselta aineistolta voidaan edellyttää enemmänkin kertomuksen tunnuspiirteitä, kuten esimerkiksi sitä, että tarinalla on alku, keskikohta ja loppu sekä ajassa etenevä juoni. Jatkokäsittely edellyttää tulkintaa.

3. Aineiston analyysi- ja käsittelytapana Heikkinen jakaa narratiivisen kahteen kategoriaan: narratiivien analyysiin ja narratiiviseen analyysiin. Tavat tuottavat laadultaan erilaista tietoa. *Narratiivien* (3a) analyysi kohdistuu kertomusten luokitteluun esimerkiksi tapaustyyppien, metaforien ja kategorioiden avulla. Narratiivien analyysi on aineiston luokittelun myötä paradigmaattista ja loogis-tieteellistä. *Narratiivinen* (3b) analyysi ei kohdistu vain aineiston luokitteluun, vaan aineiston pohjalta tuotetaan uusi, ehjä ja juonellinen, ajassa etenevä tarina.

4. Kertomukset voivat toimia myös käytännöllisenä, ammatillisena työvälineenä esimerkiksi psykoterapian piirissä identiteetin uudelleenrakentamiseen tai tutkimuksen kohteena olevien olojen kohentamiseen. Tutkimus on kiinnostunut ensisijaisesti kertomusten ja kertomisen käytännöllisistä seurauksista.

Narratiivien käyttö ammatillisena työvälineenä (kohta 4) poikkeaa tutkimuksellisesta käytöstä ja se on siten järkevää rajata tämän tutkimuksen aihepiirin ulkopuolelle.

Narratiivinen analyysi (kohta 3 b) saattaa puolestaan olla tieteen tekemisen, tiedon totuuden ja tutkimuksen validiteetin kannalta ongelmallinen. Heikkisen hahmotelmassa narratiiviseen analyysiin liittyy fiktiivisten elementtien käyttö tutkimuksessa. Tutkija nähdään Claude Levi-Straussin bricoleur-hahmona, jolle oman luovan ajattelun käyttö on ensisijaista, ja metodien ja materiaalien ”oikein käyttäminen” toissijaista. Heikkinen ajattelee, että kaikki tutkimusraportit voi lopulta määritellä perimmältään fiktioksi ja viittaa sanan etymologiseen merkitykseen, joka tarkoittaa tehtyä ja aikaan saatua. ”Kun tutkija yhdistelee tekstejä, tulkitsee niitä ja rakentaa niiden pohjalta oman tekstinsä, se merkitsee perimmältään sitä, että lopullinen tutkimusteksti on tutkijan aikaansaama konstruktio ja tässä merkityksessä fiktiivinen.” (Heikkinen 2000, 53.)

Vaikka korostankin omassa tutkimuksessani todellisuuden hahmottamisen konstruktivistista luonnetta, lähestyn aineistoani narratiivisesti, kertomuksena ja teen siitä tässä viitekehyksessä tulkintaa, mielestäni Heikkinen menee liian pitkälle määritellessään tutkimustekstit fiktioksi. Väline luo kertomuksen tulkinnalle puitteet, oletus- ja odotusarvon. Mikko Lehtosen (2000, 89) mielestä olisi naiivia ajatella, että jos joku haluaa kertoa tarinan, on aivan sama esittääkö hän sen suullisena kerrontana, romaanina vai elokuvana. Ja edelleen: tutkimuksen tieto on toisenlaista kuin romaanin tieto. Erityisesti sen totuusarvoon liittyvät odotukset ovat toisenlaiset.

Jaan Lehtosen (2000, 117) näkemyksen, että ”kertomukset ovat tärkeä osa yrityksiämme järjestää maailmaa, tuottaa tolkkua elämäämme.” Lähtökohtaisesti näen että ”tolkun tuottaminen”, merkityksenanto, on aina kulttuurista ja sosiaalista, jostakin näkökulmasta tapahtuvaa, valikoivaa toimintaa. Se on sidoksissa tiettyyn aikaan, paikkaan tilanteeseen ja välineeseen – ja viime kädessä tulkitsijaan itseensä. Tätä näkemystä täydennän relationaalisella todellisuuskäsityksellä.

2.2 Konstruktivistinen tutkimusote, relationaalinen näkemys

Erilaiset käsitykset tiedon totuudesta ja suhteesta todellisuuteen ovat nostattaneet ajoittain kiivastakin tietoteoreettista ja tieteenfilosofista keskustelua realistien ja konstruktivistien välille. Kiista ei ole sovittamaton. Tai ainakin vastakkainasetteluun on pyritty avaamaan uusia näkökulmia.

Konstruktivistille todellisuudesta saatava tieto rakentuu sosiaalisesti ja kulttuurisesti. Totuus palautuu kieleen, käsitteisiin, kulttuuriin ja sosiaalisiin merkityksiin. Konstruktivismissa tarkastellaan, millä tavalla asiat on kulttuurisesti konstruoitu, rakennettu ja samalla myönnetään kantilaiseen tapaan, ettei meillä ole suoraa tiedollista pääsyä todellisuuteen. (Karvonen 1999, 90.)

Sami Pihlström (2000, 5-10) katsoo, että eräät konstruktivistit menevät liian pitkälle väittäessään, ettei mitään mielestä tai sosiaalisesta vuorovaikutuksesta riippumatonta ole. Kritiikittömien luonnontieteilijöitten suurin virhe on Pihlströmin mukaan puolestaan se, että he kuvittelevat tieteenalallaan harjoitettavan tutkimuksen paljastavan ihmisestä täysin riippumattoman, maailman ”sinänsä” perusluonteen. Realismi vastaan konstruktivismi -kiista hahmottuu tässä mielessä yhdeksi muodoksi dogmatismien ja skeptisismien välistä hedelmätöntä vastakkainasettelua. Pihlström ehdottaa ratkaisun hakemista kiistaan kantilaistyyppisestä transsendentaalista perspektiivistä – esimerkiksi pragmatismien kautta uudelleen tulkittuna. Todellisuus on näkemyksen mukaan riippuvainen siitä, millaisia olentoja olemme. Todellisuus ilmenee siis ”meille”.

Pihlströmin tavoin Erkki Karvonen (1999, 91-97) näkee, että niin vanha realismi kuin konstruktivismikin ovat lähtökohdiltaan liian rajoittuneita. Karvonen esittää ratkaisuna realismien ja konstruktivismien ongelmakohtiin mallia, jota kutsuu relationaaliseksi. Tämä edellyttää subjektikäsityksen laajentamista. Subjekti on sen mukaisesti kehollinen olio, joka toimii maailmassa muiden ihmisten ja olevaisten joukossa ja jolla on myös ”kognitiivisten ja käsitteellisten rakenteiden mahdollistamaa ymmärtämistoimintaa”. Subjektilla on siten tajunta ja

sen ymmärrystä ehdollistavat käsitteelliset rakenteet, mutta niiden perustana on kehollinen ja käytännöllinen olemassaolo maailmassa.

Tiedon totuutta on Karvosen (emt.) mukaan voitava kysyä, mutta on myös myönnettävä, että se ei ole universaalialia vaan vaihtelee. Samalla on kysyttävä *kenelle* ja *missä* tieto on kelvollista. Näin sekä relativismi että absolutismi tulevat torjutuiksi. Se, miten maailma näyttäytyy, ei johdu vain maailman laadusta, vaan myös subjektin laadusta so. subjektin kehollisuudesta ja maailman kohtaamisen tavasta jossakin kontekstissa. ”Totuus”, merkitys ja ominaislaatu ovat sidoksissa pitkälti käytännölliseen toimintaan, ihmisen omaan todellisuuteen, jossa asiat ja ilmiöt kohdataan.

Esimerkiksi järvi merkitsee eri ihmisille erilaisia asioita: kalastajalle se voi olla elinehto, maanviljelijälle peltoalaa rajoittava tekijä, lämpöpumpputaloudelle energialähde, taiteilijalle maisema ja kesämökkiläiselle uimapaikka. Karvonen korostaa, että todellisuus ei siis ole absoluuttista, kaikille samanlaista, vaan se on relationaalista, suhtautumisesta riippuvaa. Ihmisen tieto ei ole peräisin objektista sinänsä, eikä subjektistakaan, vaan se syntyy näiden kohtaamisesta jossakin kontekstissa. Kohtaaminen jo sananakin viittaa siihen, että tilanteeseen tarvitaan ainakin kahta osapuolta. Tieto totuudesta koetellaan käytännön tilanteissa ja kohtaamisissa, suhteessa ja suhtautumisessa muihin ihmisiin ja maailmaan. Kyse on esittämistä koskevista valinnoista, jotka merkityksellistävät kohteen joltakin kannalta, jonkin ihmisryhmän etujen mukaisesti ja toisten etujen vastaisesti. (Karvonen 1999, 93-97.)

Karvonen katsoo, että periaatteessa mikä tahansa oleva on myös esitystä ja suhteessa toisiin oleviin se tulkitaan jotenkin. Myöskään joukkoviestinnän esitykset eivät ole todellisuuden sinänsä kuvauksia, vaan ne on nähtävä ensisijaisesti relationaalisen todellisuuden kuvauksina. Esityksessä on kyse tulkinnan ehdottamisesta. Uutisdokumentti on väistämättä aineiston valinnan ja järjestelyn tulos. Se on ihmisen tekemä konstruktio, retorinen esitys ja tulkinta aiheesta. (Karvonen 1997, 71, 263.)

Kyse on valinnoista, joita toimittajat joutuvat työssään päivittäin tekemään. Uutisia ja uutiskäytäntöjä voidaan siten tarkastella näihin valintoihin ja merkityksenantoon vaikuttavien tekijöiden näkökulmasta.

3 UUTISET NARRATIIVISESSA VIITEKEHYKSESSÄ

3.1 Uutisgenre

Määrittelen uutisen yhdeksi kertomuksen lajiksi ja genreksi, jolla on oma, tunnistettava muotonsa.

Lajityyppi eli genre liittyy tekstien ja yleisön suhteeseen laajasti. Termi juontuu latinan substantiivista *genus*, joka tarkoittaa syntyperää, sukua, lajia, luokkaa ja ryhmää.

Mikko Lehtosen mukaan genreä määrittelevät ensi sijassa konventiot, mutta ne eivät ole muuttumattomia. Tietyt elokuvat ovat toimintaelokuvia, koska ihmiset pitävät niitä toimintaelokuvina. Konventioihin puolestaan vaikuttavat tietyt odotukset ja prototyypit, toisaalta niitä muovaavat tekstien tuotanto ja levitys. (Lehtonen 2000, 183.)

Yksittäisen uutisen rakennetta on perinteisesti nimitetty kärjellään seisovaksi kolmioksi. Uutissähke laaditaan siten, että tärkein asia on kärjessä. Uutisen tärkeimmäksi tehtäväksi nähdään sen mukaisesti tiedon välittäminen nopeasti ja tehokkaasti. Tämä korostuu sähköisissä viestimissä.

Klassinen uutismuoto tarkoittaa myös yksinkertaistamista. Kun uutinen pyritään rakentamaan ihanteensa mukaisesti, todellisuutta joudutaan pakkaamaan yksikärkiseen muotoon. Uutisen pitää kertoa jotakin varmaa väitelauseen muodossa. Epävarmuus, epätietoisuus, monikerroksisuus ja kysymysmerkit eivät kuulu ”hyvään” uutiseen. (Kantola 1996, 166.)

Perinteinen uutisrakenne on osoittautunut vahvaksi myös sanoma- ja aikakauslehtien toimituskäytännöissä. Se on tuttu perinteisistä journalismin oppikirjoista ja löytyy uudemmista media-alan kirjoitusoppaistakin. Jouko Aaltonen tarjoaa sanomalehtiuutisen mallia mm. video-ohjelmiin, ”joissa esitellään uusi tuote tai kerrotaan joku muu uutinen” (Aaltonen 2003, 96-97).

Sanomalehtiuutisen kärjessä on otsikko, joka kertoo iskevästi, mistä on kyse. Sitä seuraa lihavoituna tai muuta tekstiä isommalla painettu johdanto, ingressi. Leipäteksti laajentaa ja selittää yksityiskohtaisemmin johdannossa jo kerrotun. Asiat kertaantuvat perusteellisemmässä muodossa. Tärkein ja koko jutun kiteytys sijoitetaan alkuun, vähemmän tärkeä loppuun. Juttua voidaan helposti lyhentää tai vanhentuneita tietoja korvata uusilla ennen seuraavaa painosta. Selkeä rakenne palvelee niin mediarutiineja, painotekniikkaa kuin kiireistä lukijaakin. (Mörä 1996, 111-112.)

Tuomo Mörän (1998, 13) mukaan uutisen muoto ja rakenne ovat niin vakiintuneita, että niitä pidetään usein ikään kuin ikuisina ja luonnonlain kaltaisina itsestäänselvyyksinä. Uutiskriteereitä ei erikseen toimituksissa määritellä, ne joko tiedetään tai opitaan töitä tehdessä ja kantapään kautta. Mörän mukaan ”muutaman kuukauden työrupeama on perinteisesti sosiaalistanut alalle aikovan havaitsemaan, mistä tai kenestä uutisia on tapana tehdä”.

Uutisten ja juttujen teollinen tuotanto edellyttää rutiineja, joilla informaatiotulvasta valitaan julkaistavat aiheet ja niiden käsittelytapa nopeasti ja tehokkaasti. Itse asiassa suuri osa siitä, mitä kutsutaan ammattilaisuudeksi, on mediarutiinien hallintaa. Viestimen ja viestimien sisällön ja näkökulmien samankaltaisuuskin kiteytyy pitkälti mediarutiineihin. Standardisoinnin myötä myös vastaanottaja saa viitteitä siitä, mitä sopii odottaa valtakunnalliselta lehdeltä, paikalliselta tv-kanavalta tai harrastuslehdeltä. (Möra 1996, 105-106.)

Omaperäisyys ei ole aina uutistyössä etu, vaikka skuppeja metsästetäänkin. Uutisjournalistin ammattitaitoa saatetaan alkaa epäillä, jos hän jatkuvasti tekee erilaisia juttuja kuin muut tai tulkitsee tiedotustilaisuuksien annin toisin kuin kollegansa. Rutiinit ovat välttämättömiä, jotta säännöllinen uutistuotanto ylipäättään olisi mahdollista, mutta liiallinen rutinoituminen saattaa johtaa myös sisältöjen samankaltaistumiseen ja antaa ulkopuolisille mahdollisuuden vaikuttaa journalismin sisältöihin. (Möra 1996, 107, 115.)

3.2 Uutinen muutosten paineessa

Heikki Luostarinen näkee, että aikakausilla, erityisesti niiden kieli- ja todellisuuskäsityksillä on ollut vaikutusta journalismiin ja sen käytäntöihin.

Uutisjournalismin, erityisesti sanomalehden kehitys liittyy kiinteästi modernin yhteiskunnan syntyyn ja aikaan, jolloin syntyivät teollistuneet ja kaupungistuneet suuret kansallisvaltiot. Ihanteeksi kehittyi tosiasiapohjainen uutisisältö. Kantaa voitiin ottaa mielipideasioissa, mutta uutisen tuli olla dokumentti tai todellisuuden mahdollisimman tarkka jäljennös, rekonstruktio. Varttuessaan ”modernin epookin myötä” journalismi kiinnittyi organisaatioiden ja asiantuntijoiden yhteiskuntaan, jossa asiat rakentuivat ylhäältä alas. Suurten organisaatioiden maailmassa journalismi tottui seuraamaan suurten organisaatioiden toimintaa. Laatulehdistön uutisarvostus alkoi kehittyä suuntaan, jossa ”tärkeä” alkoi eriytyä ”vähemmän tärkeästä”. Tärkeiksi nähtiin uutiskontekstiin kytkeytyvän laajuuden mukaan erityisesti poliittinen valta, talous ja sota.

Modernin, teollisen ajan journalismikäsitteen voi nähdä heijastuneen myös toimittajakoulutukseen ja toimitusrutiineihin. (Luostarinen 2002, 22-24.)

Postmodernin yhteiskunnan myötä käsitys tiedotusvälineistä ulkopuolisina tarkkailijoina ja tiedonvälittäjänä on muuttunut. Informaatio on yhä keskeisempi tuotantovoima ja suuret edistys- ja tiedeuskoa käsittelevät kertomukset ovat osoittautuneet ongelmallisiksi. Journalismissa suhde uutisen objektiivisuuteen ja kielen merkitykseen on muuttunut. Toimittaja ei ole enää ”käsi, jota todellisuus liikuttaa” ja joka siirtää neutraalisti tietoa, vaan kertoja, joka ”juonellistaa ja tulkitsee todellisuutta erilaisia kerrontarakenteita ja -tekniikoita käyttäen”. (Luostarinen 2002, 27-28.)

Toimittajat pyrkivät selittämään tapahtumien ja ilmiöiden syyt, seuraukset ja niiden suhteet ymmärrettävällä tavalla yleisölleen. Uutinen hahmotetaan valintojen, tiettyjen uutiskriteereiden ja -rakenteiden avulla. Kyse on käytännössä pitkän ajan kuluessa koetelluista uutis- ja toimituskäytännöistä. Samalla kun media välittää tietoa, se tulkitsee todellisuutta, luo arvoja ja merkityksiä ja on yksi keskustelijoista.

Myös käsitys yleisöstä on laajentunut ja monipuolistunut. Yleisö ei ole enää yhtenäinen kokonaisuus, vaan koostuu yksilöistä, jotka tulkitsevat hekin todellisuutta kukin omalla tavallaan. Uusi tekniikka tarjoaa aiempaa laajemmat osallistumisen mahdollisuudet mm. verkkolinkkien kautta. Tiedotusvälineet ja toimittajat saavat jutuistaan nopeasti suoraa palautetta yleisöltään. Vastavuoroisesti tiedotusvälineet pyrkivät vastaamaan yleisön tarpeisiin ja vaatimuksiin. Mediakilpailu on kovaa ja pyrkimyksenä on saavuttaa mahdollisimman suuret yleisömäärät.

Markkina- ja lukijatutkimukset, kohderyhmäajattelu ja asiakassuuntautuneet strategiat ohjaavat yhä enemmän niin sanomalehtien kuin sähköisenkin median uudistamista, sisällöllisiä tavoitteita ja toimitustyön käytäntöjä. Jaana Hujanen (2004, 38-55) on tarkastellut markkinoinnin ja mainonnan työvälineeksi alun perin kehitetyn ja sittemmin myös uutisisältöjen kehittämiseen sovelletun Risc Monitorin käyttöä muutamassa sanomalehdessä toimittajahaastattelujen valossa. Tutkimuksen keskiössä oli modernin sanomalehden tiedonvälitystehtävään kohdistuvat muutosvaatimukset ja ”hyvän” journalismin tulkinnot toimituksissa. Hujanen pitää yleisötutkimusten käyttöä ja valittuja soveltamistapoja tutkituissa toimituksissa ennen muuta merkinä markkinasuuntautuneen ajattelun vahvistumisesta lehtitaloissa.

Toisaalta uusilla käytännöillä tavoitellaan paitsi kuluttaja- myös kansalaislukijaa. Hujanen ei pidä asiakassuuntautunutta toimintalogiikkaa välttämättä ristiriidassa kansalaisuudelle, osallistumiselle ja yhteisöllisyydelle rakentuvan yleisökäsityksen kanssa. Hän uskoo, että esimerkiksi tarinallisuus voisi lisätä uutistekstien puhuttelevuutta ja ilmaisuvoimaa. Se nostaisi esimerkiksi samastumisen kannalta tärkeitä henkilökohtaisia kokemuksia ja tunteita esiin. Hujanen näkee, että poliitikoiden, viranomaisten ja asiantuntijoiden tieto- ja mielipidejournalismi on tiensä päässä. Tarvitaan arjen lähteitä ja kontakteja tulkitsemaan asiantuntijatietoa. (Hujanen 2004, 51.)

Jaana Hujasen johtopäätöksissä voi nähdä tiivistyneenä meneillään olevan postmodernin murroksen. Suurten tarinoiden aika on ohi, tilalle ovat tulleet yksilöiden tarinat. Tiedotusvälineet hakevat tarinasta ja tarinallisuudesta pitkälti kontaktipintaa yleisönsä. Tavallista ihmistä, ”tavista”, tarvitaan nyt näkökulman antajaksi, samastumiskohteeksi ja yleisösuhteen ylläpitoon. Tarinoiden avulla haetaan arjen näkökulmaa ja yhteistä kieltä suuren yleisön kanssa.

Kun vanhat keinot ja perinteinen tiedonvälitys median olemassaolon perusteluna eivät enää riitä tai toimi, pyritään hakemaan uusia. Uusi journalismi ja nonfiktio journalismissa alkoi Maria Lassilan (2001, 31) mukaan nousta Yhdysvalloissa 1960-luvulla, kun toimittajat huomasivat, että perinteiset keinot, virallisiin lähteisiin nojautuminen ja ilmeettömän asiakielen käyttäminen eivät kyenneet kuvaamaan uusia ilmiöitä, ajan yhteiskunnallisten liikkeiden olemusta ja elämäntavan muutoksia.

Nonfiktiota journalismin muotona Imagessa ja Helsingin Sanomien Kuukausiliitteessä tutkinut Maria Lassila asettaa nonfiktio vastakkain uutisen ja sen rakenteen kanssa. Nonfiktiolla Lassila tarkoittaa kaunokirjallisten kerrontamuotojen käyttöä ja tekniikoita journalistisessa tai muussa faktapohjaisessa tekstissä, faktan tuottamista fiktion keinoin. Nonfiktio ”hylkää uutisen pyramidimuodon” ja ottaa tilalle ”kaunokirjallisten muotojen runsauden”. Uutisjournalismin asema on Suomessa vahva, aikakauslehtijututkin voivat usein näyttää pidennetyiltä ja kevennetyiltä uutisilta, katsoo Lassila. Nonfiktio ei kuitenkaan ole sanomalehdiltäkään poissuljettu vaihtoehto. 1990-luvulta lähtien suomalaisissa sanomalehdissä onkin Maria Lassilan mukaan ollut nähtävissä jonkinlaista elämysjournalismin lisääntymistä. (Lassila 2001, 2-10.)

Ullamaija Kivikurun mukaan vakiintuneessa genressä on kyse sanattomasta sopimuksesta ja viestintäjärjestelmästä lähettäjän ja vastaanottajan välillä, johon kirjoittaja tukeutuu kirjoittaessaan ja lukija tehdessään tulkintaa lukemastaan. Genre voi myös ”jäähmettyä formaatiksi, joka ei jousta asian mukaan vaan ikään kuin pakastaa sisällön vaikka väkisin samaan muottiin kuin ennenkin”.

Näin tapahtuu paitsi standardiuutisissa, myös tyyli-ilmailtaan väljemmän viihdefeaturen puolella, esimerkiksi iltapäivälehdissä, kuten Kivikuru on artikkelissaan ”Uutinen sohausi missigenreä – kruunu keikahti” osoittanut. (Kivikuru 2003, 82-99.)

Sikäli kun merkityksenantotavat kaavoittuvat itsestään selviksi rutiineiksi, tilanne näyttää enemmänkin siltä, että muoto määrää sisältöä kuin siltä, että lähtökohtana on vapaasti valittu sisältö, jolle luovasti etsitään sopivinta muotoa, katsoo Veikko Pietilä (1995, 32-33). Pietilän mukaan muoto viestii myös itsessään muotona eli ”ei vain sisältö ole viesti vaan myös muoto on sitä.”

Perinteisen uutisrakenteen voi tulkita antavan jutulle uskottavuutta. Viimekätisenä tuomarina journalismin muutoksille on vastakaiku yleisön taholta. Tietty sisällöllinen ja muodollinen uudistus vakiintuu vain, jos se saa vastakaikua - tai ei ainakaan herätä vastustusta.

Markkinataloudessa lehdet joutuvat etsimään nimenomaan sellaisia toimittamistapoja, joiden avulla ne selviytyvät kilpailussa ja muutokset tehdään pitkälti arkiajattelun rajaaman alueen sisällä.

Arkiajattelu viittaa vallitseviin tulkintakaavoihin ja siihen, mitä on totuttu odottamaan niin yhteiskunnalta, sen instituutioilta kuin journalistisilta esityksiltäkin. (Pietilä 1995, 31-41, 96-107.)

Uutisgenre määrittyy siten tuotannon ja vastaanoton rakenteissa, arkiajattelun raameissa.

3.3 Uutinen ja draama

Uutisten tärkeimmäksi tehtäväksi on perinteisesti määritelty tiedon välittäminen neutraalisti.

Kiristyneessä uutiskilpailussa on kyettävä löytämään uusia keinoja kiinnostuksen herättämiseksi.

Suunta on yhä enemmän elämysjournalismiin. Päämääränä on paitsi välittää tietoa myös viihdyttää.

Dramatiikka ja konfliktit kiinnostavat suurta yleisöä enemmän kuin perinteinen, neutraali uutisointi.

Kun kansanedustaja Liisa Jaakonsaari käytti alkuvuodesta 2005 poliittisessa puheessaan julkissekoiluista tutuksi tullutta, iltapäivälehtien lanseeraamaa termiä ”salarakas” totutusta poikkeavassa yhteydessä, hän varmasti entisenä toimittajana tiesi mitä teki. Naton kutsuminen EU:n salarakkaaksi toi näin ilmaistuna asialle runsaasti julkisuutta.

Yleisellä tasolla puhutaan usein ”uutisdraamoista”. Tarinallisuus ja draaman keinot voivat olla yksi tapa herättää yleisön mielenkiinto tunteisiin vaikuttamalla ja kertomalla asioista, jotka koskettavat.

Kun vaikkapa tv-uutisessa kerrotaan Päijät-Hämeen sairaanhoitopiirin leikkausjonosta tilaston

ohella potilaan tarinana ja tämän kokemuksena, aiheeseen tuodaan kiinnostavuutta, koskettavuutta ja ymmärrettävyyttä.

Martin Esslinin mukaan draamallisuuden voima on sen välittömässä vaikutuksessa. Draama puhuu yleisölle suoraan ja vaikuttaa tehokkaasti. Esslin ennusti kolmisenkymmentä vuotta sitten, että draaman vaikutus, etenkin joukkotuotannon ja -kulutuksen kehittämässä muodossa kasvaa ihmiskunnan historian aikana. ”On mahdotonta vielä nähdä, mitä vaikutuksia tällä draaman valtavalla kehityksellä ihmisen itseilmaisun ja tiedotustoiminnan välineenä tulee ennen pitkää olemaan, mutta epäilystäkään ei liene siitä, että se osaltaan auttaa suurten yhteiskunnallisten muutosten aikaansaamisessa.” (Esslin 1980, 117.)

Ari Hiltusen mukaan ikivanhoja dramaturgisia menestystekijöitä ja tarinankerronnan kaavaa voidaan käyttää uusien tarinoiden tuotekehittelyyn ilmaisuvälineestä riippumatta. Hiltunen on tutkinut perinteistä aristoteelista draaman kaarta ja osoittanut, että se on sama kuin Hollywoodin menestyselokuvien rakenne. Hän pitää juonirakennetta ja sen tuottamaa tunnevaikutusta ratkaisevana Aristoteleen draamateoriassa. Hiltusen mukaan pääsemme selville yleisön mielihyvän olemuksesta ja ”oikeasta nautinnosta ” analysoimalla juonirakennetta. (Hiltunen 1999, 14-20.)

Heta Reitala ja Timo Heinonen (2003, 62-65) katsovat, että aristoteelinen, suljetun draaman rakenne kantaa itsessään tietynlaista maailmankuvaa ja ideologiaa. Se on kulttuurinen rakenne, ympäröivän (länsimaisen) yhteiskunnan ja maailman selitysmalli. Todellisuus on hallittavissa ja asioilla on tietty järjestys ja logiikka; alku, keskikohta ja loppu. Reitala ja Heinonen ovat sitä mieltä, että vaikka konflikti edustaa klassisen dramaturgian ydintä, rakenteen päämääränä on ristiriidan tukahduttaminen ja pyrkimys järjestykseen. Se ei se ole aidosti ja radikaalilla tavalla ristiriitainen (tai moniarvoinen). Suljetun teoksen juoni tuottaa mahdollisuuksien kentän, jonka lukuisat vaihtoehtoiset elementit ja ratkaisut eliminoivat edetessään kohti tarinan loppua mahdollisen kautta todennäköisestä välttämättömään. Tarinan loppu kiinnittää vastaanottajan jälleen kerran symboliseen järjestykseen ja saa lopun näyttämään ehdottomalta ja luonnonmukaiselta. Samalla se asemoi vastaanottajan tulkinnan.

Oleennaista tutkimukseni kannalta on ollut oivallus, että sekä aristoteelisissa draamallisissa rakenteissa että uutisrakenteissa on kyse samaa laatua olevista, vakiintuneista tavoista tulkita ympäröivää todellisuutta.

Erkki Karvonen ja Veikko Pietilä nimittävät vakiintuneita, journalistisia rakenteita tulkinta-kehikoiksi tai skeemoiksi. Erkki Karvosen (1999, 87) mukaan journalistisilla tulkintapaketeilla ja -kehyksillä on sisäinen rakenteensa, organisoiva ideansa. Ne ovat aikaisemman kulttuurisen kokemuksen ja käsittelyn aikana muovautuneita kaavoja ja tietorakenteita, joista monet ovat mediajulkisuuden itsensä vakiinnuttamia. Nämä useimmiten julkilausumattomat ja tiedostamattomat rakenteet järjestävät maailman niin toimittajille kuin yleisöllekin.

Journalistin tehtävänä on kääntää asiat sellaiselle kielelle ja käsitteistölle, jonka hän olettaa olevan sillä hetkellä yhteiskunnassa suurelle yleisölle tuttua. Tämä tarkoittaa asioiden esittämistä sellaisten tulkintapakettien tai skemaattisten rakenteiden avulla, jotka ovat jo entuudestaan vakiintuneita ja totuttuja. Esimerkkejä journalistisista skemaattisista rakenteista ovat Karvosen mukaan vaikkapa ”kolari” tai ”lakko”. Esimerkiksi ”lakon” kehykseen kuuluu tyypillisesti esitys ”kädenväännöstä” neuvottelupöydässä etujen ”kiristämiseksi”. Samoin esitetään, millä kaikilla tavoilla lakko tulee häiritsemään ihmisten elämää. (Karvonen 1999, 87-88.)

Keskeinen odotusarvo uutisille on, että ne perustuvat arvomaailmaan, jonka uutisen yleisö on jo ennalta pääpiirteissään hyväksynyt. Uutisten rakentuvat siten ennako-oletusten ja kuten Veikko Pietilä asian ilmaisee, ”arkijärjen” mukaisesti. Kyseessä on eräänlainen ennakkosopimus ja oletusarvo, jonka rajat liikkuvat ja määrittyvät yleisön reaktioiden mukaisesti. (Pietilä 1995, 107.)

Joukkoviestinnän yhteisöllisiin funktioihin kuuluu yhteisöä koskevien uhkien ja mahdollisuuksien määrittäminen. Anu Kantola on verrannut uutisia draamaesityksiin, kuten teatteriin tai elokuvaan, joiden avulla yhteisö kykenee käsittelemään ympäröivän maailman ilmiöitä ja tapahtumia. Tiettyyn ilmiöön, esimerkiksi otsonikatoon liittyvät uutiset näyttävät dramaattisena kokonaisuutena, jonka kautta herätetään jännite, käsitellään ongelmaa ja pyritään ratkaisemaan se. Ilmiötä käsitellessään uutiset seuraavat tiettyjä rakenteita tai toimintalinjoja, käyttävät tiettyjä kulttuurisesti ennustettavia kuvia ja variaatioita tunnetuista perusteemoista. (Kantola 1996, 160.)

3.4 Uutiset kulttuurisina kertomuksina

Veikko Pietilän (1995, 42) mukaan tulkitsevasta toiminnasta lähtevästä näkökulmasta journalismi on kerrontaa (narration) ja journalistiset tuotteet kertomuksia (narratives).

Uutinen on rakenteeltaan ”informaatiopalasten diskursiivinen sommitelma”, ”esitysten esitys”, diskurssien diskurssi” eli toimittajan rakentama esitys erilaisista ”vieraista puheista” kuten haastatteluvastauksista, lausunnoista, asiakirjoista jne. Vaikka prosessi tapahtuu uutisgenren alaisena, voidaan silti päätyä erilaisiin sommitelmiin. (Pietilä 1995, 42, 68, 82.)

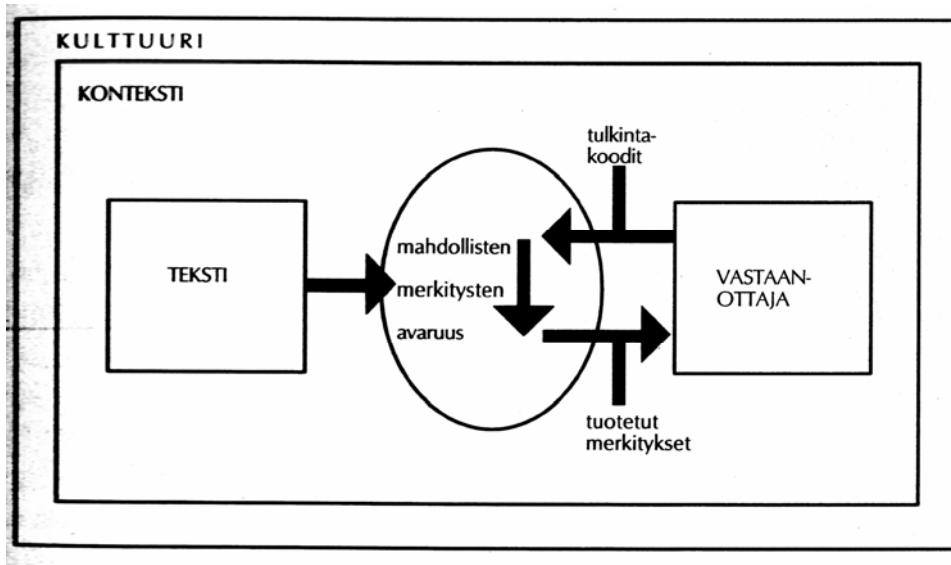
Valinnat ovat ratkaiseva, mutta niin on myös se, mitä jätetään pois. Valintatyön vetäytyminen näkyvistä on Pietilän mukaan hyvin tehokas todellisuusvaikutelman tuottaja: sen ansiosta uutinen on edessämme ikään kuin vaihtoehdottomana, ainoana mahdollisena ja siten maailmaa sellaisenaan heijastavana, vaikka se toisiasiassa merkityksellistää sitä valintojen tuottamasta näkökulmasta, joka on vain yksi monista mahdollisista. (Pietilä 1995, 101.)

Valintojen kautta uutiset arvottavat ja asettavat asioita tärkeysjärjestykseen ja suhteuttavat niitä toisiinsa. Siten ne muokkaavat ympäröivää todellisuutta ja yleisön käsityksiä siitä. Mikko Lehtosen (2000, 118 - 119) mielestä kertominen ja arvottaminen ovat varsin lähellä toisiaan. Kerronta ei ole kattavaa kuvaamista, se voi rakentua vain valinnalle. Aineisto järjestetään tiettyjen mallien mukaisesti esittämään ja selittämään inhimillisiä kokemuksia. Syyn ja seurauksen mukaisesti etenevillä ketjuilla on alku, keskikohta ja loppu.

Mikko Lehtonen käyttää tekstuaalisuuden käsitettä korostamaan sitä, että tekstit eivät ole (vastaanottajalleenkaan) valmiita ja lukkoon lyötyjä. ”Tekstit ovat toki fyysisesti olemassa ennen lukemista - kirjoina, videoina, äänitallenteina, sanoma- ja aikakauslehtinä ja niin edelleen - mutta ajatus teksteistä objektiivina vie vaarallisen helposti myös ajattelemaan, että *merkitykset* olisivat olemassa vastaavalla tavalla valmiina” (Lehtonen 2000, 154-155).

Merkitysten muodostuminen on Mikko Lehtosen mukaan vuorovaikutuksellista ja kontekstuaalista toimintaa. Lukija ei kohtaa vain lukemaansa tekstiä, vaan joukon toisia tekstejä ynnä muita tekijöitä. Lehtosen mukaan konteksteihin kuuluvat kaikki sellaiset tekijät, joita kirjoittajat ja lukijat tuovat merkityksenantoprosessiin, erityisesti heidän diskursiiviset arviointi- ja arvotuskehikkonsa. Yhtenä keskeisenä tekijänä merkityksenantoprosessissa on intertekstuaalisuus, suhde muihin kulttuurin teksteihin. Lehtonen täydentää ajatusta intertekstuaalisuudesta intermediaalisuudella. Kulttuuriset valmiutemme eivät ole peräisin vain yhden välineen piiristä. ”Kukaan meistä ei ole vain romaanien lukija tai televisionkatsoja, vaan tuomme lukemiseemme ja katselemiseemme myös niitä valmiuksia, joita olemme omaksuneet radionkuuntelijoina, tietokoneiden ja puhelinten käyttäjinä tai sanomalehtien lukijoina.” (Lehtonen 2000, 159, 164, 182.)

Veikko Pietilä (1997, 301) kiteyttää merkitysten syntymisen seuraavaan viestintämalliin:

Pietilän mukaan merkitykset syntyvät tekstin ja vastaanottajan kohtaamistilanteessa. Teksti asettuu kohtaamistilanteeseen merkkeinä ja niiden suhteina, merkkiesityksenä, joksi tekijä on sen koodannut. Vastaanottaja tuo tilanteeseen omat koodinsa, joita käyttää tulkitessaan tekstin merkityksiä. Merkitykset syntyvät siten tässä tulkinnassa. Kohtaamistilanteella on omat kehyksensä ja kontekstinsa, joista laajin on kulttuuri. Suppeampia ovat esimerkiksi genre, joka ohjaa tulkintaa ja on siten omiaan kaventamaan tulkinnan moninaisuutta. Tulkintaa laajentavaa kontekstia edustaa Pietilän mallissa esimerkiksi intertekstuaalisuus, viittaaminen muihin teksteihin ja lajityyppeihin. Se voi olla tarkoituksellista tai tahatonta. Vastaanottajan tulkinnat voivat olla hyvinkin kaukana tekijän tarkoittamista merkityksistä. Esimerkiksi vireystilalla ja seuralla on osuutensa tekstin tulkinnassa. (Pietilä 1997, 300-301.)

Katariina Eskolan mukaan tullakseen ymmärretyiksi kertojat soveltavat kertomistilanteissa narratiivisen konstruktion sääntöjä, jotka liittyvät osaltaan kulttuurisiin odotuksiin ja vaikuttavat puhestrategioiden valintoihin. Eskola ottaa esimerkiksi Deborah Tannenin (1980) tutkimuksen, jossa vertailtiin kreikkalaisten ja amerikkalaisten naisopiskelijoiden kertomuksia samasta lyhytfilmistä. Amerikkalaiset opiskelijat arvioivat kertomuksissaan elokuvallisia elementtejä ja teknisiä ratkaisuja, elokuvan tapahtumia he pyrkivät raportoimaan mahdollisimman objektiivisesti ja yksityiskohtaisesti. Tannen tulkitsee tämän viittaavan mm. modernin kaupunkiyhteisön mediasofistikoituneisuuteen. Kreikkalaiset opiskelijat puolestaan pyrkivät rakentamaan tarinaa, jonka otaksuivat kiinnostavan kuulijoita. Elokuvan yksityiskohdat, jotka eivät sopeineet

tarinakokonaisuuteen, hylättiin. Arvostellessaan filmiä kreikkalaisopiskelijat kommentoivat sanomaa, eivät toteuttamistekniikkaa. Heidän kertomuksensa olivat sen myötä huomattavasi lyhyempiä kuin amerikkalaisten. Amerikkalaisten ja kreikkalaisten opiskelijoiden elokuvakertomuksissa ilmenneet erot olivat Tannenin mielestä yhteydessä maiden suulliseen ja kirjalliseen perinteeseen. Samanlaisia piirteitä oli havaittavissa, kun maiden elokuvakritiikkejä vertailtiin toisiinsa. (Eskola 1991, 153-156.)

Kulttuurisiin ja sosiaalisiin konventioihin liittyen uutiset voi nähdä tiedon välityksen ohella myös rituaaleina, perinteiden ylläpitäjinä ja yhteisöllisyyden luojina. Uutiset heijastelevat yhteisönsä arvoja ja asenteita, mutta myös muuntavat niitä valintojen kautta. Kuten Anu Kantola (1996, 160) asian ilmaisee, uutinen poimii joustavasti ympäristöömme ilmaantuvat poikkeavuudet, läpivalaisee ja selittää ne. Uusi ja outo pilkotaan palasiksi, kuvataan ja normalisoidaan.

James Careyn mukaan viestintä on sekä informaation siirtoa että yhteisten uskomusten esittämistä. Alun perin viestinnän rituaalimallin artikkelissaan vuodelta 1975 esittänyt James Carey ei pidä viestinnän siirto- ja yhteisyydelle vastakohtina, vaan toisiaan täydentävinä. Viestintä on yhtä lailla ”informaatiota, kuin konfirmaatiota”, vahvistamista. Viestinnän rituaalimallissa keskeistä ei ole vain sanomien ja informaation siirtäminen tilassa, vaan yhteiskunnan ja yhteisten uskomusten ylläpito ajassa. (Carey 1989, 43; 1994, 85; ks. myös Pietilä 1997, 288-290.)

Sanomien siirtäminen ja niiden ymmärretyksi tuleminen edellyttävät, että lähettäjä ja vastaanottajat jakavat yhteisen kielen ja kulttuurin. Erkki Karvonen ehdottaakin kommunikaation suomentamista rituaalimallin pohjalta sanalla "yhteistäminen". Kulttuurinen järjestys toistetaan yhä uudestaan, kerrotaan ja uudelleenkerrotaan. Sitä ilmentävät kertomukset, tanssit, arkkitehtuuri – ja uutisjutut. Viesteihin sisältyvä uusi ja käsityksiä muuttava osa on Karvosen mukaan pikemminkin jäävuoren näkyvä huippu verrattuna viestinnän yleiseen kulttuuria uusintavaan puoleen. (Karvonen 1999, 48 - 49.)

Inka Moring (2000, 84-85) näkee, että joukkoviestintä, erityisesti sanomalehdet, osallistuvat sekä arjen ajalliseen, spatiaaliseen, että kulttuuriseen järjestämiseen yhteisön sosiaalisessa tilassa. Joukkoviestintä voidaan sen mukaisesti ajatella sosiaalisena järjestelmänä, joka sekä rakenteistaa että tuottaa itsessään tätä sosiaalista järjestystä.

Tutkimuksessani käsitän joukkoviestinnän sekä ajassa että tilassa tapahtuvana toimintana, jossa tiedon välittämisen lisäksi tuotetaan ja toteutetaan jo olemassa olevia kulttuurisia ja sosiaalisia käytäntöjä, mutta myös annetaan niille uusia merkityksiä. Kyse on siten yhteisöllisestä toiminnasta.

4 JULKISEN TAITEEN HANKKEET JA MEDIAKOHUT

4.1 Tutkimuskysymys

Keskustelu julkisen taiten hankkeista, varsinkin kun kyse on nykytaiteesta, on koettu ongelmalliseksi viime vuosikymmeninä. Pyrin työssäni löytämään joitakin vastauksia siihen, miksi julkisen taiteen hankkeet nykyisin lähes poikkeuksetta tuntuvat herättävän kohua ja kuohuntaa. Keskeisesti tulkiten median roolia esimerkkitapauksessa.

Julkisen taiteen hankkeissa ja kiistoissa media on merkittävin keskustelun tila ja arena. Tiedotusvälineitä on julkisen taiteen keskusteluissa käytetty ensisijaisesti lähdeaineistona. Media kuitenkin - kuten olen edellisessä luvussa esittänyt - paitsi välittää tietoa, myös tulkitsee todellisuutta, luo arvoja yhteisössään, rakentaa uusia merkityksiä ja on itsekin yksi keskustelijoista.

Esittelen seuraavassa luvussa muutamia näkemyksiä julkisen taiteen hankkeiden ja yhteisön törmäyskohdista. Pohdin myös, missä määrin lahtelaisessa keskustelussa Voittaja-veistoksesta esiintyi vastaavia piirteitä.

Jarmo Malkavaara on tutkinut julkisen taiteen hankkeiden yhteydessä usein esiintyviä kompetenssikamppailuja. Tuuli Lähdesmäki puolestaan näkee, että (uuden) taiteen vastaanottoon liittyy tulkinnan ongelmia, jotka saattavat ilmetä virhetulkintoina ja konflikteina keskusteluissa.

Etelä-Suomen Sanomia koskevat viitteet paikantuvat lähteissä tutkimusaineistoon ja löytyvät päivämäärän perusteella.

4.2 Julkisen taiteen kieli ja yhteisön mieli

Nykytaiteen kieli ja suuren yleisön käsitykset taiteesta eivät useinkaan kohtaa. Julkisiin taideteoksiin ja monumentteihin liittyy tunteita ja moninaisia intohimoja: kansallisia, poliittisia, yhteisöllisiä ja yksityisiä.

Jarmo Malkavaara (1989, 83) näkee, että julkista taidetta arvioidaan, päätöksiä perustellaan ja taiteen sisältöjä pyritään ohjailemaan pääosin samoilla kriteereillä kuin muitakin julkisia palveluja. Taiteeseen – erityisesti julkiseen monumenttitaiteeseen – kohdistuneisiin ohjauspyrkimyksiin on perinteisesti liittynyt suurempi tai pienempi määrä nationalistista perusvirettä ja viritystä. Kiistat ovat syntyneet eri aikoina eri tavoin määriteltyjen arvojen ”oikeasta ilmentämisestä”, esteettiset arvot ovat jääneet taka-alalle tai olleet selvästi alisteisia kiistojen päämotiiveille.

Malkavaara (emt., 10) tarkastelee maamme patsaskiistoja eri osapuolten kompetenssikamppailuina. Tähän liittyy ohjaushybrin käsite. Se voidaan määritellä tietyissä olosuhteissa syntyvänä ja esiin puhkeava kuvitelmana taiteiden sisällön hallinnasta, kompetenssista, jolle sitten ohjauspyrkimykset pohjautuvat.

Hybristä saattaa ilmentää käsitys, että taiteen arviointiin ja arvottamiseen liittyvä kompetenssi voidaan saavuttaa yhtä helposti kuin minkä tahansa julkisen palvelun ”laadun” arviointikyky. Toisaalta voimavarojen jakoa taiteelle ei enää pidetä väistämättömänä riski-investointina vaan eräänlaisena palvelujen tuoton käyttökustannuksena, jonka avulla itse palvelua voidaan ohjata. Se, että taide nähdään julkisen palvelun muotona oikeuttaa siten käyttämään poliittista valtaa ja asettamaan kansan maun mukaisia rajoituksia ja vaatimuksia taiteelle. Taidejärjestelmän sisällä byrokratisoituminen ja kaavamainen tapa käyttää kompetenssia ilmenee puolestaan ammattiyhdistystoiminnan kaltaisena edunvalvontana. (Malkavaara 1989, 131-133.)

Hybrin perustyyppinä ovat Malkavaaran mukaan asetelmat, joissa taitelija lujittaa valta-asemaansa muualla kuin taiteen tekemisen areenalla suhteessa toisen taiteilijan tekemiseen. Taiteen tekijä tai kriitikko voi pyrkiä kyseenalaistamaan vastaanottajien oikeutta näiden kompetenssin mukaiseen taiteen arviointiin. Vastaanottaja voi toisaalta vedota ”massan valtakirjaan” ja asemaansa suuren yleisön edustajana. Kriitikon näkemystä saattaa vinouttaa esimerkiksi se, että taideteos edustaa ”väärää” tyyliä. (Malkavaara 1989, 54-55.)

Jarmo Malkavaaran mukaan muistomerkkien arviointiin, arvottamiseen ja vastakkaisasetelmiin heijastuvat taideilmaisun ja kuvataiteen kielen muutoksiin liittyvät ja taiteen esittävyttä koskevat kysymykset: ”ei vain kysymys siitä, mitä monumentti representoi vaan myös miten se representoi.” Kehityksen voi katsoa johtaneen Suomessa tilanteeseen, jossa taidetta vastaanottavan suuren yleisön kyky ”lukea” muistomerkkiä joutuu entistä kovemmalle koetukselle. Tämä taas synnyttää ”hybrisaaltilanteen”, jossa kansan mielipidettä voi lietsota ”vaikeaa” työtä vastaan. Tämän yhteydessä sekä populistinen nykytaiteen vastaisen mielipiteen esittäminen että sen poliittinen lietsominen ovat Malkavaaran mallissa nekin omalla tavallaan ”byrokratisoituneet”. (Malkavaara 1989, 132-134.)

Myös postmodernin tulkinnan problematiikkaa suomalaisessa monumenttitaiteessa pohtinut Tuuli Lähdesmäki (2004, 318-335) näkee, että suomalaisen monumenttitaiteen historia palautuu pitkälti historialliseksi ja kansalliseksi. Tästä esimerkkinä on Lähdesmäen mukaan vaikkapa informalistinen kuvanveisto, joka materiaali- ja tyyliarvoissaan ilmentää suomalaisuutta ja kansallista eetosia. Postmodernismin strategioille tunnusomainen leikki, huumori ja ironia ovat vaikeasti yhdistettävissä muistamisen ja (kollektiivisen) muiston ilmentymiin. Ironinen ja leikkimielinen ilmaisu voidaan helposti tulkita muiston kohteen kyseenalaistamisena ja kritiikkinä koko muistamisen käytäntöjä kohtaan. Postmodernin kohtaamisen vaikeus näkyy korostetusti virhetulkintoina ja konflikteina julkisen taiteen keskusteluissa. Postmodernismi kyseenalaistaa monumenttitaiteen perinteisiä tehtäviä kuten kunnioittaa, vaalia muistoa, poimia yhteisöstä merkkihenkilöitä ja tehdä näkyväksi, jopa alleviivata, tiettyjä yhteisöjä yhdistäviä arvoja.

Lähdesmäen mukaan valtiomiehille ja kulttuuripersonille, jotka myös yhteiskunnallinen eliitti on kohottanut kansallisen suurmieskategoriaan, on viime vuosikymmenenä pystytetty nonfiguratiivisia monumentteja, yleensä yhteiskunnan tai taideinstituution tuella. Sen sijaan monet populaarit kansan sankarit, kuten urheilijat, ovat saaneet figuratiivisia muistomerkkejä, jotka on toteutettu suorina tilauksina ja kansalaiskeräyksillä sellaisilta paikallisilta taiteilijoilta, joita taideinstituution näkökulmasta ehkä kutsuttaisiin harrastelijoiksi tai kansantaiteilijoiksi. Suuri yleisö suosii figuratiivista ilmaisuja. Sen sijaan taiteen asiantuntijaraadit esimerkiksi muistomerkkilpailujen yhteydessä väheksyvät sitä, koska perinteisiin figuratiivisiin monumentteihin on taideinstituutiossa liitetty helposti vanhentunut leima ja negatiivisia poliittisia konnotaatioita. Huomioitavaa on myös se, ettei taidekritiikki juuri ole kommentoinut figuratiivisia monumentteja sitten 1960-luvun. (Lähdesmäki 2004, 327–331.)

Taiteilija Kim-Peter Waltzerin Lahden 100-vuotisjuhlavuoteen Radiomäelle kaavailema Voittaja-veistos oli paikkalähtöinen. Julkinen kohu alkuvuonna 2004 nousi pitkälti teoksen sijoituspaikasta ja hankkeen valmistelutavasta. Robottiveistos ei edennyt suunnitelmaa pitemmälle.

Veistoksen oli määrä rakentua 80-metriä korkeasta, nykyaikaista tuulivoimalaa muistuttavasta teräsjalustasta ja 12-metriä pitkästä, tietokonetekniikan avulla liikuteltavasta, paineilmalihasta hyödyntävästä kärjestä. Kim-Peter Waltzerin mukaan veistos käy vuoropuhelua radiomastojen kanssa. Radiomastot edustavat taiteilijalle ”vanhoja ja jähmeitä” arvoja, jotka vaativat tuulettamista. Taiteilijalle Voittaja, ”The Winner”, symboloi ja edustaa Nokia-sukupolven arvoja ja on osoitus teknologian voittokulusta. ”Tästä tulee Nokia-Suomen ja muotoilukaupunki Lahden maamerkki.” (Etelä-Suomen Sanomat 3.1.2004, 14.)

Taiteilijan ja yleisön tulkinnat eivät kohdanneet. Kim-Peter Waltzerin näkemys Radiomäestä ja -mastoista herätti ärtymystä tai suoranaista vihaa, eivätkä Voittaja-veistoksen merkitykset avautuneet ainakaan taiteilijan toivomalla tavalla. Radiomäen ja -mastojen arvo lahtelaisille määrittäyty pitkälle paikan historian ja symboliarvon kautta. Taiteilijan koettiin riennaavan jotakin syvempää lahtelaisuudessa: perinteitä ja muistoja.

Paikalliset taide- ja kulttuurijärjestöt ehdottivat kaupungille avoimen kilpailun järjestämistä satavuotismuistomerkestä. Yhdistysten julkistama avoin kirje (liite 1) korostaa Radiomäen maisemaa rikkomattomana visuaalisena ja symbolisena kokonaisuutena. Voittajan ansioita taideteoksena ei pidetä merkittävinä. Yhdistykset käyttivät myös hyväkseen tilaisuutta muistuttaa kannanoton välityksellä omasta Taidepanimo-hankkeestaan ”miltei valmiina satavuotismuistomerkinä”. Esitys kaupungille Mallasjuoman vanhan panimorakennuksen peruskorjauksesta taide- ja kulttuurikeskukseksi ei ollut johtanut yhdistysten toivomaan kaupungin tukeen ja toimenpiteisiin.

Pyrkimystä laajentaa keskustelua mm. julkisen taiteen hankintoihin yleisemmin oli, mutta se jäi kiivaamman kohun alle. Etelä-Suomen Sanomat (24.3.2004, 20) julkaisi kulttuurisivuillaan artikkelin, jonka aiheena olivat Lahden julkiset veistokset. Samaan aikaan lehdessä oli toisaalla juttu, jossa kerrottiin Voittaja-veistoshankkeen valmistelun lopettamisesta. Kulttuurisivujen artikkeli perustuu Lahden taidemuseon järjestämään luento- tai sitä edeltäneeseen haastatteluun. Artikkelin luo katsauksen kaupungin julkisiin veistoksiin, niiden hankintaperiaatteisiin ja nykytilanteeseen.

Jutun mukaan talousvaikeuksien kanssa kamppaileva kaupunki ei ole veistoksiin viime vuosina juuri investoinut ja on pudonnut hankinnoissa muiden kaupunkien kelkasta. Artikkelin loppupuolella viitataan lyhyesti myös Voittaja-veistoskokuun ja julkisten veistoshankkeiden toteuttamisen ongelmallisuuteen.

Jarmo Malkavaara pitää julkisen sanan merkitystä kaksijakoisena. Ilman sensaatioiden etsimistä julkisuudessa käytyjä ”kulttuurikamppailuja” tuskin syntyisi. Toisaalta näiden kamppailujen yhteydessä voidaan – pelkän populismin lietsomisen lisäksi – myös valistaa ja tasapainottaa usein harhaista ja epäluuloista kansalaismielipidettä. (Malkavaara 1989, 130.)

Julkisen taiteen hankkeita käsittelevissä keskusteluissa media on merkittävin keskustelun tila ja arena. Tiedotusvälineiden luomilla käytännöillä ja toimintatavoilla on keskeinen rooli julkisen taiteen keskusteluissa. Tulkintani mukaan nämä käytännöt muovaavat helposti julkisen taiteen keskusteluista kohuja. Seuraavassa luvussa pohdin yksityiskohtaisemmin median roolia esimerkkitapauksessa.

5 VOITTAJA-VEISTOSHANKE ETELÄ-SUOMEN SANOMISSA

5.1 Aineisto ja tutkimuksen taustaa

Etelä-Suomen Sanomat kertoi etusivullaan 3.1.2004 Lahden Radiomäelle suunnitteilla olevasta robottiveistoksesta. Veistosehdotus oli Kim-Peter Waltzerin ja hän aikoi toteuttaa teoksen pääosin sponsorivaroin. Veistoksen jalustaan ja perustuksiin olisi tarvittu kaupungin rahaa. Lehden mukaan 100-metrinen Voittaja-veistos oli tarkoitus pystyttää radiomastojen väliin kaupungin juhluvuonna, tammikuussa 2005.

Uutisesta nousi Lahdessa kohu. Aiheesta kerrottiin ja sitä seurattiin paikallisissa tiedotusvälineissä. Kohu ja hankkeen vastustus nostattivat kiinnostusta valtakunnallisestikin. Esimerkiksi Ilta-Sanomat käsitteli aihetta loppiaisnumerossaan. STT:n veistossuunnitelmasta ja kohusta kertova uutinen levisi useille kotimaisten verkkosivustojen uutispalstoille. Television puolella aihe oli esillä YLE:n

Hämeen uutisissa, Kulttuuriuutisissa ja Lauantaivekkarissa. Aikakauslehdistä ainakin Seura teki taiteilijasta kohuun liittyvän henkilöjutun.

Tutkimuksessa keskityn maakuntalehti Etelä-Suomen Sanomien teksteihin tammi-huhtikuussa vuonna 2004. Aineistoon olen sisällyttänyt ensisijaisesti Voittaja-veistosta käsittelevät tai sitä sivuavat uutisjutut ja sähköiset paperilehdessä, pääkirjoitukset ja pääkirjoitussivuilla ilmestyneet kolumnit. Päämääräni on selvittää, millainen uutiskertomus sanomalehtiteksteistä muodostuu ja miten aristoteelinen draaman malli sen käsittelyyn soveltuu.

Yleisön reaktioilla oli ratkaiseva vaikutus uutisointiin. Maakuntalehden lukijat vastustivat hanketta laajalti verkkolehti Netlarin kommentteissa ja paperilehden yleisönosastokirjoituksissa eli Lukijan sana -palstalla. Tätä aineistoa käsittelemme yleisemmin.

Seurasin uutisointia ja kartoitin Voittaja-veistoshankkeesta käytyä yleisökeskustelua jo alkuvuodesta 2004 osin toimittajan työni takia. Sanomalehtiaineiston (Etelä-Suomen Sanomien uutistekstit ja Lukijan sana-palstan kirjoitukset) esimerkit ja viitteet paikantuvat päivämäärän ja sivun perusteella lähteissä listattuun tutkimusaineistoon. Verkkokeskusteluaineistoa taltioin pääosin kohun aikana alkuvuonna ja keväällä 2004. Kommentteja luonnehdin yleispiirteiltään ja muutamien esimerkkien avulla. Verkkosivuston osoite löytyy tutkimusaineiston alusta.

Ajallisesti tutkimusjakso käsittää ajanjakson tammikuun kolmannesta päivästä huhtikuun ensimmäiseen vuonna 2004. Kiihvainta Voittaja-veistokseen liittyvä kirjoittelu oli tammikuussa. Silloin aihetta käsitteleviä uutisia oli Etelä-Suomen Sanomissa liki päivittäin.

Pääkirjoituksissa ja päätoimittajan kolumnissa lehti otti hankkeeseen kantaa kohun alkuvaiheessa. Kaupunginjohtajan rooli ja kannanotot tuotiin pääkirjoituksissa esiin poliittisten ryhmien tultua mukaan keskusteluun. Helmikuun alkupuolella aiheeseen tarttuivat lähinnä yleisö-osastokirjoittajat. Lehti näytti tyytyvän lopullisen päätöksen odotteluun ja muutamiin seurantasähkeisiin. Helmikuun lopussa ja maaliskuun alussa veistoshanke nousi hetkeksi jälleen isommin otsikoihin. Radio- ja tv-museosäätiön hallituksen ratkaisun lopettaa hankkeen valmistelu lehti ennakoi jo päätöstä edeltävänä viikonloppuna. Päätöksen varmistumista hehkutettiin ja sen jälkeen maakuntalehti palasi aiheeseen vielä aprillijutussa.

Hahmotan seuraavaksi uutisajankohtaa sekä uutisointiin liittyvää kulttuurista kontekstia. Pyrin avaamaan näkymiä draamalliseen tulkinnan kannalta kiinnostaviin oheistekijöihin.

Anu Kantolan mukaan tekstin jännite nousee oikein viritetystä sisäisestä rakenteesta, mutta johtuu aina myös tekstin ulkopuolisista ominaisuuksista eli siitä, missä yhteydessä ja tilanteessa teksti kerrotaan ja vastaanotetaan. Draamassa puhutaan päätekstistä ja siihen liittyvästä sivutekstistä. Sivutekstillä tarkoitetaan ns. äänetöntä tietoa, mm. tapahtumapaikkaa ja -aikaa. Uutisdraamaakaan ei tee kiinnostavaksi vain se, mitä tekstissä tapahtuu vaan myös se, mihin kokonaisuuteen ja tilanteeseen tekstit liittyvät. (Kantola 2003, 127-130.)

5.2 Uutisoinnin kontekstit

Etelä-Suomen Sanomien ensimmäinen Voittaja-veistosta käsittelevä juttu oli skuuppi, uutisvoitto muista tiedotusvälineistä. Kari Tervo (2003, 194) määrittelee skuupin asiaohjelmia tekevien toimittajien unelmaksi, journalistiseksi arvoksi ja mitaksi. Se tarkoittaa uutta tietoa, tietojen yhdistelyä tai oivallusta, paljastusta tavalla tai toisella. Tuomo Mörä (1996, 107-108) muistuttaa, että journalistille paras skuuppi ei ole suinkaan sellainen, jonka vain yksi väline kertoo vaan se, jonka oma väline kertoo ensimmäisenä ja jonka uutisarvon muut vahvistavat kertomalla siitä myöhemmin ja josta tulee yleinen keskustelunaihe.

Voittaja-veistos yhdistettynä Radiomäkeen ja -mastoihin on paikallisesti kiinnostava uutinen. Radiomäki ja mastot ovat merkittävä osa Lahden kulttuurikuvastoa, maisemaa ja historiaa. Radiomastoilla on vahva symboliarvo liittyen sekä radiolähetystoimintaan että lahtelaisuuteen. Matkailu-, postikortti- ja postimerkkikuvissa mastoja on käytetty paljon. Radiomäkeen paikkana kiinnittävät merkitykset ovat vaihdelleet vuosien varrella. 1990-luvun alkupuolella alueelle perustettiin radio- ja tv-museo. Myös Radiomäen merkitys luonto- ja ulkoilukohteena keskellä kaupunkia on kohentunut.

Maakuntalehti herätteli yleisöä Radiomäki-keskusteluun vuoden 2003 puolella yhdessä kaupungin vihertoimen kanssa. Lahtelaisilta pyydettiin palautetta ja ideoita Radiomäen ehostamisesta. Silloin aihe herätti kiinnostusta verkkolehti Netlarissa vain 50 viestin verran (Etelä-Suomen Sanomat 29.2.2004, 7).

Kansalaisaktiivisuus oli nosteessa veistoskohun aikaan. Sen tuloksellisuudesta oli juuri saatu kokemusta tieasioissa. Lahden eteläisen kehätien linjausvaihtoehdon hylkäämistä juhittiin loppuvuodesta 2003 vahvan kansalaisliikkeen ja -mielipiteen voittona. Tämä loi varmasti laajemminkin uskoa siihen, että aktiivinen ja sinnikäs kansalaisvaikuttaminen tuottaa tuloksia.

Uutisointia kiihdytti kiihkeän yleisönosastokirjoittelun ohella hankkeen valmistelun epäselvyys. Valmisteluun tulkittiin liittyvän suoranaista kähmintää (Etelä-Suomen Sanomat 29.2.2004, 7; 24.3.2004, 3). Kysymyksiä heräsi mm. siitä, tulisiko veistoksesta väliaikainen vai pysyvä, miten hankkeesta päättäminen etenisi, tuotaisiinko esitystä lainkaan kunnallisen päätöksenteon piiriin ja mikä olisi kaupungin osuus hankkeen kustannuksista. Näiden selvittäminen tuotti runsaasti uutismateriaalia.

Veistoshanke nostatti poliittisia intohimoja ja johti populistisiin ylilyönteihin, jotka linkittyvät tulkintani mukaan vaalivuoteen. Eurovaalien lisäksi syksyllä tulossa olivat kunnallisvaalit. Hankkeesta tehtyä valtuustokyselyä seurasi ketjureaktio. Valtuustoryhmä yksi toisensa jälkeen toimitti julkisuuteen kannanoton, jossa kertoi vastustavansa hanketta. Lehti uutisoi kannanotot pääosin yhden palstan sähkeinä.

Lukijoiden mielipiteet olivat Etelä-Suomen Sanomien uutisointia perusteleva ja liikkeellä pitävä voima. Lehti katsoi toimivansa lukijoidensa mandaatilla. Lukijareaktioilla oli vaikutusta uutiskäytäntöihin. Aihe siirtyi yksittäisestä kulttuuriuutisesta kotimaan osaston seurantaan.

Lahden taidemuseossa edellisenä syksynä, vuonna 2003 järjestetyn Robosapiens-näyttelyn menestystarina ja myönteinen mediajulkisuus ei toistunut Voittaja-veistoshankkeen yhteydessä. Hanke yhdistettiin taiteilijan aiempaan Radiomäki-spektaakkeliin 1990-luvun loppupuolella. Silloin radiomastojen väliin vaijerilla viritetyt kymmenkunta saostuskaivoa ärsyttivät kaupunkilaisia laajalti.

Lahti on leimallisesti pienten ja keskisuurten yritysten kaupunki. Kaupungin työttömyysluvut keikkuivat tilastojen kärjessä pitkään ja palautuivat lamaa edeltävälle tasolle vasta muutama vuosi sitten. Siksikään ei ole ihme, että taiteilijan nokialaista menestystarinaa ja teknologian voittokulkua hehkuttaneet puheet eivät herättäneet lahtelaisyleisössä sympatiaa ja vastakaikua.

Taiteilija ja Voittaja-veistoksen kannattajat suhtautuivat haastatteluissa suureen yleisön kykyyn ymmärtää taiteen piiriin kuuluvia asioita torjuvasti ja ylimielisesti. Kim-Peter Waltzer määritteli itsensä yritystaiteilijaksi, jolle suuryritysten ja kaupungin johtohenkilöiden tuki merkitsee enemmän kuin suuren yleisön reaktiot. Keskusteluasetelmat ja asenteet rakentuivat jo lähtökohdiltaan konfliktikeskeisiksi.

5.3 Yleisönosastokirjoitukset

Etelä-Suomen Sanomien Lukijan sanan ja erityisesti verkkolehti Netlarin mielipidekirjoittelulla oli tulkintani mukaan ratkaiseva merkitys uutistekstien muotoutumisessa yhteisölliseksi ja draamalliseksi kertomukseksi. Verkkokomentit toimivat tutkimukseni kannalta konfliktin osoituksena ja paikkana. Se, missä määrin yksittäiset kommentoijat eivät olleet tosissaan tai kommenteilla pyrittiin manipuloimaan tai niitä käytettiin provokatiivisesti, ei tässä yhteydessä välttämättä avaudu. Tämä vaatisi toisenlaista otetta aineistoon.

Lehden sähköisen version keskustelupalstalle tuli lehden oman arvion mukaan tammikuussa ja yhden kuukauden aikana yli tuhat kommenttia hankkeesta (Etelä-Suomen Sanomat 29.2.2004, 7). Verkkokomenttien runsaasta määrästä ja yleisönosastokirjoittelun kiivaudesta tehtiin päätelmä, että ”lahtelaiset” vastustivat hanketta. Yksittäisten kirjoittajien määrää on kuitenkin vaikea hahmottaa: joukossa on esimerkiksi useita vakiokomentoijia. Muutamit nimet ja nimimerkit kirjoittavat aktiivisesti myös paperilehdessä.

Verkkolehti mahdollisti nopean ja suoran reagoimisen. Ensimmäinen kommentti aiheesta ilmestyi palstalle jo aamuyöllä, hyvin pian jutun verkkolehdestä julkaisemisen jälkeen.

Toisin kuin verkkolehden kommentit, paperilehden mielipidekirjoitukset ovat toimitettua materiaalia. Toimitus päättää kirjoitusten julkaisemisesta, valinnasta, käsittelystä ja otsikoinnista.

Lukijan sana -palstalla paperilehdessä mielipidekirjoituksia julkaistiin kaksi kappaletta Voittaja-veistosta käsittelevän uutisen jälkeisenä päivänä. Loppiaistiistaina, kun lehti muutenkin keskittyi aiheen käsittelyyn, kaikki palstan kuusi kirjoitusta olivat hankkeesta. Aihetta koskevien mielipidekirjoitusten julkaiseminen näytti alkuun noudattavan pääosin ”juttu tänään, mielipidekirjoituksia seuraavana päivänä” -rytmiä.

Yleisönosastokirjoittajien aktiivisuus Lukijan sana-palstalla on verrannollinen lehtikirjoitteluun. Kirjoittelu jatkui suhteellisen vilkkaana tammikuun ajan ja alkoi sen jälkeen hiipua. Helmikuussa Lukijan sanassa aihetta sivuttiin kahdessa kirjoituksessa. Maaliskuun aikana palstalla ilmestyi yhteensä viisi Voittaja-veistokseen liittyvää mielipidettä. Veistoshankkeen valmistelun lopettamiseen liittyvään uutisjuttuun reagoi vain yksi kirjoittaja. Kaikkiaan aihetta käsitteleviä tai sivuavia mielipidekirjoituksia on sanomalehdessä vajaat kahdeksankymmentä.

Lehti hyödynsi mm. mielipidepalstoilla ilmestyneet lahtelaisten taide- ja kulttuurijärjestöjen sekä Waino Aaltosen seuran kirjeet uutisaineistoina. Uutisteksteihin yleisömielipiteen voi nähdä vaikuttaneen myös muuten. Useammassa kuin yhdessä mielipidekirjoituksessa viitataan esimerkiksi aprillipilaan. Aprillijuttuun aiheen uutisointi päättyikin lehdessä 1.4.

Etelä-Suomen Sanomat seurasi kiinteästi mielipidepalstojen kirjoittelua ja kirjasi ennätykset. Ensimmäisten päivien kommenteista ja kirjoituksista oli yhteenveto tammikuun kuudennen päivän lehdessä.

Verkkolehden kirjoittajat itse ovat vahvasti tietoisia merkityksestään. Seuraava on verkkolehden kommentti Netlarin artikkeliin, jossa kerrotaan 500 viestin rikkoutuneen. Nimimerkin ja päivämäärän lisäksi viesteissä näkyvät kellonajatkin.

Teemme uuden ennätyksen, tässä alkaa olla joukkovoiman makua... (Kupiainen 08.01.2004, 13:39:14)

Useissa verkkokommenteissa pohditaan kansalaisvaikuttamisen keinoja. Päättäjille ja lehdelle esitetään toivomuksia ja suoria toimintaohjeita. Lehti saa kirjoittajilta kiitosta, Etelä-Suomen Sanomille ehdotetaan mm. vuoden kulttuuriteko -palkinnon luovuttamista.

Matilda Katajamäen (2001) mukaan lehti voi kohentaa sähköisen keskustelupalstan avulla omaa brandiaan ja ”toivoa” profiloituvansa lukija-alueensa tai -yhteisönsä keskeiseksi kohtaushaikaksi. Se, miksi yleisö ottaa toisen palstan omakseen ja toista ei, on Katajamäen mukaan pieni mysteeri. Internetin keskustelupalstojen suosio nousi 1990-luvun aikana merkittävästi. Sanomalehtien keskustelupalstoista pro gradunsa tehnyt Katajamäki korostaa aihetta käsittelevässä verkkoartikkelissa sitä, että keskustelupalstoilla korostuvat tunteet ja arvot, jotka usein uutisjournalismissa jäävät vähälle huomiolle.

Markku Kosken mukaan yleisönosastopalstoilla on tapahtunut muutos edustuksellisesta yksilökeskeiseen. Yleisönosastokirjoitus tähtää aina huomion herättämiseen, mutta nimimerkin suojissa on esiinnytty nimenomaan kansan tai oman ammattialan edustajana, ei niinkään omana itsenä. Nimimerkki, esimerkiksi ”Yks suomalainen”, korostaa tavallisuuden kattavuutta. Kirjoittajaa tyydyttää esiintyminen suuren joukon nimettömänä edustajana. Yleisönosastokirjoitus on tällöin eräänlainen mielenosoitus, onhan sanomalehti julkinen paikka sinä missä torikin, toteaa Koski. Nykyään yleisönosastoihin tai paremminkin Lukijalta-palstoille kirjoitetaan mieluiten omalla nimellä, jota täydentämään on lisätty jokin kuvaileva määre, vaikkapa ”ei feministi”. Julkiseksi tavalliseksi ihmiseksi pyrkii nyt useammin tietty yksilö. Demokratia ja yksilöitymiskehitys hakevat toistensa seuraa. (Koski 1995, 277-288.)

Etelä-Suomen Sanomien Lukijan sana -palstalla korostuu tutkimusajankohtana oman nimen käyttö. Pelkän nimen lisäksi kirjoittajat määrittävät kirjoituksensa painoarvoa myös asemansa, ammattinsa tai luottamustoimensa eli jonkin yhteisöllisesti määriteltävän kompetenssin perusteella. Nimimerkkejä on Lukijan sanassa huomiota herättävän vähän.

Verkkopalsta puolestaan näyttäytyy villinä tilana paperilehden mielipidepalstaan verrattuna. Kieli on roisimpaa. Kommentoijat ovat pääosin nimimerkkejä ja vakiokommentoijia on paljon. Viestiketjun sisällä esiintyy chattailutyypistä mielipidevaihtoa. Muutamiin kirjoituksiin on liitetty esimerkiksi hymiöitä. Keskustelu lainehtii, saattaa muuttaa suuntaa kesken kaiken ja ohjautua jonnekin toisaalle. Juoruja, arvauksia ja spekulatioita viljellään. Verkkopalsta välittää tietoja, vinkkaa johonkin toiseen verkkosivustoon tai kertoo luettua ja kuultua aiheesta.

Katsokaa nyt se Voittaja veistos on jo Seura lehdessäkin - Pipatti [kaupunginjohtaja] vaan puolustaa... (valveutunut 20.02.2004, 12:31:28)

Luonteenomaista ensimmäistä uutista seuranneille mielipiteille verkkolehdestä on, että niissä korostuvat hämmennys, suuttumus ja epäusko. Ensimmäinen aiheeseen liittyvä kirjoitus ilmestyi kommenttina aihetta käsittelevään artikkeliin puolilta öin. Viimeiset neljä kirjoitusta ovat kahden nimimerkin (Pelkokerroin, Lahti AM) viitteitä muille verkkosivuille. Viestiketjussa on yhteensä 266 kommenttia.

Älkää pilatko Radiomäen silhuettia! Sille pitää saada museoviraston suojelu, koska se on aito osa Suomen yleisradiohistoriaa ja Suomen Eiffel-tornit! (Syntyperäinen lahtelainen 03.01.2004, 00:25:43)

Lukijoiden mielipiteissä ajatus Radiomäestä säilyttämisen, muistojen ja muistamisen paikkana toistuu ja korostuu. Radiomäki pitäisi jättää rauhaan. Mastoihin ja alueeseen koetaan liittyvän jotakin lahtelaisuuteen ja omaan elämään kiinteästi kuluva.

Toivottavasti Lahden tunnuksia ei pilata, onhan ne säilytetty digiaikaan asti. Mastot näkyvät jo kaukaa lähestyttäessä Lahtea. Viimeksi perjantaina ihailin niitä bussinikkunasta. (Kulkija 05.01.2004, 13:12:03)

Ajatelkaa jos tämä ”uloke” esittäisi kapellimestarimme Osmo Vänskän taiteellista kättä! (- -) Radiomäki sijoituspaikkana on väärä. Paremmiin sopisivat Sibeliustalon lähitienoot. Satamassa se olisi kuin ”kotimajakka”. Minusta tässä olisi mahdollisuus kauniiseen lahtelaiseen muistomerkkiin. (Kyllikki A., Lukijan sana 13.1.2004)

Radiomäen silhuetti ja talvivalaistus! Eilen Hesasta saavuttaessa mastot ja radiomäki antoivat tunteen: ”Taas ollaan kotona”. Lahti on kummiskin aika hyvä kaupunki, semmonen just sopivan kokoinen eli Lahdessa hahmottaa missä mitäkin on ja saavutettavuus keskustassa on hyvä, on vettä ja luontoa, kauppoja ja harrastuksia. (- -) Niin, että jättäkää nyt kotimaiseman pilaaminen pois ja heti! (Tikari 19.01.2004, 08:26:37)

Ihminen rakentaa tunnesidettä ympäristöönsä. Inhimillistä elämää ajatellen yksilölle tärkeät merkitykset ja erityisiin paikkoihin liittyvät tunteet ovat ainakin yhtä tärkeitä kuin tilan fyysisyys. Paikallisuuden ja oman elämäntarinan merkityksellinen yhteen kietoutuminen toimii osaltaan emootioiden sosiaalisen rakentumisen perustana. (Soine-Rajanummi & Saastamoinen 2001.) Merkitykset voivat myös muuttua. Maisemat ja paikat onkin mielekästä ymmärtää mutkikkaina, yksilöille kokemusten kautta, pitkän ajan kuluessa syntyneinä ja jatkuvasti muuttuvina alueina (von Bonsdorff 2002, 96).

Paitsi että mielipidepalstoilla kannettiin vilpittömästi huolta maisemallista ja kulttuurisista arvoista, ne sisältävät myös vahvasti populistisia piirteitä, joita kohu edetessään ja laajentuessaan ruokki.

Yhteisöllisyyden vaatimus nousee esiin maakuntalehden molempien mielipidepalstojen kirjoittelussa. Lahtelaisiin vedotaan yhteisönä (Annatteko, lahtelaiset, sen tapahtua). Paikallisuutta on tehty näkyväksi myös nimimerkkivalinnoilla (Syntyperäinen lahtelainen, Peruslahtelainen, Huolestunut lahtelainen, Lahtelainen kerran, lahtelainen aina, LAHTI, Kansalainen 1,2 jne.) Viestit korostavat peruslahtelaisuutta arvona suhteessa muualta tulleisiin ja toispaikkakuntalaisiin.

KPW on hesalainen alun perin. Arvatkaapas antaisiko hesalaiset pystyttää robottiveistosta jollekin kulttuurihistoriallisesti merkittävälle paikalle kuten vaikkapa sikäläiselle ”tähtitorninmäelle”! Ei todentotta. Lahtelaiset voi olla niin kahjoja, että antavat sen tehdä Lahdessa! (Nimimerkki 8 , 21.02.2004, 12:35:10)

Voittaja-veistoshankkeen ympärille rakentuvaan keskusteluun liittyy pyrkimys määritellä ”oikea” tulkinta ja mielipide. Sen perusteella myös oikeus sanoa jotakin aiheesta perustuu ”meidän oikealle” käsitykselle ”muiden väärää” vastaan. Vastenmielisimmillään sitä ilmentävät nimimerkin suojissa kirjoitetut verkkoviestit, joihin sisältyy vihaa, pilkkaa, solvauksia ja aggressiivisuutta.

Netlarin uutinen satavuotistoimikunnan päätöksestä olla sisällyttämättä veistoshanketta satavuotisjuhlien ohjelmaan sai aikaan niin epäileviä, voitonriemuisia kuin yltyöyhteisöllisiä kommenttejäkin.

Voittajaa ei siis ollut olemassakaan, Voittaja kuitenkin täytti tehtävänsä (- -) (Syntyperäinen lahtelainen 04.02.2004, 01:09:47)

LAHTI ON LAHTELAISTEN! (TUULEN PUUSKA 04.02.2004.06:54:02)

Tervemenoa! Ja nyt tämän sirkuksen jälkeen olisikohan parasta, että taidesuunnittelija Kimi-Pär Valtser poistuisi takavasempaan, ettei millään tavalla ja missään vaiheessa aiheuttaisi lahtelaisille enempää spontaania raivoa! (Hui-hai, 04.02.2004, 09:45:08)

Vihdoinkin hyviä uutisia! Tulee hyvä mieli, kansalaisaktiivisuus kannattaa. Jos Pipatin pipetti tämän jälkeen vielä joskus seisoo Radiomäellä, niin silloin tulee todistetuksi ettei Suomessa ole kunnallisdemokratiaa vaan kunnallishegemonia (- -) (Business City Observer 04.02.2004, 19:35:27)

Median käyttämä kieli ja sanasto siirtyvät helposti yleiseen kielenkäyttöön ja ilmaisuihin, yhteisölliseksi ja kulttuuriseksi sanastoksi. Hain Hämeen uutisiin yleisökommenttia veistoshankkeesta ja kysyin nuorehkolta naiselta Lahden torilla, tietääkö hän Radiomäelle kaavaillusta veistoksesta. ”Ai siitä siansaparostako?” kommentoi nainen. Siansaparo oli mm. Iltasanomien loppiaisnumerossaan käyttämä termi Voittaja-veistoksesta.

Taiteilija itse nimesi veistoksensa sanomalehtijutussa Lahden valkoiseksi syömähampaaksi. Mieli-palstojen kirjoittajat kehittivät tästä väännöksiä ja keksivät mittavan määrän uusia nimiä. Karnevalismi kukki ja alatyylisiä ilmauksia esiintyi. Voittaja-veistosta nimiteltiin mm. Torahampaaksi, Poruhampaaksi, Piikkipuiston kohtaustaalukseksi, Skorpionin pyrstöksi, Pipatin pippeliksi, kaupungin johdon fallossymboliksi jne. Nimet viittaavat usein johonkin tuttuun ilmiöön, tapahtumaan, asiaan tai tunnettuun henkilöön lahtelaiskontekstissa.

Olenko minä ainoa, jolle tulee mieleen tuosta Radiomäelle kaavaillusta patsaasta Salpurin kisat ja hemohes-skandaali? Linkkihän on varsin ilmeinen. Ei voi kuin ihmetellä, että näinkös sitä tunnettavuutta maailmalta Lahdelle haetaan. (Lehtinen 08.01.2004, 15:39:51)

Miksei näitä mielle-yhtymiä voi kirjoittaa noihin jo aloitettuihin aiheisiin? Hemohes-piikki on tullut jo alkuvuikosta monenkin mieleen. Ja siitä on täällä puhuttu vaikka kuinka. Täällä on ainakin 30 viestiketjua teoksesta, ei enää lisää, kiitos. Kommentit jo olemassa oleviin viestiketjuihin. (... 08.01.2004, 15:41:51)

Seppo Knuutilan (1995, 252 - 254) mukaan suullisessa kerronnassa käy usein niin, että vieraita elementtejä kotostetaan tuttuun elinpiiriin ja pyritään tekemään ne sillä tavoin ymmärrettäväksi. Kotostamisen käytännöt toimivat kertomuksissa silloin, kun ihminen on joutunut vieraisiin olosuhteisiin, ja silloin, kun vieraat ilmiöt ja vaikutteet tunkeutuvat ihmisen omaan, tuttuun elämänpiiriin. Tuttujen ja outojen elementtien suhdetta kerronnallisissa esityksissä säädellään vastaanottajan kokemusmaailman ja odotusrakenteiden mukaan. Tällöin kertojalla ja kuulijalla pitää olla jonkinlainen ”yhteinen kieli”, yhteisiä kokemuksia ja samankaltaisia jaettuja merkityksiä. Kaikki ilmaisulajit voivat ainakin periaatteessa käyttää hyväksi kerronnallisia elementtejä, teemoja, aiheita, episodeja, rakenteita.

Erkki Karvonen (1999, 308-309) puhuu tarkoituksenmukaisuusdiskurssista: yhteiskunnissa on erilaisia käytäntöjä, joihin liittyy omia merkityksellistämisen, esittämisen ja ajattelemisen tapoja.

Diskursseissa maailma pilkotaan vaihtelevin tavoin ja eri suhteissa siten kuin kulloisenkin käytännön piirissä on järkevää tehdä.

Karvonen vertaa mediaa muuntaja- ja vahvistinasemaan. Media ”kuulee” määrittelyjä jostakin asiasta ja se ”puhuu” ne eteenpäin miljoonille ihmisille muunnettuna ja vahvistettuina. Media ei suoraan tuota kansalaismielipiteitä tietynlaisiksi, mutta sen välityksellä asiat nousevat meidän kaikkien, toisinaan koko kansankunnan asialistalle. Ne tilannemääritelmät, joita media jatkuvasti rummuttaa, tarjoutuvat ensimmäisinä, helpoimpina välineinä tilannetta selittämään. Kansalaisen tulkintaponnistus helpottuu, kun hän soveltaa julkisuudessa jatkuvasti esillä olleita populaareja tilannemääritelmiä. Itsestään selväksi käynyt hokema ei näyttäydy enää yhtenä tulkintana ja määritelmänä todellisuudesta monien mahdollisten joukossa. Se näyttäytyy kuvauksena todellisuudesta sellaisena kuin se ”on”. Journalistit eivät koe tällöin tarpeelliseksi tasapainottaa näkemystä toisilla näkemyksillä. (Karvonen 1999, 88-89.)

Sanna Valtosen (2000, 73-74) mielestä media kertoo niitä tarinoita, jotka hyväksytään yhteisöllisyyden sisällöksi. Tarinoita tarvitaan, koska niiden avulla yhteiskunnat muistavat itsensä, uskovat itseensä ja voivat sitoutua tarinoiden edustamiin arvoihin. Yhteisöllisyyden ja vallan suhde puolestaan ilmenee yhteisön paineina tarinaa kohtaan: tarinoiden on osattava sisäistää yhteisön odotukset ja soveltaa niitä kerronnassaan. Juuri tässä mielessä yhteisölliset kertomukset ja niiden merkitykset rakentuvat vuorovaikutussuhteissa.

6 ETELÄ-SUOMEN SANOMIEN UUTISET VOITTAJA-VEISTOSHANKKEESTA NARRATIIVISESSA VIITEKEHYKSESSÄ

Käsittelen Etelä-Suomen Sanomien uutisaineistoa Voittaja-veistoshankkeesta narratiivina, kerronnallisena kokonaisuutena, jonka nimeän uutiskertomukseksi. Valintani tutkia Etelä-Suomen Sanomien uutisista muodostuvaa kokonaisuutta ja sen dramaturgista rakennetta aristoteelisen, suljetun draaman mallin avulla hahmottui aineiston käsittelytavaksi ensituntuman perusteella. Etelä-Suomen Sanomien Voittaja-veistosta käsittelevissä uutisissa on hahmotettavissa yhtenäinen kokonaisuus; alku, keskikohta ja loppu. Tutkin uutiskertomuksen juonta ja dramaturgiaa sekä

uutisiin sisältyviä draamallisia elementtejä, jännitteitä ja vastavoimia. Tämän perusteella teen tulkintaa ja johtopäätöksiä.

6.1 Aristoteelisen draaman rakenne ja malli

Aristoteelista draaman rakennetta kutsutaan suljetuksi. Se on muodoltaan yhtenäinen, suljettu kokonaisuus, jolla on vahva sisäinen koherenssi.

Aristoteelisen draaman perusta on länsimaisen kirjallisuuden perusteeksi kuuluva Aristoteleen Runousoppi (2000). Se koostuu filosofian opiskelijoille laadituista muistiinpanoista ja on monin paikoin aukkoinen. Teoksen sisällöt ovat saaneet eri aikakausina erilaisia tulkintoja ja lavennuksia. Runousoppia leimaava normatiivinen sävy selittyy Heta Reitalan ja Timo Heinosen mukaan Aristoteleen teleologisella käsitelmällä, joka on ominaista tämän ajattelulle ja maailmankuvalle yleisemminkin. Aristoteles ei opeta, vaikka antaakin esimerkkejä. Tragedia aristoteelisesti ymmärrettynä on Kenneth Mc Leishin mukaan ”sarja kuvia ja sellaisten esimerkkien säilytyspaikka, joka kertoo, kuinka tietentyypiset ihmiset reagoivat tietyissä olosuhteissa. Sen voima riippuu siitä, kuinka kirjailija onnistuu valikoimaan ja artikuloimaan sen, mitä yleisölleen näyttää”. Juuri tätä valikointia ja artikulointia Runousoppi McLeishin mielestä ennen kaikkea käsittelee. (Reitala & Heinonen 2003, 13-18; McLeish 2000, 10–11, 19.)

Runousopin draaman teoria keskittyy pääasiassa tragediaan, jonka Aristoteles määrittelee seuraavasti:

”Tragedia on esitys sellaisesta toiminnasta, joka on vakava ja joka muodostaa kokonaisuuden ja jossa on laajuutta. Tragedia esitetään kielellä, joka on maustettu eri muodoissa kunkin osan vaatimusten mukaan. Tragedia on toimivien puhetta, eikä se ole kertovassa muodossa, ja synnyttämällä sääliä ja pelkoa, se saa aikaan tunnetilojen puhdistautumisen.” (Aristoteles 2000, 164.)

Tragedia jäljittelee todellisuutta toiminnan kautta. Myös henkilöt määrittyvät ja heidän luonteensa syntyvät toiminnasta. Toiminta on loppuunsaattettua ja kokonaista. Sen pituus on rajoitettu. Toiminnan kokonaisuus muodostuu alusta, keskikohdasta ja lopusta. Alun seurauksena muut tapahtumat kehkeytyvät ja syntyvät, loppu on seurausta välttämättömästä, eikä sen jälkeen tule enää mitään. Sopiva pituus juonelle on Aristoteleen mukaan sellainen, että sen voi hyvin muistaa. Sopiva

laajuus teokselle määrittyy siitä, mikä tarvitaan onnen kääntymiseen onnettomuudeksi. (Aristoteles 2000, 166–167.)

Tärkein tragedian tekijöistä on Aristoteleen (emt., 165) mukaan mythos, juoni. ”Juoni on siis tragedian perusasia ja ikään kuin sielu.” Juonen Aristoteles määrittelee tapahtumien sommitteluksi. Juoni viittaa siihen, miten toiminta etenee draamassa. Kenneth McLeishin mukaan mythos merkitsee materiaalia, joka on järjestetty yhtenäisen ja vakuuttavan taiteellisen ilmaisun aikaansaamiseksi ja sanaa voi soveltaa mihin taidemuotoon tahansa. Mythosta voi olla veistoksessa, lyyrisessä ruonossa tai musiikkikappaleessa yhtä hyvin kuin tragediassa. Draamassa mythos keskittyy kuvattujen tapahtumien sarjaan, mutta se sisältää myös näiden tapahtumien muokkauksen, materiaalin järjestämisen teemojen nostamiseksi esiin, asioiden selventämiseksi ja tehokeinojen luomiseksi. (Mc Leish 2000, 51.)

Konflikti on juonta keskeisesti strukturoiva tekijä ja klassisen tragedian välttämätön ehto. Jotkut ovat sitä mieltä, että ilman konfliktia ei ole draamaakaan. Aristoteleen mukaan kaikissa tragedioissa on ongelmien vyyhti ja ratkaisu. Ongelma asetetaan näytelmän alussa ja se jatkuu käännekohtaan, ratkaisevaan muutokseen saakka. ”Aikaisemmin tapahtuneet ja jotkut juoneen sisältyvät seikat muodostavat ongelman, loppu on ratkaisua. Ongelmalla tarkoitan jaksoa alusta siihen saakka, josta alkaa muutos menestykseen tai onnettomuuteen. Ratkaisulla tarkoitan jaksoa muutoksen alkamisesta loppuun.” (Reitala & Heinonen 2003, 38; Aristoteles 2000, 177.)

Juonen perusosiksi Aristoteles (2000, 169-170) määrittelee käänteeseen (peripeteia), tunnistamisen (anagnorsis) ja kärsimyksen (pathos). Juonet voivat olla yksinkertaisia tai monimutkaisia, mutta juonen osatekijöiden on oltava seurausta edeltävistä tapahtumista joko välttämättöminä tai todennäköisinä. Yksinkertaisessa juonessa toiminta muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden ilman peripeteiaa ja anagnorista, monimutkaisuuteen juoniin ne liittyvät. Parhaan tragedian rakenteen tulee olla monimutkainen, ja sen tulee jäljitellä pelkoa herättäviä ja sääliä aiheuttavia asioita.

Käännekohta (peripeteia) on Aristoteleen mukaan toiminnan muutos vastakkaiseen suuntaan. Tunnistaminen merkitsee ”muutosta tietämättömyydestä tietämiseen ja sen mukaisesti ystävyteen tai vihaan sellaisten henkilöiden osalta, joiden kohtalo on onnellinen tai onneton”. Paras tunnistaminen syntyy yhdessä käänteeseen kanssa. Lajiltaan paras se on kehittyessään todennäköisten tai välttämättömien tapahtumien myötä ja toiseksi paras pääättelemällä tapahtuvana. Loppuratkaisu

alkaa muotoutua käännekohdasta, vaikka tragedian loogisen rakenteen tuleekin sitoa toiminta kokonaisuudeksi aina alusta asti. (Aristoteles 2000, 169-170.)

Heta Reitala ja Timo Heinonen (2003, 34) tulkitsevat, että käännekohta ei pura juonen jännitettä, ainoastaan suuntaa sen uudelleen. Se on siten juonen dynamiikkaa rytmittävä tekijä. Tämän käänteeseen on tapahduttava joko todennäköisyyteen tai välttämättömyyteen perustuen. Anagnorsis puolestaan liittyy jonkin asian tajuamiseen uudella tavalla, totuuden valkenemiseen.

Runoilijan tehtävä on Aristoteleen mukaan jäljittelemällä toimintaa saada aikaan säälistä ja pelosta johtuvaa mielihyvää. Ensisijaisesti sääli ja pelko syntyvät tapahtumien rakenteesta, juonesta. Sääliä syntyy siitä, että joku kärsii syyttä ja pelko siitä, että kärsijä on kaltaisemme. Vastaavasti onnettomuuden tulee olla seurausta sankarin omasta toiminnasta ja tietämättömyydestä johtuvasta rikkomuksesta. Muutos tragediassa tapahtuu erehdyksen (hamartia) johdosta. Erehdys tuottaa sattuman oikusta onnettomuuden. Kenneth McLeishin mukaan hamartia tarkoittaa ”erehdystä”, ei enempää eikä vähempää. Renessanssin ajan tulkintaa moraalivirheestä hän pitää virheellisenä. McLeish kehottaa näkemään hamartian käsitteen kreikkalaisen draaman keskeisen aiheen, harmonian järkkymisen ja sen palauttamisen, valossa. Sankari epäonnistuu yrityksessään säilyttää paikkansa universaalisessa harmoniassa ja tasapainon palauttamiseksi tuo erehdys on korjattava. Joskus hamartia on tahallista, jolloin se saattaa aiheutua hybriksestä ja ylimielisyydestä, joka rohkaisee kuolevaisia rinnastamaan itsensä jumaliin. Mutta se voi olla myös tahatonta tai muiden toiminnan tulosta. (Aristoteles 2000, 171; Reitala & Heinonen 37; McLeish 2000, 39-40.)

Ari Hiltunen arvelee, että Aristoteles mahdollisesti oivalsi, millainen yhteinen dramaturgia suuren suosion saavuttaneissa draamoissa on. Hiltusen mielestä ratkaisevaa klassisen draaman juonirakenteessa on nimenomaan säälin ja pelon herättämisestä seuraava tunnevaikutus (katharsis). Ajatusta tukee Hiltusen mukaan se, että säälin ja pelon herättäminen juonen jännitysrakenteen avulla ja siitä seuraava nautinto ei ole Aristoteleenkaan mukaan vain tragedian, vaan myös eepoksen, kertovan runouden tavoite. (Hiltunen 1999, 30-31 ja 195.)

On kuitenkin huomattava, ettei Aristoteles varsinaisesti määrittele katharsista. Heta Reitala ja Ari Heinonen (2003, 36-37) korostavat, että katharsiksessa ei ole kyse aktuaalisen katsojan yksilötason kokemuksesta, vaan ihmisen lajiolemukseen ja yhteisöön liittyvästä asiasta. Katharsis ei ole seurausta maailmankatsomuksesta vaan maailmankatsomus ja tapahtumat itsessään sisältävät katharsiksen.

Reitala ja Heinonen (2003, 17-18) pitävät Aristoteleen teorian vahvuutena ja syynä monille sovelluksille juonikeskeisyyttä, vaikka se toisaalta sulkeekin pois monia kerronnan muotoja jopa nykykirjallisuudessa. ”Mikäli narratiivisuutta pidetään ihmiselle luontaisena hahmottamisen tapana, ei ole ihme, että Aristoteleen teorialt tuntuvat jopa ennakoineen monen kirjallisuudentutkimuksen haaran ongelmanasetteluja, tai että niiden sovellusala ulottuu nykyaikaisen tietotekniikan käyttöliittymäsuunnittelusta erilaisiin multimedia- ja virtuaalitodellisuus-sovellutuksiin.”

Aristoteleen teoriaan perustuvaa draamallisen kertomuksen rakennetta on tutkittu ja kuvattu erilaisilla malleilla, kuviolla ja kaavioilla. Yleisimmin juonet on jäsennelty kolmen tai viiden episodin jaksoihin. Suljetun draaman juonirakenteessa on pystyttävä erottamaan konfliktista käynnistyvän toiminnan alkukohta, huippu ja loppu. Vakiintunein ja tunnetuin aristoteelisen, suljetun draaman malleista on vastavoimien vuorottelulle perustuva, saksalaisen Gustav Freytagin (1969) alun perin 1860-luvulla kehittämä malli (ks. liite 2, malli 1).

Ari Hiltunen (1999, 195) pitää Gustav Freytagin kuvaamaa romaanin konventionaalisen juonen graafista esitystä yhdenmukaisena klassisen draaman kuvion kanssa. Molemmat lähtevät liikkeelle konfliktista ja päätyvät huippukohtaan kautta loppuratkaisuun. Klassisen draaman kaavio kuvaa Hiltusen mielestä yleisön tunne-elämyksen kulkua. Teemu Ikosen (2001, 194-195, 204) mielestä myös Freytag suosittaa tiettyä tapaa järjestää tapahtumat emotionaalisen vaikutuksen kannalta. Kuvio ei siten ole kolmio eikä pyramidi vaan pikemminkin kulmaan taivutettu viiva tai linja. Ikosen mukaan 1950-luvulla Chicagon uusaristoteelisen koulukunnan piirissä painotettiin juuri juonen emotionaalista vaikuttavuutta ja moraalista puhuttelevuutta. Elokuvaesimerkkien (esim. Laitinen et al.) yhteydessä Freytagin kaava yhdistetäänkin usein mielellään klassisen draaman mallin. Käännekohta on tällöin vähän jälkeen puolivälin tai kahden kolmasosan paikkeilla juonikaavalla (vrt. liite 2, malli 2).

Heta Reitalan ja Timo Heinosen (2003, 39-41) mukaan Freytagin mallin mittapuuna ovat olleet lähinnä antiikin tragediat, saksalainen ja ranskalainen klassisismi sekä ajan myötä kanonisoituneet Aristoteles-tulkinnat. Tämän seurauksena se on Aristoteleen huomioita ja erittelyjä kapeakatseisempi. Klassisen dramaturgian dynamiikan kuvaajana mallilla on Reitalan ja Heinosen mukaan kuitenkin käyttöarvoa. Reitalan ja Heinosen mukaan Freytagin malli noudattelee Aristoteleen kuvausta tragedian kulusta likipitään analogisena. Kaava olettaa suljetun draaman lineaarisesti eteneväksi ja rakenteeltaan pyramidin kaltaiseksi. Prologi sisältää tilanteen esittelyn.

Tätä seuraavat päähenkilön käynnistämä toiminta, toiminnan kiihtyminen tilanteen edelleen mutkistuessa, käännekohta ja tunnistaminen, väistämätön katastrofi ja moraalisesti sovittava loppu.

Riitta Pohjolan mukaan Freytagin mallin lähtökohtana on selvästi konfliktidraama, jonka olemukseen kamppailu ja jännitys kuuluvat. Vastavoimat henkilöityvät sankarissa ja tämän vastustajassa. (Pohjola 1986, 412 ja 415.) Olennaista mallissa on päähenkilön kohtalo. Päähenkilö toimii usein tapahtumien alullepanijana ennen huippukohtaa, ja huippukohdan jälkeisten tapahtumien aktiivisena osapuolena ovat ensisijassa päähenkilön vastavoimat. Päähenkilön toiminnassa erottuu siten usein käänne aktiivisuudesta passiivisuuteen. Laskeva toiminta ei siten merkitse draaman dynamiikan ja jännitteen intensiteetin laskua. (Reitala ja Heinonen 2003, 40.)

Yleisön samastumisen kannalta draamallisen kertomuksen päähenkilö on keskeinen. Tove Idströmin (Dramaturgia-kurssi 2003) määritelmän mukaan päähenkilö on ”mikä tai kuka tahansa, jolle tarina koituu”. Päähenkilön ei siten tarvitse olla ihminen, vaikka usein näin onkin. Tärkeää on myös se, että henkilö on riittävän moniulotteinen, jotta häneen voi samastua.

Riitta Pohjola näkee, että juuri kuoro edusti kreikkalaisessa tragediassa poliksen, kreikkalaisen kaupunkivaltion yleisöä ts. kollektiivisia näkemyksiä ja tunteja. Kreikkalaista teatteria voi Pohjolan mukaan sanoa demokraattiseksi, koko poliksen teatteriksi: yhteisön ja silloisen yleisön näkökanta tavallaan sisältyi itse tragediaan kuoron osuuksiin. (Pohjola 1986, 423.) Uutiskertomuksen yhteydessä kuoro-osuuksia voisivat edustaa tämän tutkimuksen näkökulmasta väljästi tulkittuna sanomalehti- ja yleisönosastokirjoitukset. Uutiskertomuksen päähenkilö on kollektiivi ja ne lahtelaiset, joiden näkökantoja sanomalehti kirjoituksillaan edustaa.

6.2 Uutiskertomuksen dramaturgia

Juha Siltala määrittelee dramaturgian opiksi, jolla tarkastelemme ilmiöiden, kuten kerronnan rakenteita ja rytmiä (2003, 17). Draaman rakenne on Heta Reitalan ja Timo Heinosen (2003, 24) mukaan yksi keskeisiä tekijöitä, joilla (näytelmän) tekstuurissa luodaan ja joka itsessään kantaa merkityksiä. Rakenne ei näin ole irrotettavissa merkityksistä. Rakenteen ja merkitysten, muodon ja sisällön välillä ei toisin sanoen kulje mitään tosiasiallista rajaa, vaan erottelu on ennen kaikkea käsitteellinen.

Anu Kantolan (2003, 134) mukaan yksinkertaistaen voidaan sanoa, että draamassa erottuu häiriötön alkutila, häiriötekijä, joka kriisiyttää tilanteen, taistelu ja loppuratkaisu. Pääjännitteessä tiivistyvät kertomuksen arvot ja draaman lopusta näkyy myös kertomuksen mahdollinen opetus. Näiden tekijöiden perusteella hahmotan uutisten toimivuutta draamallisena uutiskertomuksena tutkimukseni tarkoittamassa mielessä.

Tutkimusaineistoni rajaus asettuu luontevasti veistoshankkeesta kertovasta ensimmäisestä uutisesta Radio- ja tv-museosäätiön päätökseen lopettaa hankkeen valmistelu. Tämän ”jälkinäytöksenä” on vielä Voittaja-veistoksesta tehty aprillijuttu. Pidän sitä uutiskertomuksen sisällön ja siihen sisältyvien merkitysten muodostumisen kannalta oleellisena ja kertomuksen varsinaisena lopetuksena. Ajallisesti kokonaisuus käsittää noin kolme kuukautta, 3.1-1.4.2004 välisen ajan.

Uutiskertomuksessa esiintyvät henkilöt nimeän heidän ”roolinsa” mukaisesti (taiteilija, kaupunginjohtaja jne.). Haluan näin lisätä tekstiin kertomuksellista luonnetta.

Jaottelen sanomalehtitekstit alkutilanteen, kehittelyn ja loppuratkaisun mukaisesti jaksoiksi suljetun draaman mallin mukaisesti. Jokaisen jakson lopussa on dramaturginen tiivistys. Kokoan uutiskertomuksen, teen keskeisten tapahtumien perusteella juonihahmotelman ja tarkastelen vielä lopuksi, millaisia merkityksiä draamallinen tulkinta uutiskertomuksesta avaa.

Alku 3.1-15.1:

Jättiläisveistos suunnitteilla Lahden 100-vuotisjuhliin
(etusivun otsikko 3.1.)

Etelä-Suomen Sanomat kertoo lauantaina, tammikuun kolmantena päivänä Radiomäelle suunnitteilla olevasta robottiveistoksesta. Liki 100-metrinen Voittaja-veistos on tarkoitus pystyttää Radiomäelle, radiomastojen väliin tammikuussa 2005. Veistossuunnitelman esittänyt taiteilija on aiemmin nostattanut keskustelua ripustamalla radiomastojen väliin kymmenkunta saostuskaivoa ja on ”suurelle lahtelaiselle yleisölle” tuttu. Haastattelua lehden etu- ja kulttuurisivuilla on täydennetty puhelimitse tavoitetun kaupunginjohtajan varovaisen myönteisillä kommentteilla. ”Voittaja-veistoksen pystyttämisestä ei ole vielä tehty lopullista päätöstä. Jokseenkin varmaa kuitenkin on, että sellainen sinne nousee”, kommentoi samassa yhteydessä haastateltu Lahden museojohtaja.

Hankkeen henkiseksi kummitädiksi lehti nimeää Wäinö Aaltosen seuran paikallisen puheenjohtajan. Seuraavana maanantaina, 5.1. lehti kertoo seuran tunnustuspalkinnosta taiteilijalle.

Loppiaistiistaina aihetta käsitellään useammalla osastolla lehdessä. Pääkirjoituksen otsikko on ”Liero koudussa” ja kirjoituksen tyyli muistuttaa saman sivun yleisönosastokirjoituksia. Suunniteltu veistos ei pääkirjoituksen laatijan mielestä kuulu Radiomäen kulttuurimaisemaan, se ei edusta lahtelaisuutta eikä ole tavoittelemisen arvoinen.

Se, että Radiomäelle historiallisten radiomastojen väliin rakennettaisiin moderni patsas, jossa huippuna olisi lieron lailla koudussa kiemurteleva robottipyrstö, ei kuulu lahtelaisen kriisin ja muutoksen aikaan. (ote pääkirjoituksesta 6.1.)

Lukijan sana-palstan kaikki kuusi kirjoitusta ovat hanketta vastaan. Etusivun lähtöjutun lisäksi lehden sisäsivuilla aiheena ovat yleisökommentit verkko- ja mielipidesivuilla, lisäksi mielipiteitä on kysytty katugallupissa. Lehti kertoo, että hanke on nostattanut nopeasti kiivaan keskustelun. Ensimmäiset hanketta vastustavat kommentit ilmestyivät verkkolehteen heti sunnuntain vastaisena yönä ja paperilehden Lukijan sana -palstalla niitä julkaistiin sunnuntaina. ”Hyvä että tulee ideoita”, kommentoi kaupunginhallituksen (ja myös Lahden 100-vuotisjuhlatoimikunnan) puheenjohtaja. Hän kertoo, ettei asia ole ollut esillä lahtelaisjuhlaa valmistelevalle toimikunnassa ja että hän itse on saanut tietää asiasta lehdestä. Taiteilija hehkuttaa saman sivun haastattelussa veistoksesta koituvia mahdollisuuksia Lahdelle ja kertoo, että hänellä on vahva tukijoukko takanaan. ”Aivan kansanäänestyksellä näitä ei tehdä.”

Eihän nyt ole aprillipäivä

Lahden valkoinen syömähampaas nostatti kiivaan keskustelun

(otsikko 6.1.)

- Vihdoinkin chattiaihe! iloittaa Voittaja-teoksen ideoija Kim-Peter Waltzer.

(ote uutistekstistä 6.1.)

Ristiriita syvenee edelleen. Hankkeen vastustajia ja kannattajia haetaan, hankkeen valmistelua ja siihen liittyviä rooleja pyritään täsmentämään. 8.1. lehti kertoo, että Voittaja-veistoksen toteuttamismahdollisuuksista ollaan montaa mieltä ja että hankkeen lupakiemurat ovat vielä varsin auki. Lehden mukaan hanketta on viety eteenpäin ”hyvin suppeassa piirissä” ja se on tullut

”yllätyksenä, ehkä pyytämättäkin” myös ”museo, taide- ja yrityspiireille”. Vastakkaisia näkemyksiä on jutun perusteella kaupunginmuseon sisälläkin. Museon tutkijan mielestä valtakunnan arvokkaimpiin kuuluvaan kulttuurimaisemaan ei voi sijoittaa ”mitä tahansa”. Kauppakamarin toimitusjohtaja pohtii sponsorien innostusta lähteä mukaan ”kansan kovasti vastustamaan hankkeeseen”. ”Kuinka vakavasti teosta ylipäättään ollaan pystyttämässä”, kysyy lehti. Lahden taiteilijaseurakaan ei kuulu puheenjohtajansa muka niihin kulttuuripiireihin, jotka kannattavat veistosta Radiomäelle.

Museujohtaja leimaa samassa jutussa keskustelun tason matalamieliseksi. Veistos on tulossa Radio- ja tv-museosäätiön omistamille maille ja säätiön hallituksella on päätösvalta sen toteuttamisessa. Museujohtaja toimii asiassa esittelijänä, hanke on yksi satavuotisjuhlien idea muiden joukossa. Lehti haastattelee myös kulttuurilautakunnan puheenjohtajaa, joka on samalla satavuotis-toimikunnan varapuheenjohtaja. Tämä ilmoittautuu ”vahvaksi” hankkeen kannattajaksi ja kertoo odottelevansa kaupunginhallituksen kannanottoa. Kannanotolla olisi merkitystä hankkeen uskottavuuden kannalta. Asia otetaan esiin seuraavassa kokouksessa, ”jos joku veistosasiaa esittää”.

Etelä-Suomen Sanomat julkaisee päätoimittajan näkemyksen tilanteesta pääkolumnissaan Esalaisessa pääkirjoitussivulla lauantaina 10.1. Yleisö on reagoinut tilanteeseen tyrmistyksellä, ”on menty loukkaamaan pyhää”. Kyse on niin ”kulttuuriarvioista, joilla on vahva emotionaalinen ja symbolinen merkitys” kuin hankkeen valmistelutavasta, jota on tehty ”hyvin pienessä piirissä, eikä suunnitelmasta ole hiiskuttu edes keskeisimmille virkamiehille”.

Sunnuntaina 11.1. lehti ennakoi Radio- ja tv-museosäätiön päätöstä, nimeää säätiön jäsenet ja kysyy näiden kantaa asiaan. Mukaan on liitetty myös kaupungin rakennuslupapäällikön ja kaupunginhallituksen puheenjohtajan kommentit. Niistä ilmenee, ettei asiaa ole tuotu käsittelyyn tai valmisteltu missään kaupungin hallintoelimissä. Kaupunginhallituksella ei puheenjohtajansa mukaan ole siten perusteita ja tarvetta käsitellä asiaa.

Seuraavan viikon torstaina 15.1. lehti uutisoi Radio- ja tv-museosäätiön 3-2 äänin tekemän päätöksen siirtää asia lisäselvitysten tekemiseksi maaliskuulle, reilun kahden kuukauden päähän ajankohdasta.

Radio- ja tv-museosäätiö otti reilun aikalisän veistosasiassa
(etusivun otsikko 15.1.)

Alun tiivistys: ristiriita nousee ja vastavoimat virittyvät

Ajanjakso tammikuun alusta kuukauden puoliväliin on tilanteen esittelyä: ristiriita syntyy ja kasvaa, vastavoimat virittyvät. Kun maakuntalehti kertoo veistossuunnitelmasta, hankeen vastustus herää ja kiiwas kirjoittelu käynnistyy verkko- ja paperilehden mielipidepalstoilla. Ristiriita kiteytyy draamalliseksi: hanke uhkaa historiallisia radiomastoja, Radiomäen kulttuurimaisemaa ja siihen liittyviä arvoja. Myös hankkeen valmistelutapa on epämääräinen. Lehden edustaman ”suuren yleisön” vastavoimaksi asettuvat aluksi ”taide- ja kulttuuripiirit” ja lopulta taiteilijan tukijoukkona esitetty, hanketta kannattava ”pieni piiri”. Jännitystä nostaa Radio- ja tv-museosäätiön hallituksen kokoontuminen. Kokouksen päätös voisi tietää jo veistoshankkeen loppua. Valmistelu kuitenkin jatkuu.

Kehittelyjakso ja käännekohta 16.1- 5.2:

Perjantaina 16.1. lehti kertoo kaupunginhallitukselle esitetystä valtuustokysymyksestä. Sillä halutaan varmistaa, ettei taideteosta sijoiteta Radiomäelle ja ettei siihen käytetä verovaroja. Seuraa ketjureaktio: valtuustoryhmä yksi toisensa jälkeen kertoo irtisanoutuvansa hankkeesta ja olevansa sitä vastaan.

Kokoomus ei halua verorahaa veistokseen

(otsikko 16.1.)

Lahden vasemmistoliittokin vastustaa jättiveistosta

(otsikko 17.1.)

Kannanotot uutisoidaan. Lautakunnat keskustelevat aiheesta. Lehti selvittää myös virkamiesten näkemyksiä mahdollisen kunnallisen päätöksentekoprosessiin liittyvistä kysymyksistä.

Sunnuntaina 18.1. kulttuurisivuilla taiteilija vakuuttaa, että on edelleen vankasti teoksensa takana ja uskoo sen toteutumiseen. Mikään muu sijoituspaikka kuin Radiomäki tule kysymykseen. Jutun yhteydessä viitataan myös medianosteeseen aiheen ympärillä: seuraavaksi on tulossa tv-haastattelu.

- Kyllä se sinne tulee, Waltzer vakuuttaa. – Ei ole muuta vaihtoehtoa. Taistelen saappaat jalassa loppuun saakka. (ote taiteilijan haastattelusta 18.1.)

Toisintona aiemmasta taiteilijan haastattelu kiihdyttää lukijoiden mielipidekirjoittelua yleisönosastopalstoilla. Lehti kertoo, että aihetta on nyt kommentoitu yli tuhannessa viestissä. Yleisönosastolla on myös Wäinö Aaltosen seuran puheenjohtajan kirjoitus. Taiteilijalle myönnetystä tunnustuspalkinnosta ei ole tehty ainakaan virallista kokouspäätöstä. Seura ei ole hankkeessa mukana. Lehti kertoo tunnustuspalkintoon liittyvistä epäselvyyksistä pari päivää myöhemmin, keskiviikkona 21.1. Palkitseminen on herättänyt ristiriitoja paikallisseuran sisälläkin. Lahden osaston puheenjohtaja kertoo saaneensa idean palkitsemisesta syksyllä Lahden taidemuseossa järjestetyn näyttelyn innoittamana.

Samassa lehdessä pääkirjoitussivun Vierailija-palstalla on Voittaja-veistokseen liittyvä kolumni otsikolla Ei päättä eikä häntää. Kirjoitus alkaa: ”Voittaja-veistosta ei ole. On vain suunnitelma ja sanasota”. Kolumni sivuaa presidentti- ja näköispatsaskiistoja, analysoi hankkeen vastaanottoa ja pohtii julkisen taiteen tehtäviä. Sävy on leikkisä. Julkisen taiteen arvoa on mitattava kolumnistin mukaan sen psykologisuuden, yhteiskunnallisuuden ja myös nöyryyden näkökulmasta.

Teoksen taiteelliseen arvoon en ota kantaa, mutta minua kysii kolme asiaa: veistoksen nimi, koko ja sille esitetty paikka. (- -) Tyylikkäämpää ja vaikuttavampaa on sellainen taide, jossa monumentaalisuus ja megalomaanisuus yhdistyy nöyryyteen. (ote pääkirjoitussivun kolumnista 21.1.)

Kolumnin loppu on sanaleikkiä: ”Radiomäelle sijoitettuna ehdotus on päätön, mutta siinä nähdään häntä. Parempana pitäisin veistosta, jossa ei ole päätä eikä häntää”. Veistoksen sijoituspaikaksi kirjoittaja ehdottaa Vesijärven selkää.

Kaupunginjohtajan ja poliittisten ryhmien välille alkaa nousta jännitteitä. Kaupunginjohtaja kertoo haastattelussa 23.1. yllättyneensä hankkeen nostattamasta kohusta ja sen mittasuhteista. Valtuustoryhmien poliittista riipeyttä ja tyrmääviä kommentteja hän pitää hätävarjelen liioitteluna, kun edes virallista esitystä asiasta ei ole. ”On vain taiteilijan haastattelu Etelä-Suomen Sanomissa.” Otsikon mukaan kaupunginjohtaja puolustaa edelleen ”muistomerkkisuunnitelmaa”. Kaupunginjohtajan haastattelu suututtaa valtuustoryhmät. Lehti selvittää ryhmien tyytyväisyyttä ja suhtautumista kaupungin ykkösmieheen.

Lahden keskeiset valtuustoryhmät demareita lukuun ottamatta ärähtivät perjantaina kaupunginjohtaja Tarmo Pipatille (sd) tämän lausunnoista, jotka koskivat Radiomäelle suunniteltua jättiveistosta ja siitä käytyä keskustelua. (ote uutistekstistä 24.1.)

Kaupunginjohtaja joutuu vastaamaan veistoskommenteistaan myös yleisötilaisuudessa, jossa käsitellään lahtelaisten arvoja. Analyysi tilanteesta tiivistyy toimittajan kommentissa 24.1. ja noin viikkoa myöhemmin 30.1. lehden pääkirjoituksessa. Näree kaupunginjohtajaa kohtaan ovat nostattaneet veistosmielipiteiden lisäksi myös mm. tämän palkka, talokaupat naapurikunnasta ja syntymäpäivälahjaksi toivoma moottorikelkka. Pääkirjoituksen mukaan kaupunginjohtaja ei ole osannut valita puoltansa oikein ja on antanut lahtelaista ilmapiiriä tuntematta (viittaus melko tuoreeseen virkanimitykseen) varomattomia kommentteja. Virheet eivät ole pääkirjoituksen mukaan kuitenkaan vielä ole ”kohtalokkaita”.

Seuraa pieni, mutta kertomuksen jatkon kannalta odotuksia nostattava ja ratkaisua ounasteleva tauko uutisoinnissa. Lehti palaa jälleen aiheeseen 4.2.. Lahden satavuotisjuhlaa valmisteleva toimikunta on ottanut etäisyyttä hankkeeseen ja päättänyt, että veistos ei kuulu juhluvuoden ohjelmaan. Perusteluina kielteiselle päätökselle ovat satavuotisjuhlatoimikunnan ja kaupunginhallituksen puheenjohtajan mukaan kaupungin talous ja hankkeen sijoituspaikka.

Seuraavan päivän lehti haastattelee kaupunginjohtajaa. Tämä kertoo oppineensa nöyryyttä ja lupaa jatkossa kuunnella ”herkemällä korvalla” lahtelaisia.

- Kuoreen en vetäydy, mutta sen olen oppinut, että kaupunginjohtajalta täytyy löytyä henkistä nöyryyttä. (ote kaupunginjohtajan haastattelusta 5.2.)

Kehittelyjakson tiivistys: konflikti syvenee, poliittiset päättäjät heräävät ja toiminnan suunta kääntyy

Kehittelyjakson alussa uutiskertomuksen jännitteet alkavat saada poliittisia sävyjä. Valtuustoryhmät lähtevät liikkeelle. Kaupunginjohtajan ja poliittisten ryhmien välille muodostuu avoin konflikti. Lehti nostaa konfliktin keskiöön kaupunginjohtajan veistoshankkeeseen liittyvät, mutta myös aiemmat sanomiset ja tekemiset.

Taiteilija on valtakunnallisessa medianosteessa ja uskoo edelleen veistoksensa toteutumiseen. Hankkeen uskottavuus saa särön taiteilijalle myönnettyyn palkintoon liittyvien epäselvyyksien myötä.

Käännekohtiksi asetuvat satavuotisjuh latoimikunnan päätös ottaa etäisyyttä suunnitelmaan sekä kaupunginjohtajan kääntymys ja nöyrytyminen. Satavuotisjuh latoimikunnan päätöksen ja kaupunginjohtajan suhtautumistavassa tapahtuneen muutoksen jälkeen asetelma on veistoksen toteutumisen kannalta kielteinen. Jännitystä edelleen ylläpitävä tekijä on Radio- ja tv-museosäätiön hallituksen tuleva maaliskuun kokous ja sen ratkaiseva päätös.

Kohti loppuratkaisua 6.2–1.4:

Aiheen käsittelyssä ja seurannassa on pitkiä hiljaisia kausia. 6.-17.2. ja 19.-28.2. Voittaja-veistosta ei uutisteksteissä käsitellä. Myös yleisökommentit alkavat maaliskuussa hiipua. Toiminnan suunta on kääntynyt veistoshankkeen kannalta laskevaksi.

Jännitettä nostaa hieman valtuustokysymyksen käsittely kulttuurilautakunnassa. Samassa jutussa 18.2. kerrotaan, että lahtelaiset taidepiirit laajasti irtisanoutuvat kirjeellä hankkeesta. Jutun yhteydessä viitataan vielä kysymyksen esittäneen valtuustoryhmän pelkoihin taiteilijan puheiden vuoksi. Taiteilijan mukaan asiaa ei tarvitsisi käsitellä kunnallisissa päätöksentekokoelimityksissä.

29.2. lehti palaa kohulinjalle otsikolla ”Hämäräperäinen kähmintä suututti lahtelaiset”. Jutun varsinaisena aiheena on Radiomäen metsänhoitosuunnitelmasta ja sen verkko-osallistumisesta Teknilliseen korkeakouluun tehty diplomityö ja siihen liittyvä, yhteistyössä lehden ja kaupungin vihertoimen kanssa toteutettu kokeilu. Uutisen kärkeen on nostettu diplomityön tekijän arvio siitä, miksi hoitosuunnitelma ei innostanut kommentteihin verkkolehdestä toisin kuin veistoshanke.

[Hannu] Lehto epäilee, että palautevyöryn taustalla on ennen kaikkea hankkeen valmistelun salakähmäisyys. (-) - En oikein usko, että olisi ollut oleellista, ettei Radiomäkeen saa koskea. Koettiin, että ihmiset jätettiin törkeästi paitsioon ja tuotiin hanke, joka ei kai ideanakaan ollut hyvä. (ote uutistekstistä 29.2.)

Avoimesti valmistelluista Radiomäen metsänhoitosuunnitelmista saatiin vain vähän palautetta, mutta radiomastojen väliin puuhatusta robottiveistoksesta sitäkin enemmän.

(kuvateksti 29.2.)

Lehti on aiemmin kirjoituksissaan viitannut pienen piirin toimintaan ja hankkeen epämääräiseen valmisteluun. Nyt syytös kähminnästä on esitetty haastateltavan kommenttina.

Teknisen ja ympäristölautakuntien vastauksia ja virkamiesten kommentteja uutisoidaan 3.3. liittyen kaupunginhallituksen lausuntopyyntöön valtuustokysymyksestä. Viesti on kaikilla sama: ei aiheuta toimenpiteitä ainakaan tässä vaiheessa. 9.3. Lahden valtuusto keskustelee hankkeesta, vaikka ei teekään päätöksiä, ”eikä ollut tarkoituskaan”. Asetelma on selvä: puolen tunnin aikana hankkeesta puheenvuoron pitäneistä kymmenestä valtuutetusta sen puolesta puhui vain yksi, hankkeen kannattajiin alusta asti kuulunut kulttuurilautakunnan puheenjohtaja, nyt valtuutetun roolissa.

Uutiskertomuksen loppuratkaisu on Radio- ja tv-museosäätiön hallituksen päätös. Lehti on ennakoanut päätöksestä tiukkaa jo aiemmin tammikuussa ja julkaisee nyt ennakkojutun juuri kokouksen alla 21.3., sunnuntain lehdessä. Jutun otsikko kertoo, että päättäjien enemmistö on veistosta vastaan. Lehti muistuttaa kuitenkin, että ratkaiseva kokous on tulevalla viikolla tiistaina.

24.3. lehti kertoo Radio- ja tv-museosäätiön odotetun päätöksen. Voittaja-veistoksen valmistelu lopetetaan. Uutisen yhteydessä kerrataan vielä tapahtumien kulku ja korostetaan yleisön roolia lopputuloksen kannalta.

Taiteilija Kim-Peter Waltzerin suunnittelemaa jättimäistä Voittaja-veistosta ei enää puuhata Lahden Radiomäelle. (ote uutistekstistä 24.3.)

Toimittajan kommentti jutun yhteydessä on otsikoitu ”Vaara ohi lahtelaiset”. Kommentin mukaan Voittaja ei ollut kovin vakavasti otettava hanke. Myös taiteilijaa haastatellaan. Tämä uskoo vielä, että hanke voidaan käynnistää uudelleen.

Lahtelaiset voivat huokaista helpotuksesta. Pienen piirin junailema Voittaja-hanke tyssäsi alkuunsa eikä Radiomäen maankuulu ja kaupungille rakas silhuetti enää ole vaarassa. (ote toimittajan kommentista 24.3.)

Waltzer uskoo, että veistoksen valmistelu voidaan hyvinkin käynnistää uudelleen. ”En ole tippaakaan perääntynyt. Uskon, että asiassa vedetään vielä pitkä korsi.”(- -) Waltzer on alusta saakka vakuuttanut, että Voittaja-veistos tullaan toteuttamaan joka tapauksessa. Hän ei miellä asennettaan ylimieliseksi, vaan puhuu mieluummin Lahden henkisestä tajunnasta. (- -) Muualla on lähinnä ihmetelty, että millaisia hölmöläisiä Lahdessa asuu. (ote uutistekstistä 24.3.)

Samassa numerossa on kulttuurisivuilla juttu Lahden julkisista veistoksista. Se sivuaa veistoskohua.

Alkuvuoden veistoskeskustelu osoittaa [amanuenssi Maija-Riitta] Kallion mukaan myös sen, kuinka haasteellista julkisten veistosprojektien toteuttaminen nykyään on. Valitettavan usein näyttää käyvän niin, että veistos pikemminkin syventää kuin kuroo umpeen kuilua taiteilijan ja yleisön välillä. (ote uutistekstistä 24.3.)

Lehti palaa vielä aiheeseen aprillijutussa. Sen tunnistaa heti pilaksi. Kirjoittaja on ”Sulo Muikkunen”, paikkakunta ”Bryssel”. Artikkelin mukaan Voittaja-veistoksen idea on sittenkin toteutumassa. Veistosta jäljittelevä tornimainen taideteos sijoitettaisiin Vesijärven rantaan, Lahden satamaan ja se toimisi Lahteen tulevan EU:n pyöriäisinstituutin havainto- ja tähystyspaikkana.

Lisärakennuksena on 90 metriä korkea kapea torni, joka jäljittelee Kim-Peter Waltzerin Voittaja-teosta. ESS ei onnistunut illalla tavoittamaan taiteilijaa. (- -) Kansalaisilla on tänään tilaisuus sanoa mielipiteensä pyöriäisistä ja monneista. Hanketta kannattavat voivat sipaista nimensä rantakahvilan seinässä olevaan listaan. (ote aprillijutusta 1.4.)

Loppujakson tiivistys ja uutiskertomuksen opetus:

Toiminnan suunta muuttuu hankkeen toteutumisen kannalta laskevaksi. Juonen kulussa on suvantokohtia ja hiljaisia kausia. Lehti ei pidä aihetta enää aktiivisesti esillä, vaan on jäänyt seuraamaan tilannetta ja päätösten toteutumista.

Radio- ja tv-museosäätiön päätöstä odotellaan. Jännitettä suvantovaiheessa nostavat hankkeen esilläolo lausuntakierroksella muutamassa lautakunnassa ja virkamieskommentit, sekä juttu, joka kertoo kohun ”todelliseksi” syyksi ”kähminän”. Valtuustossa juhliivat hankkeen vastustajat, jotka ”varjopäätöksellä” teilaavat hankkeen.

Kertomuksen loppuratkaisu on Radio- ja tv-museosäätiön hallituksen päätös lopettaa hankkeen valmistelu. Utiskertomuksen varsinainen loppu on aprillijuttu, siinä on viittauksia aiempiin lehden teksteihin (aprillipila, Vesijärven selkä sijoituspaikkana, kansalaisten mielipiteet jne.). Lopun voi myös nähdä yhteisöllisestä näkökulmasta nauruna taiteilijalle ja tämän tosiasioihin taipumattomalle ”toteutan joka tapauksessa” -asenteelle. Yhteisö nauraa myös itselleen ja koko käydylle keskustelulle: eihän se niin vakavaa ollut. Juttuun sisältyvät merkitykset ovat kontekstisidonnaisia ja avautuvat parhaiten niille, jotka tietävät tapauksen taustat ja tunnistavat kertomuksen aiemmat käänteet.

Loppu on kertomuksen utiskertomuksen merkityksenannon kannalta ratkaiseva. Kuten dramaturgi Tove Idström (2003) toteaa, ”loppu antaa alun”. Teemu Ikonen mukaan juonellisuus edellyttää kausaalisuutta ja toiminnan suuntaamista muutosten kautta kohti jotakin päämäärää. Tapahtumien merkitys määräytyy toiminnan päämäärän ja lopputuloksen mukaan, teleologisesti. Vasta kun kertomuksen loppu saavutetaan, merkitys tulee kokonaiseksi. (Ikonen 2001, 195.)

6.3 Utiskertomuksen tulkinta

Olen edellä osoittanut, kuinka Etelä-Suomen Sanomien utiskertomus Voittaja-veistoshankkeesta noudattelee aristoteelista alku-keskikohta-loppu rakennetta.

Aristoteelinen draaman malli ei ole pelkästään rakenteen ja juonen kaava. Se on myös kulttuurinen rakenne- ja selitysmalli, kuten olen aiemmin tässä työssä Heta Reitalaan ja Ari Heinoseen vedoten todennut. Draaman avulla tilanteeseen rakennetaan ja palautetaan järjestys (Kantola 2003, 125). Todellisuus on hallittavissa ja asioilla on tietty järjestys ja logiikka: alku, keskikohta ja loppu. Tämä noudattelee myös perinteistä uutisseurannan ja demokraattisen päätöksenteon logiikkaa.

Etelä-Suomen Sanomien utiskertomuksen keskiössä ovat yhteisö ja sen arvot. Arvomaailmaa draamallisten tarinoiden voi tulkita ilmentävän siten, että juoni sisältää säännön, säännön loukkaamisen ja rangaistuksen säännön loukkaamisesta. Sekä säännössä että loukkaamisessa ilmenee se ideologinen rakenne, jolle tarina perustuu, ja jota se samalla uusintaa. Tarinan lähtökohta osoittaa ideologisesti ”oikean”, vailla konfliktia olevan tilan ja säännön loukkaaminen täsmentää ideologian rajat osoittaen, millainen käytös ei ole ideologian kannalta sopivaa tai millaisesta käytöksestä seuraa rangaistus. (Reitala ja Heinonen 2001, 62-63; Mattinen 2005, 10.)

Uutiskertomuksen päätapahtumat asettuvat suljetun draaman juonikaavalle seuraavalla tavalla:

Tilanteen esittely ja yleinen toiminta: Etelä-Suomen Sanomat kertoo Voittaja-veistoshankkeesta, jota kaavaillaan Radiomäelle, radiomastojen väliin. Lukijat vastustavat hanketta.

Jännitystä kiihdyttävä kohta: Radio- ja tv-museosäätiön hallitus päättää jatkaa hankkeen valmistelua.

Kehittelyjakso: valtuustoryhmät tulevat mukaan keskusteluun.

Kliimaksi, konfliktin kärjistyminen: kaupunginjohtajan ja poliittisten ryhmien ”taistelu” ja kaupunginjohtajan ”nöyrytyminen”.

Käännekohta ja toiminnan suunnan muutos hankkeen kannalta laskevaksi:

100-vuotisjuhlatoimikunnan päätös, että hanke ei kuulu juhluvuoden ohjelmaan.

Aleneva toiminta: hankkeen hylkääminen alkaa varmistua, radio- ja tv-museosäätiön lopullista päätöstä odotetaan.

Loppuratkaisu: Radio- ja tv-museosäätiön hallitus päättää lopettaa hankkeen valmistelun.

Varsinainen loppu ja opetus: aprillijuttu Voittaja-veistoshankkeesta Etelä-Suomen Sanomissa.

Uutiskertomuksen alussa esitellään tilanne: Voittaja-veistosta suunnitellaan Radiomäelle. Tästä seuraa hämmennys. Draamallisen tulkinnan näkökulmasta verkkokommentit tuovat esiin ristiriidan ja konfliktin, joka nousee yhteisön huolesta ja vastustuksesta. Keskeiseksi jännitettä lataavaksi tekijäksi kertomuksen etenemisen kannalta nousee Radio- ja tv-museon hallituksen päätös tehdä hankkeesta lisäselvityksiä. Suuren yleisön vastavoimana näyttäytyvät aluksi ”taide- ja kulttuuripiirit”, sittemmin ”kähmintää” harjoittava ”pieni piiri”.

Kukaan ei kertomuksen alussa tunnu tietävän, missä ja miten suunnitelmaa on viety eteenpäin ja mitkä ovat sen taustavoimat. Keskeistä draamallisen jännitteen kannalta on odotus ja jännitys sen suhteen, mitä tapahtuu seuraavaksi. Esimerkiksi päätöksentekoon liittyvien uutisten yhteydessä mainitaan vielä tulevista päätöksentekovaiheista, jotka voivat muuttaa tilannetta. Uutisointia voisi verrata salapoliisijuttuun tai rikoksen selvittämiseen: lehti tutkii aihetta, kertoo selvitystyön tuloksista ja paljastaa lopulta kohun todellisen syyn ja osoittaa syylliset. Aprillijuttu, hankkeen naurettavaksi tekeminen, edustaa tässä kertomuksen opetusta.

Naurunalaiseksi saattaminen on Chaïm Perelmanin mukaan tehokas väittelyase, jota esimerkiksi Sokrates dialektiikassaan sovelsi. Lausuman ja sen kiellon - eli ristiriidan - esittäminen pakottaa valintatilanteeseen, totta ja väärää on samanaikaisesti mahdotonta esittää. Yhteensopimattomuus

pakottaa valitsemaan ja osoittamaan ristiriitatapauksissa pätevän säännön. Henkilö, joka tähän huomaamattaan ajautuu yhteensopimattomuuteen, joutuu naurunalaiseksi. Nauru on rangaistus sokeudesta. Perelman pitääkin naurunalaiseksi joutumista ja siitä aiheutuvaa maineenmenetystä tehokkaana argumentaation – ja opetuksen – keinona. (Perelman 1996, 63-64.)

Tästä näkökulmasta voidaan tulkita myös uutiskertomukseen sisältyviä taiteilijan ja kaupunginjohtajan tarinaa, joiden katson ilmentävän samaa, yhteisöllistä opetusta.

Taiteilijan tarinan juoni ja opetus muodostuvat tästä näkökulmasta ristiriitaan joutumisesta yhteisön ja sen arvojen kanssa, nöyryyden vaatimuksesta, uhosta ja tuhosta. Taiteilija suhtautuu hankkeen vastustukseen ja valmistelun lopettamispäätökseen ylimielisesti, aivan kuin sillä ei olisi mitään merkitystä. Aprillijuttu tekee hankkeesta pelkän vitsin. Lopuksi kansa nauraa. Se on opetus taiteilijan sokeudesta ja ylimielisyydestä.

Aarne Kinnusen (1994, 64-69) mukaan metaforinen nauru, joka liittyy koomisena kokemiseen, on sosiaalista. Naurun perusteluna ovat positiivisessa tai negatiivisessa mielessä esitetyt arvoarvostelmat kohteesta. Opetuksellisessa mielessä pilaan ja leikinlaskuun sisältyy negatiivinen arvostelu: jokin psyykkinen ominaisuus näytetään naurettavana ja samalla vihjataan, että se on parannettavissa.

Vastakohtana ja avaajana taiteilijan tarinalle on kertomus kaupunginjohtajan hybriksestä ja nöyrytyksestä. Kaupunginjohtajalla on symboliarvoa kaupungin ykkösmiehenä virkamiestoiminnan uskottavuuden kannalta. Tämä ajautuu ristiriitaan arvostellessaan valtuustoryhmien toimintaa, mutta nöyrytyy ja saa armon. Kriisiin kaupunginjohtaja on ajautunut ehkä tietämättömyyttään, ”lahtelaista ilmapiiriä tuntematta” ja ”virheet eivät ole vielä kohtalokkaita”.

Kenneth McLeishin mukaan antiikin tragedian maailmassa järjestyksen palauttaminen on mahdollista vasta kun luonne muuttuu. Esimerkiksi Oidipuksen päähenkilöä on usein pidetty perikuvana sankarista, jonka moraalinen erehdys nousee hybriksestä. Oidipus on viaton: hän on sokea sille kuka on. Harmonia voidaan palauttaa vasta kun hän lopulta ymmärtää. (McLeishin 2000, 39 – 42.)

Etelä-Suomen Sanomien uutiskertomus Voittaja-veistoshankkeesta rakentuu tarinaksi yhteisöä uhkaavasta vaarasta ja sen voittamisesta. Kertomuksen juoni ja jännitteet ovat klassisen draamalliset: jokin ulkopuolinen uhkaa yhteisöä ja sen harmoniaa, seuraa kamppailu, jonka aikana

uhka voitetaan ja järjestys palautetaan. Juoni etenee yhteisön ja hankkeen kannattajien välisestä ristiriidasta konfliktin kärjistymiseen, jota kaupunginjohtajan tarina edustaa. Käännekohta on kaupunginjohtajan kääntymys ja satavuotisjuhlatoimikunnan päätös. Toiminnan ja jännitteiden kannalta Etelä-Suomen Sanomien uutiskertomuksen sankarin rooliin asetuvat poliittiset ryhmät. Keskeinen kamppailu käydään niiden ja kaupunginjohtajan välillä. Loppuosa uutiskertomuksesta on tilanteen varmistelua ja loppuratkaisun, Radio- ja tv-museosäätiön lopullisen päätöksen odottelua. Aprillijuttu on kertomuksen todellinen lopetus ja sisältää opetuksen.

Toiminnan kaari on aluksi nouseva, merkittävin loppuratkaisun kannalta tapahtuu käännekohdassa, sen jälkeinen on pitkälti odottelua ja toiminnan laskua ennen loppuhuipennusta. Maakuntalehti viestii keskeisissä kirjoituksissaan edustavansa yhteisönsä, ”lahtelaisten” yhteisiä arvoja ja asenteita ja toimivansa suuren yleisön mandaatilla. Lehti on ennen kertomuksen huippukohtaa aktiivinen ja kommentoi tapahtumia pääkirjoituksissaankin. Uutiskertomuksen loppupuolella lehti ikään kuin vetäytyy taustalle, seuraamaan ja uutisoimaan päätöksenteon toteutumista.

Paikallistamisen politiikkaa ja alueellista identiteettiä tutkineen Inka Moringin (2000, 94) mukaan erityisesti aluelehdissä pääkirjoitukset rakentavat yhteisöä ja yhteisön identiteettiä. Niissä realisoituu muuta materiaalia enemmän lehden kanta ja varsinkin suhde yleisiin yhteiskunnallisiin muutoksiin. Sanomalehdet toimivat kulttuurisen ja symbolisen maiseman aktualisointeina. Näissä julkisissa keskusteluissa tai näissä narraatioissa valikoidaan ja rakennetaan Moringin mukaan myös traditiota, tapojen, arvojen ja uskomusten järjestelmää, jolle identiteetit rakentuvat.

Narratiiveja voidaan nimittää myös diskursseiksi. Kyse on silloin esitystavasta ja siitä, miten ne herättävät kiinnostusta ja tunteita yleisössään. Käsitys toimivasta dramaturgiasta on siten teoriaa tunteisiin vaikuttavasta esitystavasta. (vrt. Kantola 2003, 125-126; Pohjola 1986, 404.)

Arja Jokista ja Kirsi Juhilaa (1999, 68) lainaten olen edellä esittänyt Etelä-Suomen Sanomien uutiset narratiivina, kertomuksen muodon saaneena asioiden ja tapahtumien merkityksellistämisen tapana. Tapahtumat on sijoitettu tietylle aikaulottuvuudelle, jossa toimijuus, liittoutumat ja tarinan jännitteet ovat rakentuneet omanlaisikseen.

Diskursiivisina ilmiöinä narratiivit jäsenyivät kielenkäyttäjien resursseiksi ja kiinnittyvät esittämisyhteyksiinsä (Jokinen ja Juhila 1999, 68). Yksi esittämiskäytäntöihin vakiintuneita tapoja uhka-diskurssin kannalta oli esimerkiksi nimetä veistos ”jätti-” ja ”mammuttiveistokseksi”.

Uhka-diskurssin vaihtoehtona maakuntalehden uutiskertomuksessa näyttäytyi mahdollisuus-diskurssi, jota veistoksen kannattajat tarjosivat ensisijaiseksi tulkinnaksi ja suhtautumistavaksi hankkeeseen. Vallitsevaksi maakuntalehden kertomuksessa nousi kuitenkin vastakkainen tulkinta, johon yleisöreaktiot olivat keskeisesti vaikuttava tekijänä.

Sanna Valtosen mukaan kansallista identiteettiä ilmentävä diskurssi liittyy aina eron ja samuuden tuottamiseen. Se on kuitenkin tarkoita muuttumatonta tilaa, vaan tuotetaan aina uudelleen. (Valtonen 2000, 51 ja 63.) Voittaja-veistos nähtiin vallitsevassa kulttuurisessa ja sosiaalisessa kontekstissa uhkana Radiomäen kulttuurimaisemalle ja radiomastoille. Yhteisen uhkan kokeminen toimi lahtelaisia yhdistävänä tekijänä. Sillä oli myös käyttöarvoa maakuntalehden yleisösuhdetta vahvistavana, lehden imagoa nostavana ja juttujen kiinnostavuutta lisäävänä tekijänä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Keskeistä tulkinnassani on ajatus uutiskohuista tietynlaista kaavaa toistavina draamallisina kertomuksina yhteisössä. Uutiskertomuksiin sisältyvät kaavat ja rakenteet ovat samalla tulkinta-, ajattelu- ja arvorakenteita.

Olen pyrkinyt tässä työssä osoittamaan, että julkisen taiteen keskusteluihin sisältyy piirteitä, jotka helposti kääntyvät uutiskohuiksi ja alkavat toistaa tiettyä, konfliktikeskeistä kaavaa. Tämä kaava on sama kuin Hollywoodin menestyselokuvissa ja vertautuu aristoteeliseen suljetun draaman malliin.

Enemmän kuin ”hyvän tarinan” ja kertomuksen mallista, johon toimittajat tietoisesti tukeutuvat, uutisten ja draaman yhteneväisyyksissä on näkemykseni mukaan kyse toimittajien ja tiedotusvälineiden tavasta järjestää todellisuutta ja luoda selityksiä yleisölleen nykyisissä mediakäytännöissä. Uutiset - samalla kun välittävät uutta tietoa - perustuvat helposti konventioille, yleisesti hyväksytyille tulkinta-, ajattelu- ja arvorakenteille.

Esimerkkiaineistoni käsittelyyn draamallinen lähestymistapa soveltui hyvin. Etelä-Suomen Sanomien uutiskertomuksessa Voittaja-veistoshankkeesta ja sen ympärille rakentuneessa julkisessa keskustelussa korostui konflikti yleisön (tai yhteisön) ja hanketta valmistelevien tahojen välillä.

Lehti teki oman tulkintansa tilanteesta relationaalisesti, kohtaamistilanteessa yleisönsä kanssa, erityisesti verkkolehden kommenttien perustella. Samalla kun Etelä-Suomen Sanomat alueellisena ykköslehtenä tuotti tietoa, tarjosi yleisölle avoimen keskustelufoorumin ja vahvisti yleisö-suhdettaan, se myös rakensi erottelua meihin ja muihin. Lahtelaisuudesta tuli peruste, joka pitkälti määritteli sanomisen oikeutta ja sen arvoa. Moniarvoisuuden sijaan keskustelu ruokki tässä mielessä yksiarvoisuutta.

Muotoutuessaan vuorovaikutuksessa yleisönsä kanssa uutiset heijastelevat yhteisönsä mielialoja, asenteita ja moraalialoja. Yleisöllä on entistä suurempi arvo sekä kohteena (tiedotusvälineen oman imagon luomisen kannalta, yleisö- ja lukijatutkimuksina tiedotusvälineen arvostamisen kannalta) että vaikuttajana. Uusi tekniikka ja internet ovat luoneet mahdollisuuden antaa palautetta suoraan ja esittää mielipiteitä nopeasti.

Hanke toteutumisestaan lehti nimesi kähminnäksi, uhkaksi demokratialle ja sen käytäntöjen toteutumiselle. Tämä toi keskusteluun mukaan poliittiset ryhmät, jotka samalla hyödynsivät keskustelun tuomaa mittavaa julkisuutta vaalivuonna.

Radiomäen arvon lahtelaisille kulttuurisesti merkittävänä eletyn ja koetun paikkana uutiskohu myös osoitti.

Aristoteelisen draaman rakenteen voi tulkita kantavan itsessään tietynlaista maailmankuvaa ja ideologiaa. Siihen sisältyvä kulttuurinen rakenne on ympäröivän (länsimaisen) yhteiskunnan, todellisuuden ja maailman selitysmalli. Todellisuus on hallittavissa, asioilla on tietty järjestys ja logiikka: alku, keskikohta ja loppu. Tämä noudattelee perinteistä uutisseurannan ja demokraattisen päätöksenteon logiikkaa.

Uutiskertomuksen tulkintaa olisi voinut vielä syventää paneutumalla yksittäisiin uutisteksteihin esimerkiksi diskurssianalyysin tai retorisen työkalun avulla. Uutistekstejä olisi samoin voinut vertailla yleisönosastokirjoituksiin ja verkkokommentteihin. Tämä olisi toisen, laajemman tutkimuksen kohde.

Tutkimuksestani nousevan tulkinnan perusteella voi väittää, että draaman ja uutisten rakenteissa on yhteneväisyyksiä, jotka nousevat esiin erityisesti uutiskohujen yhteydessä. Se selittäisi yhtenä tekijänä myös sen, miksi julkisen taiteen hankkeet ”aina” tuntuvat nostattavan kohua ja keskustelut

noudattavat samantyyppistä kaavaa. Tästä voisi löytyä yksi vastaus laajemminkin sille, miksi uutiskohut niin usein muistuttavat toisiaan ja tuntuvat tutuilta, oli sitten kyseessä luonnonkatastrofi, poliittinen skandaali, doping tai veistoskeskustelu.

LÄHTEET

Painetut lähteet:

Aaltonen, Jouko (2003) Käsikirjoittajan työkalut. Audiovisuaalisen käsikirjoituksen tekijän opas. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Alasuutari, Pertti (1996) Toinen tasavalta. Suomi 1946-1994. Tampere: Vastapaino.

Apo, Satu (1992) Kertomuksen sisällön analyysi. Teoksessa Mäkelä, Klaus (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus.

Aristoteles (2000) Runousoppi. Teoksessa Retoriikka. Runousoppi. Runousopin suom. Paavo Hohti. 2. painos. Helsinki: Gaudeamus.

von Bonsdorff, Pauline (2002) Maisema elintilana: kulttuuri, luonto ja estetiikka. Teoksessa Pitkäranta, Inkeri & Rahikainen, Esko (toim.) Suomalainen maisema. Maisemantutkimuksen näkökulmia. Kansalliskirjaston Gallerian julkaisuja nro 1. Helsinki: Helsingin yliopiston kirjasto, Suomen kansalliskirjasto.

Carey, James W. (1989): Communication as Culture. Essays on Media and Society. Boston: Unwin Hyman.

Carey, James W. (1994) Viestintä kulttuurisesta näkökulmasta. Tiedotustutkimus 2/1994, 81-97.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 6. painos. Tampere: Vastapaino

Eskola, Katariina (1991) Kirjallisuus ja audiovisuaalinen kulttuuri kommunikaationa. Suomalaiset lukevat, katsovat ja kertovat. Teoksessa Kytömäki, Juha (toim.) Nykyajan sadut. Joukkoviestinnän kertomukset ja vastaanotto. Helsinki: Gaudeamus & Yleisradio.

Esslin, Martin (1976) Draaman perusteet. Suom. Sirkka Heiskanen-Mäkelä. Jyväskylä: Gummerus.

Freytag, Gustav (1969) *Die Technik des Dramas*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.

Heikkinen, Hannu L. T. (2000) *Tarinan mahti - Narratiivisuuden teemoja ja muunnelmia*.
Tiedepolitiikka 4/2000, 47-58.

Hiltunen, Ari (1999) *Aristoteles Hollywoodissa. Menestystarinan anatomia*. Helsinki: Gaudeamus.

Hujanen, Jaana (2004) *Tiedonvälitystehtävän murroksilla. Journalismineuvotteluja Risc-*
toimituksissa. Tiedotustutkimus 2004: 4-5, 38-55.

Ikonen, Teemu (2001) *Tarina ja juoni*. Teoksessa Alanko, Outi & Käkelä-Puumala, Tiina (toim.)
Kirjallisuudentutkimuksen peruskäsitteitä. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (1999) *Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta*. Teoksessa Jokinen,
Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero: *Diskurssianalyysi liikkeessä*. 2. painos. Vastapaino:
Tampere.

Kantokorpi, Mervi (1998) *Proosan runousoppia*. Teoksessa Kantokorpi, Mervi & Lyytikäinen,
Pirjo & Viikari, Auli (toim.) *Runousopin perusteet*. 2. painos. Lahti: Helsingin yliopisto, Lahden
tutkimus- ja koulutuskeskus.

Kantola, Anu (1996) *Tri Otsoni ja Mr Kasvihuone*. Teoksessa Luostarinen Heikki & Kivikuru,
Ullamaija & Ukkola, Merja (toim.). *Sopulisilppuri. Mediakritiikin näkökulmia*. Lahti: Helsingin
yliopisto, Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Kantola, Anu (2003) *Tärkeintä on olla aito. Poliittisten uutisen dramaturgia*. Teoksessa Kantola,
Anu & Moring, Inka & Väliverronen, Esa (toim.) *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*. 3. painos.
Helsinki: Palmenia-kustannus.

Karttunen, Sari (2000) *Julkisen taiteen monet käytöt. Poissulkemisen symboleista kadonneen*
yhteisöllisyyden rakentajiksi. Hyvinvointikatsaus 3/2000, 46-51.

Karvonen, Erkki (1999) *Elämää mielikuvayhteiskunnassa. Imago ja maine menestystekijöinä*
myöhäismodernissa maailmassa. Helsinki: Gaudeamus.

Karvonen, Erkki (1997) Imagologia. Imagon teorioiden esittelyä, analyysiä ja kritiikkiä. Acta Universitas Tamperensis 544. Tampere: Tampereen yliopisto.

Katajamäki, Matilda (2001) Pulinapalsta vai journalistinen resurssi. Suomen Lehdistö 9/2001. <http://www.sanomalehdet.fi/suomenlehdisto> [13.4.2004]

Kinnunen, Aarne (1994) Huumorin ja koomisen keskeneräinen kysymys. Porvoo: WSOY.

Kivikuru, Ullamaija (2003) Uutinen sohasi missigenreä – kruunu keikahti. Tiedotustutkimus 1/2003, 82-99.

Knuuttila, Seppo (1995) Miten kertomus ja kerronta luovat todellisuutta. Teoksessa Ojala, Raija (toim.) Esiintyjä - taiteen tulkki ja tekijä. Helsinki: WSOY.

Koski, Markku (1995) Julkisuuden aateluus ja triviaalisuus. Teoksessa Ojala, Raija (toim.) Esiintyjä - taiteen tulkki ja tekijä. Helsinki: WSOY.

Laitinen, Karri & Raike, Antti & Viikari, Timo (2001) Elokuvantaju. <http://elokuvantaju.uiah.fi/2001/oppimateriaali/kasikirjoitus/puolivali.jsp> [18.4.2005]

Lassila, Maria (2001) Faktaa fiktion keinoin. Nonfiktiota Helsingin Sanomien Kuukausiliitteessä ja Imagessa. Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitos. Journalistiikan pro gradu -tutkielma.

Lehtonen, Mikko (2000) Merkitysten maailma. Kulttuurisen tekstintutkimuksen lähtökohtia. 4. painos. Tampere: Vastapaino.

Luomanpää, Riikka Maria (2004) Lahden dopingtarina Helsingin Sanomissa. Uutisten muodostaman jatkokertomuksen draama-analyysiä. Helsingin yliopisto. Viestinnän laitos. Pro gradu -tutkielma.

Luostarinen, Heikki (2002) Moneksi muuttuva journalismi. Teoksessa Perko, Touko & Salokangas, Raimo & Luostarinen Heikki (toim.) Median varjossa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Mediainstituutti.

Lähdesmäki, Tuuli (2004) Uutta ja vanhaa. Postmodernismin problematiikka suomalaisessa monumenttitaiteessa. Teoksessa Kajannes Katariina & Kirstinä Leena & Waenerberg, Annika (toim.) Katkos ja kytkös. Modernismin ja postmodernismin suhde traditioon. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Malkavaara, Jarmo (1989) ”Kauneus” ja ”Mahti”. Taidejärjestelmän ja poliittis-hallinnollisen ohjausjärjestelmän välisten suhteiden taidekeskeistä tarkastelua. Taiteen keskustoimikunnan julkaisuja nro 4. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Mattinen, Erkka (2004) Sankarina poliittinen johtaja. Journalismikritiikin vuosikirja 2004. Tiedotustutkimus 1/2004. 21-35.

Mattinen, Erkka (2005) Valtiaat, vallattomat ja vallanhimoiset. Helsingin Sanomissa vuosina 1978 - 2003 julkaistujen poliitikkojen henkilökuvien sukupuolittunut ideologia ja yhteisölliset funktiot. Licensiaattitutkimus. Turun yliopisto. Poliittisen historian laitos.

McLeish, Kenneth (2000) Aristoteles. Aristoteleen Runousoppi. Suom. Ilpo Halonen. Helsinki: Otava.

Moring, Inka (2000) Heimojen maa? Paikallistamisen politiikka ja identiteetti alueellisissa lehdissä. Teoksessa Tapper, Helena (toim.) Me median maisemissa. Reflektioita identiteettiin ja mediaan. Helsinki: Helsingin yliopiston tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia.

Möra, Tuomo (1988) Johdanto: Murros? Murros! Teoksessa Kantola, Anu & Möra, Tuomas (toim.) Journalismia! Journalismia? Porvoo: WSOY

Möra, Tuomo (1996) Journalistit rutiinien verkossa. Teoksessa Luostarinen, Heikki & Kivikuru, Ullamaija & Ukkola, Merja (toim.) Sopulisilppuri. Mediakritiikin näkökulmia. Jyväskylä: Gummerus.

Perelman, Chaïm (1996) Retoriikan valtakunta. Suom. Leevi Lehto. Tampere: Vastapaino.

Pihlström, Sami (2000) Idealismin paluu? Tieteessä tapahtuu 4/2000, 5-11.

Pietilä, Veikko (1995) Kertomuksia uutisista, uutisia kertomuksista. Kirjoituksia kolmelta vuosikymmeneltä. Tampereen1 yliopiston tiedotusopin laitoksen julkaisuja. Sarja A 86/1995. Tampere: Tampereen yliopisto.

Pietilä, Veikko (1997) Joukkoviestintätutkimuksen valtateillä. Tutkimusalan kehitystä jäljittämässä. Tampere: Vastapaino.

Pohjola, Riitta (1986) Näytelmäkirjallisuus – dramatiikka. Teoksessa Palmgren, Marja-Leena (toim.) Johdatus kirjallisuustieteeseen. Porvoo: WSOY.

Reitala, Heta ja Heinonen, Timo (2003) Dramatisoitua todellisuutta. Teoksessa Reitala, Heta & Heinonen, Timo (toim.) Dramaturgioita. Näkökulmia draamateorian, dramaturgian ja draama-analyysin ongelmiin. 2. uudistettu painos. Helsinki: Palmenia-kustannus.

Siltanen, Juha (2003) Tarina sähköisissä viestimissä. Teoksessa Hirvonen, Elina (toim.) Käsikirjoittaminen. Juva: Art House.

Soine-Rajanummi, Seppo & Saastamoinen, Mikko (2002). Uusi paikallisuus, uusi vastuullisuus, uusi kontrolli – episodeja yhteisöjen Suomesta. <http://www.uku.fi/~soine/uusipaikallisuus.pdf>. [31.01.2005]

Valtonen, Sanna (2000) Mikä suomalaisissa on vikana? Tapaustutkimus työttömyys-aiheisten kirjoitusten kansallisesta ulottuvuudesta. Teoksessa Tapper, Helena (toim.) Me median maisemissa. Reflektioita identiteettiin ja mediaan. Helsinki: Palmenia-kustannus.

Tervo, Kari (2003) Asiaohjelman käsikirjoittaminen. Teoksessa Hirvonen, Elina (toim.) Käsikirjoittaminen. Juva: Art House.

Painamattomat lähteet:

Idström, Tove: Dramaturgia. Adultan radio- ja tv-opiston ARTO:n kurssi 2.-4.10 ja 6.-7.10.2003.

Tutkimusaineisto:

Netlarin keskustelupalsta osoitteessa <http://netlari.econnection.fi/forum> [luettu ja taltioitu 5.3 - 24.5.2004 välisenä aikana]

ETELÄ-SUOMEN SANOMAT 3.1 – 1.4.2004 (numerot 2-91)

Teksti uutissivuilla:

Otsikko = O

Sijainti = S

Juttutyypit = J (uutissähke tai vastaava*, sivun pääjuttu tai muu isompi uutisjuttu**, pääkirjoitus, kolumni, pakina jne.)

Toimittaja/Tekijä = T

Muuta/ Huomioita = M

Kuva = K (kuvan aihe ja kuvateksti)

Teksti Lukijan sana-palstalla: (palsta pääkirjoitussivun alalaidassa)

LuSa (x/y) = Lukijan sana-palsta (Voittaja-veistosta käsittelevien mielipidekirjoitusten määrä/kirjoitusten kokonaismäärään)

OT = Otsikko/Tekijä tai nimimerkki

Muita merkintöjä:

~ = teksti sisältää merkittävän tai mielenkiintoisen viittauksen Voittaja-veistoshankkeeseen, vaikka pääaihe onkin joku muu.

Lauantai 3.1

O: Jättiläisveistos suunnitteilla Lahden 100-vuotisjuhliin

S: Etusivu

J: **, etusivun pääuutinen, vinkki sivulle 14

T: Ilkka Kuosmanen

M:

K: Kuvaluonnos veistoksesta, kattaa liki 1/3 etusivusta. Kuvateksti: ”Liki 100 metriä korkeasta Voittaja-veistoksesta aiotaan uutta maamerkkiä Lahden radiomastojen väliin

O: ”Lahden valkoinen syömähammas” (pääotsikko)

Kim-Peter Waltzer visioi Lahdelle uuden liki 100-metrinen maamerkin

S: Kulttuuri, s. 14

T: Ilkka Kuosmanen

J: **, henkilöhaastattelu

M: Faktalaatikko, jossa taiteilijan CV

K: (2) 1. Henkilö värikästä taustaa vasten näyttelytilassa. Kuvateksti: Kim-Peter Waltzerin robottitaide tuli lahtelaiselle yleisölle tutuksi viime syksynä Robosapiens-näyttelystä.

2. Kuvaluonnos veistoksesta. Kuvateksti: Taivaita tavoittelevan Voittaja-veistoksen havainnekuva saattaa olla osa lahtelaista kulttuurimaisemaa jo vuoden kuluttua.

Sunnuntai 4.1

LuSa 1: 2/5

OT = Armoa Radiomäelle/ Erna Snellman

OT = Taiteesta ja sen ymmärtämisestä/Ilkka Toivio, LKT

Maanantai 5.1

O: Kim-Peter Waltzer palkittiin

S: Etusivu, Tänään -palsta

J: * (vinkki sivulle 10)

T:

M:

K: Henkilö pöydän ääressä kädet ilmassa. Kuvateksti: Kuvanveistäjä Kim-Peter Waltzer suunnittelee Lahden varalle suuria.

O: Wäinö Aaltosen seura palkitsi Kim-Peter Waltzerin

S: Kulttuuri, s. 10

J: *

T:

M:

K: Kaksi henkilöä pöydän ääressä. Kuvateksti: Sirkka Lankinen ja Kim-Peter Waltzer puhaltavat yhteiseen hiileen myös Lahden satavuotisjuhlaveistoksen pystyttämisasiassa.

Tiistai 6.1 (loppiaistiistai)

O: Liero koukussa

S: Pääkirjoitus

J: Pääkirjoitus

T:

M:

K:

Kerberoksen pilapiirros:

S: Pääkirjoitus

LuSa: 6/6

OT: Ei voi olla totta!/Juha Arponen

OT: Jättiveistos/Ari Määttänen

OT: Radiomäen taideteoksellako houkuttelee uutta väkeä?/Irja Taskinen, lääketiet.lis.

OT: Nostaako mahtimopo keulaansa/M. Kovasin, tekniikan pilapiirtäjä[']

OT: Hei sun heiluvilles/Eino Pasanen

OT: Radiomastomiljöo suojeltava/Tarja Silfvenius

O: Torahammas kirvoitti kielenkannat

S: Lähtösivu (etusivu mainoksilla), Tänään -palsta

J: * , vinkki sivulle 6

T:

M:

K:

O: Eihän nyt ole aprillipäivä (pääotsikko)

Lahden valkoinen syömähänmas nostatti kiivaan keskustelun

S: Lahti & lähiympäristö, s. 6

J: **, sivun pääjuttu

T: Leena Silenius

M:

K: Henkilö etualalla, taustalla radiomasto. Kuvateksti: Seppo Liikasen mielestä teos voidaan toteuttaa sponsorirahoilla mutta ei veroeuroilla.

O: Aivan kauhea ja väärässä paikassa

S: Lahti & lähiympäristö, s. 6

J: Pääjuttuun liittyvä katugallup

T:

M:

K: (Katugallupissa haastateltujen henkilöiden kuvat ja nimet.)

O: ”Toteutan joka tapauksessa”

S: Lahti & lähiympäristö, s. 6

J: Haastattelu/kommentti pääjuttuun

T: Leena Silenius

M: Taiteilijan kommentti yleisöpalautteesta

K:

O: Kataja jättiveistoksesta

Hyvä että tulee ideoita (pääotsikko)

S: Lahti & lähiympäristö, s. 6

J: Haastattelu/kommentti pääjuttuun

T: Jukka Airo

M: Kaupunginhallituksen ja Lahden satavuotisjuhlatuimikunnan puheenjohtaja kommentoi aihetta

K:

O: 200-metrinen Waltzer

S: Urheilu, Lahden kirjeenvaihtaja- palsta, s.22

J: Pakina

T: Kalle Veirto

M:

K: (Toimittajan kuva)

Keskiviikko 7.1

LuSa: 3/6

OT: Mainio pilanteko!/A. Holopainen

OT: Oi aikoja!/Pentti Lareva

OT: Aprillipilaako?/Pekka Leppänen Anttilanmäeltä

Torstai 8.1

O: Museojohtaja Jouko Heinonen:

Veistoskeskustelussa ei puhuta taiteesta (pääotsikko)

S: Etusivu

J: **, yksi etusivun pääuutisista, vinkki sivulle 8

T: Leena Silenius

M:

K: Maisemakuva. Lahden radiomastot. Kuvateksti: Radiomastot ovat olleet mäellä vuodesta 1927. Purkamisestakin on puhuttu, ja nyt niiden väliin sovitellaan veistosta.

LuSa: 3/6

OT: Lahdesta Kalevala-kaupunki/Matti Ollikainen

OT: Lahden uusi imago/Virpi Tervonen, arkkitehti SAFA

OT: Ei voi kuin hämmästellä/Tapio Tuominen

O: Voittajan toteuttamisen lupakiemurat täysin auki (pääotsikko)

Löytyykö rohkeaa sponsoria kansan vastustamalle robottiveistokselle?

S: Lahti ja lähiympäristö, s. 6 (etusivun uutisessa vinkin viitesivu merkitty väärin)

J: ** (sivun pääjuttu)

T: Leena Silenius

M:

K: Maisemakuva. Liikennettä ja Radiomäki talvisessa iltavalaistuksessa. Kuvateksti: Suuri ja huippunykyaikainen robottiveistos olisi huikeassa ristiriidassa Radiomäen kulttuurihistoriallisen maiseman kanssa, sanovat taiteilijat ja museoihmiset.

O: Kulttuurilautakunnan puheenjohtaja on vahvasti jättiveistoksen puolella. (pääotsikko)

”Mitä kovemmin lyödään, sitä kauemmas kuuluu”

S: Lahti ja lähiympäristö, s. 6

J: ** (liittyy sivun pääjuttuun)

T: Ilkka Kuosmanen

M:

K: Henkilö kahvilamiljöössä. Kuvateksti: Kulttuurilautakunnan puheenjohtaja Esa Juurola pitää Radiomäkeä ”fantastisena” paikkana jättiveistokselle.

Perjantai 9.1

LuSa: 6/6

OT: Juhlatoimikunta ohitettiin/Paula Kurki-Suonio, kaupunginvaltuutettu, kaupungin 100-vuotisjuhlatoimikunnan jäsen

OT: Huonoa kopiointia ja luonnon pilaamista/Hannele Ahponen

OT: Ennen kuin on myöhäistä.../P.H., ilmiselvä juntti

OT: 100-vuotias Lahti/Liisa Holkeri-Rinkinen

OT: Anna-Maija Ahokas/kulttuurilautakunnan jäsen (kok)

OT : Waltzerin teos Karjusaareen/Heljä Hassan

Lauantai 10.1

O: Keskustelu vai tyrmistys

S: Pääkirjoitus, Esalainen

J: Lehden pääkolumni

T: Heikki Hakala (päätoimittaja)

M: On menty sorkkimaan pyhää (poiminta, nostettu tekstistä keskiöön)

K: (kirjoittajan kuva ja sähköpostitiedot)

LuSa: 4/6

OT: Outoa valmistelua/Ulla Koskinen-Laine, Kulttuurilautakunnan jäsen, Hämeen taidetoimikunnan jäsen, Hämeen Taidetoimikunnan jäsen, varavaltuutettu Sdp

OT: 100-vuotisjättiveistos/Syntyperäinen lahtelainen

OT: Ei lisää rumiluksia!/Raili Junttila

OT: Näin minä sen näen!/Helena Juutilainen

Sunnuntai 11.1

O: Jättirobotti on säätiön käsissä

S: Etusivu, Tänään –palsta

J: *, vinkki sivulle 3

T:

M:

K:

LuSa: 3/6

OT: Älkää ampuko pianistia – ainakaan heti alkusointujen jälkeen!/Risto Halme

OT: Mikä teitä vaivaa?/Anu Halme

OT: Veistos Lanu-puistoon/Lahden ei oo voittanutta

O: Radiomäen jättiveistos museosäätiön tutkailtavaksi (pääotsikko)

Ratkaisuja odotellaan keskiviikkona

S: Lahti & lähiympäristö, s. 3

J: **, sivun pääjuttu + uutiskainalo

T: Sirpa Ratia

M: Pääjutun sisällä laatikossa kainalouutinen otsikolla ”Vaikutukset on selitettävä”

K: Kuvamanipulaatio. Laaja maisemakuva, jossa etualalla kaupunkinäkyvä, taustalla radiomastot ja Voittaja-veistos niiden keskellä. Kuvateksti: Kim-Peter Waltzerin robottiveistos olisi jalustoineen ja runkoineen lähes sata metriä korkea. Käsitelty kuva.

Maanantai 12.1

LuSa: 2/3

OT: Kuikelo/Matti-setä

OT: Juhlaveistos pienelle kukkulalla/Ehdottaa kukkanen

Tiistai 13.1

LuSa: 4/8

OT: Radiomäki vai saporomäki?/Helena Stenberg

OT: Teoksen sijainti on väärä/E. Salonen & Co

OT: Lähellä onnistunutta ideaa/Kyllikki A.

OT: Herätys, lahtelaiset/Famu mallia -32

O: Lahden satavuotisjuhliksi lisää uusia ideoita

S: Lahti & lähiympäristö, s. 3, sivun alalaita

J: *

T: Sirpa Ratia

M: (Ote tekstistä: ”Lahden kaupungin satavuotisjuhlat vuonna 2005 ovat saaneet aloitteen tekijät liikkeelle...Lahden Radiomäelle on jo kaupungin satavuotisjuhliin liittyen ideoitu yksityisesti lähes sata metriä korkeaa robottiveistosta”)

Keskiviikko 14.1

LuSa: 3/6

OT: Taiteilija Waltzerille/Lea Mikkonen, taidetarkastaja, Lahti

OT: Kenen iloksi Lahden kaupungin 100-vuotisjuhlat?/Lea Kähäri, lapsityönohjaaja

OT: Kaikkeen silmä tottuu/Taiteilija Lahdesta

Torstai 15.1

O: Radio- ja tv-museosäätiö otti reilun aikalisän veistosasiassa

S: Etusivu

J: **, vinkki sivulle 6

T: Lasse Suomi

M:

K:

Kerberoksen pilapiirros

S: Pääkirjoitus

LuSa: 2/6

OT: Lahdentaudin aiheuttajan muistomerkki/Jukka Severi Mäkinen

OT ~Valtiontaloudella myöhäinen herännäisyys, Lahden kaupungilla loistava tulevaisuus / CO (mielipidekirjoituksen varsinainen aihe tuulivoima, Voittajalle toimintamalli energialaitoksena)

O: Museosäätiö tenttasi Waltzeria ja lykkäsi päätöstä veistoksesta

S: Lahti ja lähiympäristö, s. 6

J: **

T: Lasse Suomi

M:

K :

O: Kim-Peter Waltzer Lauantaivekkarissa

S: Kulttuuri, Tänään -palsta, s. 20

J: *

T:

M:

K:

Perjantai 16.1

LuSa: 4/6

OT: Minne eurot menivät/Jouko Mattila, arkkitehti, Radio- ja tv-museon ym suunnittelija

OT: Taidetta kansalle vai taiteilijoille/Anna-Katriina Lius-Shura

OT: Lahden kaupunginhallitukselle/Eino Pasanen

OT: Ei se ollutkaan aprilliä/Sian kärsä

O: Kokoomus ei halua verorahaa veistokseen
 S: Lahti & lähiympäristö, s. 3
 J: *
 T:
 M:
 K:

Lauantai 17.1

LuSa: 2/5
 OT: Kaupunginjohtaja Pipatille/Jan Peura
 OT: Mastoihin juhlavalot/Yrjö Konkka

O: Lahden vasemmistoliittokin vastustaa jättiveistosta
 S: Lahti & lähiympäristö, s. 3
 J: *
 T:
 M:
 K:

Sunnuntai 18.1

O: Waltzer vankasti teoksensa takana
 S: Etusivu
 J: **, vinkki sivulle 22
 T: Taina Salakka-Kontunen
 M:
 K: Lähikuva henkilöstä. Taustalla liitutaulu, jossa kirjoitusta. Kuvateksti: Kaaos hallussa: Kim-Peter Waltzerin kotona on seinänkorkuinen liitutaulu niin villejä ideoita kuin arkiasioitakin varten.

LuSa: 1/6
 OT: Odotetaan järkeviä päätöksiä/Syntyperäinen lahtelainen

O: Teknotaiteilija uskoo asiaansa
 S: Kulttuuri, s. 22
 J: **, sivun pääjuttu, henkilöhaastattelu
 T: Taina Salakka-Kontunen
 M: Jutun yläalaidassa pikku-uutinen otsikolla: Itsevarmoina Lauantaivekkarissa
 K: 1. Laaja kokokuva henkilöstä seisomassa sekavan työpöydän ääressä. Kotiympäristö. Kuvateksti: Kim-Peter Waltzer kuvailee itseään visionääriksi, jonka toimissa intuitiolla on tärkeä osa. 2. Lähikuva taideteoksesta, jossa näkyy pieni, vihreä laatta ”Hello Risto”. Kuvateksti: Kultaiset robottitoukat Waltzer suunnitteli Design-museon Homo mobilis -näyttelyyn 1998. Teos kuuluu Design-museon kokoelmiin.

Maanantai 19.1

LuSa: 3/5
 OT: Lahden juhlaveistos ja Wäinö Aaltosen seura/Antti Lehtinen, vuonna 1969 perustetun Wäinö Aaltosen Seuran puheenjohtaja
 OT: Vaihtoehto maamerkille/Lasse Järvinen

OT: Radiomäestä Korkeasaari/Reijo Koskenkangas

Tiistai 20.1

LuSa: 7/7

OT: Vasara ja tähti/Markus Puranen

OT: Lahti on osa Suomea/Nainen vuosimallia 42

OT: Avoin kirje Lahden kaupunginvaltuustolle ja lahtelaisille/Hämeen arkkitehdit SAFA, Kauno ry, Lahden kaupunkikulttuuriseura ry, Lahden taidegraafikot ry, Lahden taiteilijaseura ry, Lahden valokuvataide ry, Lahti-seura ry

OT: Museojohtajan manööveri/Risto Halsti, Asianajaja Lahdesta

OT: Veistos Lanu-puistoon/Liisa Hämäläinen

OT: Voittajan puolesta/Juha Nieminen

OT: Radiomäen raketti/Jäitä hattuun Lahden päättäjät

O: Keskustakin vastustaa Radiomäen jättiveistosta

S: Lahti & lähiympäristö, Tänään -palsta

J: *

T:

M:

K:

O: Voittajasta yli tuhat viestiä

S: Lahti & lähiympäristö, Tänään -palsta

J: *

T:

M:

K:

Keskiviikko 21.1

O: Ei päättä eikä häntää

S: Pääkirjoitussivu, Vierailija-palsta (Lukijan sana-palstan vieressä)

J: Kolumni

T: Antti Karisto

M: Professori Antti Karisto työskentelee Lahden yliopistokeskuksessa (kirjoituksen lopussa)

K: kolumnistin kuva

O: Lautakunta haluaa päättää Salpausselän enduroajoista

S: Lahti & lähiympäristö, s. 3

J: *

T:

M: ~[Lahden ympäristölautakunta] ”...keskusteli tiistaina myös Radiomäelle ehdotetusta ja kaupunkilaisia kuohuttaneesta Voittaja-teoksesta.”

K:

O: Waltzerin saama stipendi raivostutti sen lahjoittajat

S: B-osan lähtösivu

J: * , vinkki sivulle 6

T:

M:

K: henkilö pöydän ääressä kädet ilmassa. (Vrt. ESS 5.1). Kuvateksti: Kim-Peter Waltzer

O: Waltzerin stipendi kuohuttaa tunteita Aaltosen seuran Lahden toimikunnassa

S: Kulttuuri, s. 6

J: **

T: Anne Siilahti

M: (juttu viittaa Wäinö Aaltosen seuran puheenjohtajan yleisönosastokirjoitukseen Lukijan sanassa 19.1)

K:

Torstai 22.1

LuSa: 5/7

OT: Mastot ovat taidetta/E.Luttinen, 14 v, LYK

OT: Vetonaula/Timo Lindqvist

OT: Kommentteja taidekeskusteluun/Esa Juurola

OT: Patsas on aikaansa edellä/O.M

OT: Hullun tohujako/Helena

O: Vihreät: Robottiveistos ei sovi Radiomäelle

S: Lahti & lähiympäristö, Tänään –palsta, s. 3

J: *

T:

M:

K:

Perjantai 23.1

O: Veistoskeskustelu yllätti Pipatin

S: Etusivu, Tänään –palsta

J: *, vinkki sivulle 5

T:

M:

K:

LuSa: 4/8

OT: Radiomäki lahtelaisille/Veikko Siira

OT: Räjähdysvaara ilmassa/Lahtelainen

OT: ”Ihanaa palautetta”/Se siitä

OT: Juurolalle kierukasta/Picasso

O: ”Veistoshanke myönteinen Lahden julkisuuskuvalle” (pääotsikko)

Pipatti puolustaa edelleen muistomerkkisuunnitelmaa

S: Lahti & lähiympäristö

J: **

T: Lasse Suomi

M: (vrt. otsikossa ”muistomerkkisuunnitelmaa”)

K: Lähikuvassa henkilö nojaa käteensä. Taivaansininen tausta. Kuvateksti: Tarmo Pipatti on yllätynyt veistossuunnitelman aiheuttamasta kohusta. – Asia on saanut suorastaan taivaalliset mittasuhteet.

Lauantai 24.1

O: Valtuustoryhmät tiukkana Pipatille
 S: Etusivu, Tänään –palsta
 J: *, vinkki sivulle 3
 T:
 M:
 K:

O: Ryhmät ärähtivät Pipatille
 S: Lahti & lähiympäristö, s. 3
 J: ** + toimittajan kommentti
 T: Jukka Airo
 M: Toimittajan kommentin otsikko: Kuherruskuukausi ohi
 K:

Sunnuntai 25.1

LuSa: 1/7
 OT: Rakkaudesta Radiomäkeen/Maalaisjärki hoi

Maanantai 26.1

O: Demarit tyytyväisiä Pipattiin
 S: Etusivu, Tänään –palsta
 J: *, vinkki sivulle 9
 T:
 M: ~
 K:

LuSa: 2/7
 OT: Radiomäki ja Kariniemi eivät kaipaa veistosta/Pertti Heino, kaupunginvaltuutettu
 OT: Missä viipyy rakennusvalvonnan kanta/Nimet esiin

O: Pipatin aloitus tyydyttää (pääotsikko)
 Sdp:n Mika Karin mielestä Lahti sai mitä haki
 S: Lahti & lähiympäristö, Poliitiikan tekijät –sarja, s. 9
 J: **
 T: Jukka Airo
 M: ~”Demarit on suurin piirtein viimeinen valtuustoryhmä, joka ei ole julkisesti tuominut hanketta. Karin mukaan kyse ei ole siitä, että ryhmä haluaa olla uskollinen ”omalle” miehelle, joka on puolustanut veistosta julkisuudessa...” (vrt. Lukijan sana 28.1)
 K:

Tiistai 27.1

-

Keskiviikko 28.1

LuSa: 1/3

OT: Demarien kanta ”Torahampaaseen”/Juha Pasuri, Lahden sos.dem työväenyhdistys ry:n puheenjohtaja

O: Netlarin keskustelussa yli 40.000 viestiä

S: Elämäntyyli, s. 17

J: *

T:

M: ~ ”...Keskustelu alkoi syyskuussa 2001...Viime viikkoina on käyty keskustelun vilkkainta mielipiteen vaihtoa. Suosituimpana aiheena on ollut taiteilija Kim-Peter Waltzerin Radiomäelle suunnittelema Voittaja-veistos. Siitä ovat Netlarin lukijat kirjoittaneet tammikuun aikana pitkälti yli tuhat viestiä...”

K:

O: Sanoja vai tekoja?

S: Etusivu

J: **, vinkki sivulle 8

T: ESS/Työryhmä

M: ~ Aiheena kaupungin, seurakuntayhtymän ja tiedotusvälineiden järjestämä arvokeskustelu. ”...Yleisö yltyi kuumaan keskusteluun muun muassa kaupunginjohtajan palkasta ja Radiomäelle suunnitellusta piikkipatsaasta. Pipatti oli hämmästynyt patsashankkeen saamasta valtavasta kohusta...”

K: Yleiskuva paneelista. (Neljä panelistia pöydän ääressä ja nimet)

Torstai 29.1

LuSa: 2/6

OT: Iloa menneestä/Matti Aaltonen

OT: Olisiko Waltzer-keskustelussa jo yhteenvedon aika?/Juha Sihvonen, Kulttuurilautakunnan ent. varapuheenjohtaja ja jäsen, nyk. varajäsen

O: Työelämän arvot vaihtuivat Pipatin kyselytunniksi

S: Lahti & lähiympäristö/ARVOKESKUSTELU (erikoissivu)

J: * (yksi sivun neljästä jutusta)

T: Pirjo Kamppila

M: ~Aiheena kaupunginjohtajan rooli, tekemiset ja sanomiset.”...Olen kovasti ihmetellyt, mihin arkaan paikkaan olen lahtelaisuudessa koskettanut. Lahtihan on kulttuurikaupunki!...Pipatti on joutunut lukemaan nettikirjoituksista peräti itseensä kohdistuvia tappouhkauksia...”

K: (Kaksi kuvaa: Iso lähikuva Maija-Riitta Ollilasta ja pienempi paneeliyleisöstä)

Perjantai 30.1

O: Hyvät neuvot kalliit

S: Pääkirjoitussivu

J: Pääkirjoitus

T:

M: Pipatin virheet eivät ole kohtalokkaita (poiminta)

K: Lähikuva (vrt. ESS 23.1). Kuvateksti: Kaupunkilaiset haluaisivat kuulla, millainen kaupunginjohtaja Tarmo Pipatin arvomaailma on.

LuSa: 1/6

OT: Lahti uudelleen maineikkaiden radiokaupunkien joukkoon/Lahden radioharrastajat ry (perustettu v. 1924), Lahden radioamatöörikerho (perustettu v. 1930), Lahden Kuuntelija-amatöörit ry. (perustettu v. 1948)

Lauantai 31.1

LuSa: 1/7

OT: ~Kansanäänestyksestä/KGL

(”Waltzerin Hemohes-piikki lienee ainoa asia, johon lahtelaiset pystyisivät antamaan kansanäänestyksellä selkeän ratkaisupohjan.”)

Sunnuntai 1.2 – Tiistai 3.2

-

Keskiviikko 4.2

LuSa : 1/6

OT: Waltzerin puolesta/Toivoo ainakin Jakob 66 v.

O: Toimikunta:

Jättiveistos ei kuulu juhluvuoden ohjelmaan (pääotsikko)

S: Lähtösivu (etusivu mainoksilla), s. 3

J: **, vinkki sivulle 5

T: Jukka Airo

M:

K:

O: Toimikunta teki pesäeron Radiomäen jättiveistokseen (pääotsikko)

”Ei kuulu Lahden juhluvuoden ohjelmaan”

S: Lahti & lähiympäristö, s. 3

J: **

T: Jukka Airo

M:

K:

Torstai 5.2

O: Voimakas palaute yllätti Pipatin (pääotsikko)

Kaupunginjohtaja lupaa kuunnella lahtelaisia herkemällä korvalla

S: Etusivu

J: **

T: Jukka Airo

M:

K: Lähikuva. Kuvateksti: Tarmo Pipatti

LuSa: 1/5

OT: Radiomäen patsas – kaukaa viisas vai tullako vitsaks?/Timo Malén, Mail Artist, muovialan lehtori, insinööri (BSc)

O: Pipatti lupaa kuunnella lahtelaisia herkemällä korvalla

S: Lahti & lähiympäristö, s. 7

J: **

T: Jukka Airo

M:

K: Yleiskuva huoneesta, iso ikkuna ja verhot, henkilö rajautuu puolikuvaan alalaidassa, nojaa korvalliselle. Kuvateksti: Tarmo Pipatti korostaa kansalaiskeskustelun merkitystä ja toivoo sen jatkuvan.

Perjantai 6.2 – Tiistai 17.2

-

Keskiviikko 18.2

O: ”Patsasehdotus kansalaisaloite”

S: Etusivu

J: *, vinkki sivulle 5

T:

M:

K:

O: Lahden kulttuurilautakunta:

Patsasehdotusta ei voi hylätä ilman käsittelyä (pääotsikko)

S: Kotimaa, s. 5

J: **

T: Lasse Suomi

M: (Viitaus lautakunnassa käsitelyihin kokoomuksen valtuustoryhmän ja taide- ja kulttuurijärjestöjen kirjeisiin)

K: Kuvamanipulaatio (vrt. ESS 11.1) Kuvateksti: Kuvamanipulaatiossa Voittaja-patsas on sijoitettu suunnitellulle paikalleen.

Torstai 19.2 – Keskiviikko 25.2

-

Torstai 26.2

LuSa (1/7)

OT: Tuulimyllyt Renkomäkeen/Kaarlo Rasi

Perjantai 27.2 - Lauantai 28.2

-

Sunnuntai 29.2

O: ”Kähmintä syynä veistoskokuun”

S: Lähtösivu (etusivu mainoksilla), s. 3

J: *, vinkki sivulle 7

T:

M:
K:

O: Verkko-osallistumista tutkineen Hannu Lehdon selitys veistoskoahuun:
”Hämäräperäinen kähmintä suututti lahtelaiset” (pääotsikko)

S: Kotimaa, s. 7

J: **

T: Vili Lindström

M:

K: Maisemakuva. Liikennettä ja Radiomäki talvisessa iltavalaistuksessa. (vrt. ESS 8.1) Kuvateksti: Avoimesti valmistelluista Radiomäen metsänhoitosuunnitelmista saatiin vain vähän palautetta, mutta radiomastojen väliin puuhatuista robottiveistoksesta sitäkin enemmän.

Maanantai 1.3

-

Tiistai 2.3

LuSa: 1/5

OT: ~Lahtelaiset valppaina/Kyllä on Kari Salmea ikävä

(Kaupungin energia- ja vesiverkkoihin liittyvä pääomajärjestely aiheena. ”...Ei kai nyt vain kaikessa hiljaisuudessa ole se Waltzerin ”taideteos”-suunnitelma menossa eteenpäin, kun sen suhteen suurin kohu [on] ohitettu...”)

Keskiviikko 3.3

O: ”Aloite patsasta vastaan ei aiheuta toimenpiteitä”

S: Kotimaa, s. 7

J: *

T:

M:

K:

Torstai 4.3 – Maanantai 8.3

-

Tiistai 9.3

O: Jättiveistokselle jyrkkä tuomio

S: Etusivu

J: *, vinkki sivulle 5

T:

M:

K:

O: Veistoskeskustelu leimahti Lahden valtuustossa

S: Kotimaa, s. 5

J: **

T: Jukka Airo

M:

K:

Keskiviikko 10.3

LuSa : 1/5

OT: Radiomäen patsashankkeesta/Seppo Pietilä, Filosofian tohtori, Suomen sotilasmusiikkimuseosäätiön asiamies

Torstai 11.3 – Perjantai 12.3

-

Lauantai 13.3

LuSa: 1/3

OT: Huipulla tuulee ja haisee/Seppo Hautala, Villähde

Sunnuntai 14.3

-

Maanantai 15.3

LuSa: 1/5

OT: Radiomäellä ei tarvitse katsella roskaa/Syntyperäinen lahtelainen

Tiistai 16.3 – Torstai 18.3

-

(Perjantai 19.3

O: Pyöriäisten suojelun puolesta kerättiin yli 20.000 nimeä

S: Kotimaa, s. 7

J: *

T:

M: ~ liittyy lehden aprillijuttuun!

K: Pyöriäisen selkä vedessä. Kuvateksti: Nykyisin Itämeressä elää noin 600 pyöriäistä.)

Lauantai 20.3

-

Sunnuntai 21.3

O: Enemmistö jättiveistosta vastaan (pääotsikko)

Radio- ja tv-museosäätiön hallitus punnitsee kohuhankkeen tiistaina

S: Lähtösivu (etusivu mainoksilla), s. 3

J: **, toinen sivun pääjutuista, vinkki sivulle 7

T: Jukka Airo

M: ennakkojuttu ja –asetelmat tulevasta kokouksesta

K:

O: Jättiveistoksella vähän ystäviä (pääotsikko)

Radio- ja tv-museosäätiön hallituksella ratkaiseva kokous tiistaina

S: Kotimaa, s. 7

J: **

T: (ei mainittu, mutta vrt. lähtösivun juttu)

M: ennakkojuttu ja –asetelmat tulevasta kokouksesta, faktalaatikko Radio- ja tv-museosäätiöstä
 K: Maisemakuva. Liikennettä ja Radiomastot talvisessa iltavalaistuksessa. (vrt. ESS 8.1 ja 29.2).
 Kuvateksti: Suunnitelma Radiomäelle pystytettävästä jättiveistoksesta nostatti Lahdessa myrskyn alkuvuodesta.

Maanantai 22.3

-

Tiistai 23.3

O: Lopuksi

S: Vierailija-palsta, pääkirjoitussivu (Lukijan sana -palstan vieressä)

J: runo

T: Esa Juurola (kulttuurilautakunnan puheenjohtaja, hankkeen kannattaja)

M: Voittaja-veistoshankkeeseen liittyvä kannanotto runomuodossa

K: kirjoittajan kuva

O: Lahden Taidemuseolla keskustellaan veistoksista

S: Kulttuuri, Tänään –palsta, s. 18

J: puffi, menovinkki

T:

M: ~ (Yleisöluennon aiheena Lahden julkiset veistokset ja niiden merkitys kaupungille. ”Julkisista veistoksista lienee keskusteltu Lahdessa tänä keväänä enemmän kuin koskaan. Lisää vettä kiukaalle heittää Lahden Taidemuseo tänään yleisöluennolla...”)

K: Veistos. Kuvateksti: Matti Koskelan Paragrafi-veistos on Lahden tuorein julkinen veistoshankinta.

Keskiviikko 24.3

O: Voittaja-veistos haudattiin

S: Etusivu, Tänään –palsta

J: *, vinkki sivulle 3

T:

M:

K :

O: Jättiveistosta ei Radiomäelle (pääotsikko)

Hankkeen valmistelusta päätettiin luopua

S: Lahti & lähiympäristö, s. 3

J: ** + toimittajan kommentti

T: Vili Lindström

M: Toimittajan kommentin otsikko: ”Vaara ohi, lahtelaiset” (Vili Lindström). Museojohtaja Jouko Heinosen ja taiteilija Kim-Peter Waltzerin kommentit sisällytetty pääjutuun.

K: Kuvaluonnos veistoksesta (vrt. ESS 3.1). Kuvateksti: Voittaja-veistosta ei enää puuhata Radiomäelle.

O: Millainen on veistoskaupunki Lahti?

S: B-osan lähtö

J: *, vinkki sivulle 20

T:

M: ~”Veistokset herättävät intohimoja. Tämä alkuvuodelta tuttu hokema sai vahvistusta Lahden taidemuseolla eilen, kun Maija-Riitta Ollila luennoi Lahden julkisesta veistoskannasta...”

K: Patsas. Kuvateksti: Vuonna 1946 valmistunut Yrjö Liipolan Työn patsas on ensimmäinen työtä esittää muistomerkki Suomessa.

O: Veistos on kulttuurikaupungin merkki (pääotsikko)

Lahti on pudonnut veistoshankinnoissa muiden kaupunkien kelkasta

S: Kulttuuri, s. 20

J: ** (sivun pääjuttu)

T: Ilkka Kuosmanen

M: ~ Älä pilaa mun tilaa? -kappaleessa luennoitsijan analyysiä Voittaja-veistoskeskustelusta

K: 1. Patsas. Kuvateksti: Sankaripatsas vuodelta 1920 on Lahden vanhin veistos. Kaupungintalon puiston toiselta laidalta Sankaria katselee Yrjö Liipolan Työn patsas vuodelta 1946.

2. Patsas. Kuvateksti: Yrityslahjana saatu Sakari Tohkan Herääminen on joutunut töhrijojen uhriksi.

Torstai 25.3

Kerberoksen pilapiirros

S: Pääkirjoitussivu (pääkirjoitusten vieressä)

Perjantai 26.3

LuSa: 1/5

OT: Vai vielä hölmölisiäkin/Niin se vaan on

Lauantai 27.3 – Keskiviikko 31.3

-

Torstai 1.4

O: Voittaja nousee satamaan

S: Etusivu, Tänään -palsta

J: *, vinkki sivulle 5

T:

M: aprillijuttu

K:

O: Waltzerin torni aallonmurtajan kärkeen (pääotsikko)

EU:n pyöriäisinstituutti mahdollistaa hankkeen

S: Kotimaa, s.5

J: **

T: Sulo Muikkunen, Bryssel

M: Kainalojutussa tietoja Pyöriäisestä.

K: Pyörisen selkä vedessä. (vrt. lähes vastaava kuva 19.3 jutun yhteydessä) Kuvateksti: Pyöriäisten sopeutumista Vesijärveen testattiin salaa viime kesänä. Tämä veijari tutkii Kilpiäisten pohjan elämää.

Liite 1. Taide- ja kulttuurijärjestöjen kirje (Lahden Radion sähköposti 16.1.2004).

AVOIN KIRJE LAHDEN KAUPUNGINVALTUUSTOLLE JA LAHTELAISILLE

Viime päivien Radiomäki-keskustelussa on viitattu taide- ja kulttuuripiireihin. Niidenkin ääni ansainnee siis tulla kuulluksi.

Radiomäen maisema on sekä visuaalisesti että symbolisesti niin tiheään ladattu ja täysi, että se ei enää siedä lisätekijiä. Tämän tuli taiteilija Kim-Peter Waltzer itsekin osoittaneeksi Voittaja-teoksensa paikanvalinnalla. Lahtelaiset tajusivat vaistomaisesti, että mastot ja harju ovat kokonaisuus, josta ei voi poistaa ja johon ei voi lisätä mitään ilman että vuosikymmenien kuluessa vakiintunut maisema- ja vertauskuva särkyy.

Mäellä on myös suojeluarvoja, joita ei voi ohittaa pikkupiirien päätöksin. Ympäristöministeriö ja Museovirasto ovat luokitelleet Radiomäen valtakunnallisesti merkittäväksi kohteeksi, jota koskevat suunnitelmat on sovitettava valtioneuvoston määrittämiin valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin. Tapauskohtaisesti näitä arvioivat esimerkiksi juuri Museovirasto sekä Hämeen ympäristökeskus, joiden kannanotot asiaan tarvitaan, mikäli hanketta viedään eteenpäin.

Taiteilija Waltzer on kertonut, että hänen teoksensa ilmentää lahtelaista tekniikkaa ja radiomastojen tärkeää asemaa kaupungissamme. Onko tässä kaikki, mitä satavuotiaan kaupungin muistomerkillä halutaan? Vuosikymmenien varrelta löytyy varmasti jotakin puhuttelevampaa ja paikkakuntaa yleispätevämmän ja syvällisemmän kuvaavaa, joka ansaitsee tulla ikuistetuksi. Radiomastothan meillä jo muistuttavat teknisestä osaamisesta!

Voittajaa on markkinoitu paitsi muistomerkinä, myös taideteoksena. Sen on tahdottu täyttävän molemmat kriteerit. Mielestämme työn taideteos-luonne on melko ohut, haasteeton ja nopeasti tyhjenevä. Se sisältää viitteitä moneenkin tunnettuun edeltäjäänsä, eikä sen muotokieli ole millään tavoin uutta. Käyttötekniikka - tässä siis robotti - ei liene kriteeri, joka nostaa työn taideteoksena vallankumoukselliseksi ja ennennäkemättömäksi, ei myöskään teoksen koko. Se, mitä tekniikalla, välineellä, saavutetaan, on asetettava taiteellisen tason mittariksi.

Mikäli kaupunki haluaa juhlaansa kunniaksi taideteoksen, on siitä järjestettävä demokratian ja avoimuuden vaatimukset täyttävä, hyvin valmisteltu kilpailu. Toisaalta: lahtelaisilla on jo nyt tarjolla miltei valmis satavuotismuistomerkki, Taidepanimo. Siinä olisivat kiteytyneenä

lahtelainen osaaminen ja tekniikka sekä pitkäaikainen ja merkittävä lahtelaisen hyvinvoinnin lähde. Sen voisivat kokea omakseen kaikki lahtelaiset lapsista vanhuksiin, taiteen ammattilaiset, harrastajat ja taideyleisö. Eikä se edustaisi ainoastaan yhtä taiteen lajia, vaan sulki piiriinsä ne kaikki.

Hämeen arkkitehdit SAFA

Kauno ry

Lahden kaupunkikulttuuriseura ry

Lahden taidegraafikot ry

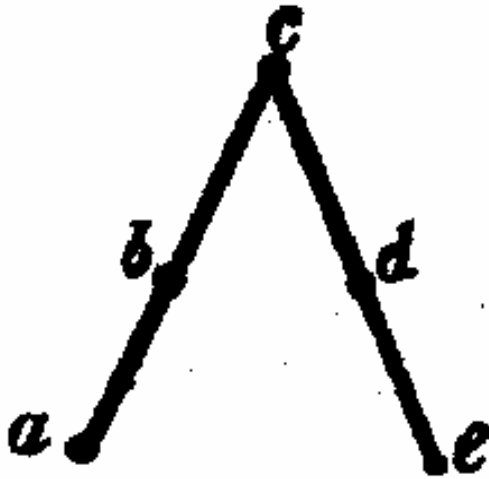
Lahden taiteilijaseura ry

Lahden valokuvataide ry

Lahti-seura ry

Liite 2. Aristoteelisen draaman malli. Kaksi esimerkkiä.

Malli 1. Freytagin malli (Freytag 1968, 102).

Osat: a. Johdanto/Ekspositio (Enleitung) b. Nousu (Steigerung) c. Huippukohta/Kukkula (Höhepunkt) d. Lasku tai käänne (Fall oder Umkehr) e. Katastrofi (Katastrophe).

Osien välille sijoittuu kolme kohtaa. Kiihottava kohta (das Erregende Moment) sysää johdannon jälkeen toiminnan liikkeelle. Traaginen kohta (das Tragische Moment) liittyy usein huippukohtaan, joka kääntää toiminnan suunnan laskuun. Ennen katastrofia sijoittuu vielä viimeisen jännityksen kohta (das Moment der letzten Spannung).

Malli 2. Klassisen draaman malli/Freytagin malli (Laitinen et al., 2001).

<http://elokuvantaju.uiah.fi/2001/oppimateriaali/kasikirjoitus/puolivali.jsp> [18.4.2005]

KLASSISEN DRAAMAN MALLI (Freytagin käyrä)

